ב"ה

אין ליכט
פון תורה

חומש

בית יהודה

פרשת

פנחס

בלשון הקודש
ואידיש

411

הוצאת אמונה
ברוקלין נוא יארק,
שנת תשמ"ו לפ"ק

טוֹב וּמָה־יְהֹוָה דּוֹרֵשׁ מִמְּךָ כִּי אִם־עֲשׂוֹת מִשְׁפָּט וְאַהֲבַת חֶסֶד וְהַצְנֵעַ לֶכֶת עִם־אֱלֹהֶיךָ׃

פירוש ע"ט

אונ זאלסט ליב האבען חסד צו טאן מיט מענטשין אונ צו גיין בצניעות אין גאטס דינסט :

מנין המצות בסדר פינחס יש בה ו' מצות עשין

[ת] (עשה קסג) לדון בדיני הנחלות כמו שצותה התורה שנאמר איש כי ימות ובן אין לו והעברתם את נחלתו לבתו וגו' :

[תא] (עשה קסד) להקריב במקדש לשם כל ישראל שני תמידין בכל יום אחד בבקר ואת השני בין הערבים שנא' צו את בני ישראל ואמרת אליהם את קרבני לחמי לאשי וגו' כבשים בני שנה תמימים שנים ליום עולה תמיד וגו' :

[תב] (עשה קסה) להקריב קרבן בכל שבת מוסף על תמידי היום שני כבשים שנא' וביום השבת שני כבשים בני שנה וגו' :

[תג] (עשה קסו) להקריב קרבן בכל ראש חדש מוסף על תמידי היום שנאמר ובראשי חדשיכם תקריבו עולה לה' פרים בני בקר שנים ואיל אחד כבשים בני שנה שבעה תמימם תמימים ונסכיהם וגו' ושעיר עזים אחד לחטאת לה' :

[תד] (עשה קסז) להקריב קרבן מוסף ביום חמשים להקרבת העומר והוא יום ששי בסיון שנא' וביום הבכורים בהקריבכם מנחת חדשה לה' וגו' והקרבתם עולה לריח ניחח לה' :

[תה] (עשה קסח) לשמוע קול שופר בר"ה שהוא יום ראשון של חדש תשרי שנאמר ובחדש השביעי באחד לחדש וגו' יום תרועה יהיה לכם :

במדבר כה פינחס

י וַיְדַבֵּר יְהֹוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵּאמֹר׃ יא פִּינְחָס בֶּן־אֶלְעָזָר בֶּן־אַהֲרֹן הַכֹּהֵן הֵשִׁיב אֶת־חֲמָתִי מֵעַל

אונקלוס

וּמַלִּיל יְיָ עִם מֹשֶׁה לְמֵימַר׃ יא פִּינְחָס בַּר אֶלְעָזָר בַּר אַהֲרֹן כַּהֲנָא אֲתֵיב יָת חֵימְתִי מֵעַל

תולדות אהרן

פינחס סנהדרין פב :

בעל הטורים

(יא) השיב את חמתי מעל. בגימ' זהו את המלאך של אף ושל חמה : בקנאו את קנאתי. תגין על הקו"ף לומר שעטרו על שקנא לה'. ג"פ

רש"י

(יא) פינחס בן אלעזר בן אהרן הכהן. (סנהדרין פב. סוטה מג) לפי שהיו השבטים מבזים אותו א הראיתם בן פוטי זה שפיטם אבי אמו עגלים לע"א והרג נשיא שבט ב מישראל לפיכך בא הכתוב ויחסו אחר אהרן :

בית יהודא

(יא) פִּנְחָס בֶּן אֶלְעָזָר בֶּן אַהֲרֹן הַכֹּהֵן). זאגט רש"י (לְפִי שֶׁהָיוּ הַשְּׁבָטִים מְבַזִּים אֹתוֹ) ווייל די יודין האבן פארשעמט צו פנחס, זיי האבן געזאגט אייגער צום אנדערן (הַרְאִיתֶם בֶּן פּוּטִי זֶה שֶׁפִּטֵּם אֲבִי אִמּוֹ עֲגָלִים לַעֲבוֹדַת כּוֹכָבִים) איר הט געזעהן דר זוהן פון דעם פוטי ופאשער) וואס זיין מוטערס פאטער (יתרו) הט געפאשעט קעלבער אונ הט זיי מקריב געוועו קרבנות צו דיא עבודה זרה (והרג נשיא ש מ מישראל) האט ער געהרגת אנשיא פון איודישען שבט (לפיכך בא הכתוב ויחסו אחר אהרן) דריבר הט דר פסוק געשריבען דעם יחוס

דעת זקנים מבעלי התוספות

(יא) פינחס בן אלעזר. כלומר אין להם לשנאתו אם הרג זמרי שהרי על ידי כן השיב את חמתי מעליהם ולא כליתי

שפתי חכמים

א דאל"כ הא כתיב לעיל בסוף פרשת בלק פינחס בן אלעזר בן אהרן הכהן ולמה כתיב כאן אלא ע"כ כדי ליחסו ואם כן קשה ולמה ליה ליחסו והלא כבר יחסו לעיל אחר אהרן הכהן גבי הפסוק מעשה עצמו דכתיב וירא פינחס בן אלעזר בן אהרן הכהן ויקח וגו' ומתרץ לפי שהיו השבטים מבזין אותו הוצרך הכתוב ליחסו עוד שהוא בן בנו של אהרן א"נ י"ל דמש"ה יחסו לעיל אחר אהרן כלומר כמו שאהרן היה עוצר המגפה מישראל בקחתו את המחתה כך פינחס עצר המגפה מישראל בהריגת איש מישראל ולכך יחסו אחר אהרן מש"ה מקשה רש"י הכא דלא שייך הכא לתרץ כן : ב ר"ל דשני דברים הן

פירוש לתורת אלהים

(י) וַיְדַבֵּר יְיָ אונ גאט האט גירעט צו משה אזו צוא זאגן : (יא) פִּינְחָס בֶּן אֶלְעָזָר פִּנְחָס דער זוהן פון אֶלְעָזָר דער זוהן פון אַהֲרֹן הַכֹּהֵן הֵשִׁיב ער האט גמאכט ווידר קערן אֶת חֲמָתִי מיין גרים צארן פון

משלים על התורה

(יא) הֵשִׁיב אֶת חֲמָתִי וגו', מְפָרְשֵׁי הַתּוֹרָה פרעגן מיט וואס איז גיוועון גרעסר דר זכות פון פנחס ווי דר זכות פון משה רבינו, ווען דיא יודין האבן געטאכט דעם עגל האט אויך הקב"ה געוואלט פארלענדען די יודין, אונ ווען משה וואלט ניט אזוי שטארק געבעטן פאר הקב"ה וואלטן דיא יודין פארלענדט געווארען, וויא דר פסוק זאגט ויאמר להשמידם, הקב"ה הט געזאגט ער וועט די יודין פארלענדען, לולי משה בחירו עמד בפרץ לפניו, ווען משה וואלט ניט איינגעהאלטן דעם כעס פון הקב"ה, פר וואס הט הקב"ה גאר ניט צו געזאגט צו משה אזוי אשכר ווי ער הט צו געזאגט צו פנחס, גאר מיט עטליכע זאכען איז אפ־געטיילט דר ענין פון משה פון פנחס, ערשטונס ביי דעם עגל איז משה געוועזן מחויב ושולדיגו צו בעטן פר די יודין, ווייל נאר דורך משה איז דר עגל געמאכט געווארן, הקב"ה הט געזאגט צו משה ער זאל ניט געמן די ערב רב צוזאמן מיט די יודין, אונ ער הט זיי גענומען, ווארום מאכן דעם עגל זענן געוועזן דר ערב רב, וויא עס שטייט אין פסוק ויקהל העם וגו', דס פאלק ודר ערב רב) הט זיך פארזאמלט אוף אהרן אונ האבן געזאגט צו אים מאך פר אונז אגאט, אונ ווען דר עגל איז פערטיג געווארן האבן זיי געזאגט צו די יודין אלה אלהיך ישראל, זעהן מיר פריער געמאכט דעם עגל האבן ניט יודין, הקב"ה אליין הט אזו געזאגט צו משה לך רד, גיי אראפ פון בארג, כי שחת עמך, ווארום דיין פאלק דר ערב רב הט פארזינדיגט מיין פאלק, נאך אחינב הט משה געהאט צו בעטן פר די יודין, ווען זיין ברודר אהרן, ווען הקב"ה וואלט פארלענדען יודין, וואלט דאס געהייסן

בני ישראל בקנאו את קנאתי בתוכם ולא כליתי את בני ישראל בקנאתי: יב לכן אמר הנני נתן לו

בני ישראל בדקני ית קנאתי ביניהון ולא שציית ית בני ישראל בקנאתי: יב בכן אמר הא אנא גזר ליה ית קימי

תו"א לכן אמור קידושין כו סנהדרין פב עיכר אחרי עקרים פ' אחרון:

בעל הטורים

קנאה כנגד ג' עבירות שעשו לזנות וישתחוו ויצמד: (יב) לכן. ב' ר"פ הכא ואידך לכן אמור לבני ישראל וזהו שאמר הקב"ה במצרים גן נעול אחותי כלה ועתה אתם קרובים לארץ ואתם פרוצים בעריות. לכן. בגימט' מדה כמדה:

בית יהודא

פון פנחס נאך אהרן, פנחס איז א אייניקל פון אהרן: ובקנאו את קנאתי. מיינט מען ובנקמו את נקמתי) ער הט גענומען מיין נקמה (בקצפו את הקצף שהיה לי לקצוף) פנחס האט געצערנט אויף דיא יודין דעם צארן וואס איך האב געדארפט אויף זיי צערענ, זאגט רש"י וכל לשון קנאה הוא המתחרה לנקום נקמת דבר) דער מענטש וואס ווערט דר היצט צו שטראפען מיט כעס דעם מענטש וואס האט געגען אים געזינדיגט, דס הייסט קנאה, צארן: (יב) ואת בריתי שלום. טייטש רש"י "פרידען" איז ראך ניט אזאך וואס ווערט געגעבן פון האנט אין האנט, פר וואס שטייט אין פסוק "הנני נותן" איך וועל געבן, זאגט רש"י (שתהא לו לברית שלום) הקב"ה הט געזאגט פר די מצוה וואס פנחס הט געטאן וואס ער הט געשטילט דעם כעס פון מיר אויף די יודין, וועט ער האבען אבריות ואצנאגו פון מיר ער זאל האבען אייביג פרידען (כאדם המחזיק טובה וחנות למי שעשה עמו טובה וחנות) אזוי ווי

רש"י

בקנאו את קנאתי. בנקמו את נקמתי. בקלפו את הקלף ג שהיה לי לקלוף. כל לשון קנאה הוא המתחרה לנקום ד נקמת דבר אנפרימנ"ט בלעז: (יב) את בריתי שלום. (סנהדרין פב) שתהא לו ה לברית שלום כאדם המחזיק טובה

שפתי חכמים

חלא שהוא בן פוטי ר"ל אשתו של אלעזר היתה ממשפחת יתרו ואביה פיטם עגלים לע"א כדפירש רש"י לעיל בפרשת וארא ועוד שהרג נשיא שבט מישראל והא דנקט רש"י שפיטם אבי אמו עגלים לע"א לאו למימרא דפשיטא ליה לרש"י דאבי אמו היה מזרע יתרו אלא לאו דוקא הוא אלא חדא נקט כי ספק הוא אם אם אמו היתה מזרע יתרו או אבי אמו וק"ל: ב דק"ל דקנאה אינו אלא שנושא עליו שנאה בלב ופנחס לא היה לו קנאה בלבו על זמרי. ומתרץ בנקמו את נקמתי כלומר דקנאה לשון נקמה ותו ק"ל היאך שייך למכתב אהקב"ה בנקמו את נקמתי. ומתרץ בקלפו כו' כלומר דנקמה הוא בא ע"י קלף מש"ה נקט לישנא דקנאה וכן כל לשון נקמה שכתוב בהקב"ה לשון קלף הוא. ותו ק"ל כיון דקנאה היינו נקמה למה לא כתיב בהדיא בנקמו את נקמתי ומתרץ כל לשון קנאה כו' כלומר קודם שעושה נקמה מתחרה בלבו ויש לו קנאה עליו לעשות בו נקמה אם כן התחלת הנקמה יש בו קנאה לכך כתיב לשון קנאה: ד המתחרה לשון חרה: ה ק"ל למה כתיב בריתי הל"ל את ברית שלום. ומתרץ בריתי שאני נותן לו תהא לו לברית שלום ומ"ה לא נכתב בקרא ברית שלום שלא יהא מלת שלום דביקות אלא הוא כמו מקרא קצר וכמו שפרש"י ז"ל. והרא"ם פירש הוסיף מלת שתהא לו לברית שלום ולא הספיק במלת הנני נותן לו הכתוב לעיל מפני שכתוב אחריו והיתה לו ברית כהונת עולם שלא הספיק לו מלת נותן לו ומלת בריתי הכתובים לעיל יחוייב שיהא גם לנגד שלום כמותו שפירושו הנני נותן לו את בריתי שתהא לו לברית שלום ולברית כהונת עולם והוסיף למ"ד במלת שלום להורות על בעבור הצריך לו להורות שהברית הזאת בעבור שלום ובעבור כהונת עולם ואחר שגלה זה בשלום אין צריך לגלותו בכהונת עולם

דעת זקנים מבעלי התוספות

אותם: (יב) לכן. שעשה דבר הגון לפני הנני נותן לו את בריתי שלום ואם ישנאוהו ישראל לא ירוש ואין לו לירא לא מקרובי זמרי ולא מקרובי כזבי שהיתה בת מלך ובקדושין פרק

פירוש לתורת אלהים

די קינדער ישראל בקנאו אין זיין טאן רעכען את קנאתי מיין רעכענונג בתוכם צווישען זיי דעם צארן וואס איך האב באדארפט צערענען הט ער גיצערינט ולא כליתי אונ מחמת דעם האב איך ניט פאר לענד דיא קינדער פון ישראל בקנאתי מיט מיין רעכענען [פ"ז רש"י]:

(יב) לכן אמור דרום זאג צוא אים הנני נותן לו איך גיב צו אים את בריתי מיין זיכרהייט פון שלום [ע' רש"י] דר אבן עזרא שרייבט דר פנחס הט מורא גיהאט דיא פריינד פון זמרי זאלן אים ניט הרגנן ווארום ער איז גיוועזן אנשיא איבר שבט שמעון דרום הט

משלים על התורה

געהייסן דורך אהרן זענען די יודין פארלענדט געווארן, אבער פנחס הט גאר קיין טייל געהאט אין די זינד פון די יודין, איז ער גאר ניט מחויב געוועזן צו טאן פר די יודין וואס ער הט געטאן, נאך אזאך, משה הט דאך ניט איין געשטעלט זיין לעבן ווען ער הט גערעטעט די יודין, אבער ווען פנחס איז אריינגעגאנגען מיט דעם שפיז שטעכען זמרי, איז ער דאמאלס געוועזן אין סכנה, דער שבט שמעון האט אים געוואלט הרגנן, גאר מיט נסים איז ער גערעטעט געווארן פון זיי, נאך אזאך, אהרן הט געברענגט אויף די יודין אייביגע זינד, אלע זינד וואס יודין זינדיגן אפילו היינט, איז אהרן שולדיג, ווארום פון דיא צייט וואס יודין זענען געשטאנען ביי דעם בארג סיני איז פון זיי צוגענומען געווארן דר יצר הרע, אונ האבן ניט געקענט זינדיגן, ווי מען הט געמאכט דעם עגל איז דר יצר הרע צוריק געקומען, אונ דורך דעם יצר הרע זינדיגן יודין ביז היינט, אונ מען מוז שטארבן, איז דאך די זינד פון עגל ניט אפגעמעקט געווארן אין גאנצן נאר מען ווערט נאך היינט אויך געשטראפט פר די זינד פון עגל, אבער די זינד פון שטים איז דורך פנחס אין גאנצן אפגעמעקט געווארן ווי דר אהל יעקב שרייבט למשל איינר איז שולדיג געוועזן פיל געלט, ווען דר מלוה פלעגט קומן מאנען דעם חוב, איז געקומען זיין גוטער פריינד אונ האט געבעטן דעם מלוה ער זאל ווארטן, דער מלוה פלעגט אים צו ליב טאן אונ פלעגט ווארטען, אמאל איז געקומען דר מלוה מיט כעס צום לוה אונ הט געוואלט צו נעמן פון לוה זיין גאנצן פארמעגן, איז געקומען איין אנדר גוטר פריינד אונ הט פארגלייכט דעם לוה מיט דעם מלוה, אונ הט אים באצאלט אבישול געלט אונ הט אפגענומען די וועקסלען פון מלוה, אונ עס איז מער קיין חוב געוועזן, דס זעלביגע איז געוועזן דר חילוק פון משה צו פנחס. משה הט נאר געבעטן הקב"ה זאל ניט פארלענדן די יודין אבער די עבירה איז געבליבן, אונ דורך פנחס איז דיא עבירה אפגעמעקט געווארן אין גאנצן, דריבער הט הקב"ה געדאנקט צו פנחס מער ווי צו משה, נאר די שאלה איז פר וואס הט הקב"ה געדאנקט צו פנחס. די יודין האבן געדארפט דאנקן

שְׁלָם: יג וּתְהֵי לֵהּ וְלִבְנוֹהִי בַתְרוֹהִי קְיָם כְּהֻנַּת עָלַם חֲלַף דִּי קַנִּי קֳדָם אֱלָהֵהּ וְכַפַּר עַל

אֶת־בְּרִיתִי שָׁלוֹם: יג וְהָיְתָה לּוֹ וּלְזַרְעוֹ אַחֲרָיו בְּרִית כְּהֻנַּת עוֹלָם תַּחַת אֲשֶׁר קִנֵּא לֵאלֹהָיו

תו"א והיתה יבמות ק כתובות יג קידושין סו זבחים קא: ברית כהנת עולם מנחות כ:

בעל הטורים

את בריתי שלום. שלים כתיב והוא וי"ו קטיעא בפ"ג דקידושין כשהוא שלם. ד"א מתנה שלמה אני נותן לו י' מתנות כמקדש י' במדינה (כי יו"ד במילוי גי' כ'). ד"א ו' קטיעא כי פנחס הוא אליהו וכן אליה כתיב חסר וי"ו ויעקוב מלא ו' שנטל ו' מאליהו למשכון עד שיבא עם המשיח ויגאל את בניו וזהו יגל יעקב ישמח ישראל ישמח אותיות משיח שישמח לימות המשיח ויחזיר הוי"ו ויהא אליהו שלם: שלום. בגימט'

רש"י

וחנות ו לאדם שעושה עמו טובה אף כן פירש לו הקב"ה שלומותיו: (יג) והיתה לו. בריתי ז זאת: ברית כהנת עולם. שאע"פ שכבר נתנה כהונה לזרעו של אהרן לא נתנה אלא לאהרן ולבניו שנמשחו עמו ולתולדותיהם שיולידו אחר המשחתן אבל פינחס שנולד קודם לכן ולא נמשח לא בא לכלל כהונה עד כאן. וכן שנינו בזבחים לא נתכהן פינחס עד שהרגו לזמרי: לאלהיו. בשביל אלהיו.

בית יהודא

אַמענטש דאנקט און זאגט־צו צו טאן אַטוֹבָה דעם מענטש וואס האט אים געטאן אַטוֹבָה (אַף כַּאן פֵּירֵשׁ לוֹ הקב"ה שְׁלוֹמוֹתָיו) דא איז אויך אזוי ווייל פִּנְחָס האט געטאן פרידען צווישען הקב"ה און די יודין, האט הקב"ה אים צו געזאגט ער וועט אויך האבען פרידען: (יג) וְהָיְתָה לוֹ. (בְּרִיתִי זאת) הקב"ה זאגט נאך צו משה דר צוזאג וואס איך זאג צו פִּנְחָס איז אויף נאך אַמַתָּנָה (בְּרִית כְּהֻנַּת עוֹלָם) אַצוזאג די כְּהוּנָּה זאל געהערען צו אים און זיינע קינדר נאך אים פון היינט ביז אייביג *), זאגט רש"י (שֶׁאַף עַל פִּי שֶׁכְּבָר נִתְּנָה כְּהוּנָּה לְזַרְעוֹ שֶׁל אַהֲרֹן) אפילו די כהונה איז שוין לאנג געגעבן געווארען צו די קינדער פון אַהֲרֹן, און פִּנְחָס איז אַ אייניקל פון אַהֲרֹן, האט דאך פִּנְחָס שוין לאנג געדארפט זיין אַכֹּהֵן? ענטפערט רש"י (לֹא נִתְּנָה אֶלָּא לְאַהֲרֹן וּלְבָנָיו שֶׁנִּמְשְׁחוּ עִמּוֹ וּלְתוֹלְדוֹתֵיהֶן שֶׁיּוֹלִידוּ אַחַר הַמְּשָׁחָתָן) די כְּהוּנָּה איז דאמאלס נאר געגעבען געווארען צו אַהֲרֹן מיט זיינע קינדער וואס זענען געזאלבט געווארען מיט אים, און צו זייערע קינדער וואס זיי וועלען געבארען נאך זייער זאלבונג (אֲבָל פִּנְחָס שֶׁנּוֹלַד קוֹדֶם לָכֵן וְלֹא נִמְשַׁח) אָבער פִּנְחָס איז געבארען געווארען פריער פר זייער זאלבונג און ער איז ניט געזאלבט געווארען צו זיין אַכֹּהֵן וְלֹא בָא לִכְלַל כְּהוּנָּה עַד כַּאן) איז ער ניט געווארען אַכֹּהֵן ביז איצט (וְכֵן שָׁנִינוּ בִזְבָחִים) און אזוי האבען מיר געלערנט אין די גְמָרָא זְבָחִים (לֹא נִתְכַּהֵן פִּנְחָס עַד שֶׁהֲרָגוֹ לְזִמְרִי) פִּנְחָס איז ניט געווארען אַכֹּהֵן ביז נאך דעם ווי ער האט געהרגעט זִמְרִי **): וְלֵאלֹהָיו. מיינט מען (בִּשְׁבִיל אֱלֹהָיו) וועגען זיין גאט (קָמִי)

דעת זקנים מבעלי התוספות

האומר מסיק וי"ו דשלום קטיעא היא למדרש כשהוא שלם ולא כשהוא חסר מכאן לכהן בעל מום שעבודתו פסולה: (יג) והיתה לו ולזרעו אחריו וגו'. שהוא משוח מלחמה מכאן ואילך ווש"ה במלחמת מדין אותם ואת פנחס בן אלעזר הכהן לצבא וכו' מכאן אמרו רז"ל דלא נתכהן פנחס עד שהרגו לזמרי. ובהכי ניחא מה שהעולם מקשים היאך הרג פנחס את זמרי ונטמא למת דאיכא למימר דעד עכשיו לא נתנה כהונה אלא לאהרן ולבניו אבל לבני בניו לא וגם במלואים המצא כתיב לאהרן ולבניו תעשה כתנות ולא לבני בניו. ועוד י"ל דהגיהו לזמרי גוסס ולא מת ממש וגוסס אינו מטמא ועל זה הקשה הר"ר שמואל שהרי משמשי׳ למלואים היה פנחס משוח מלחמה שכן מונח

שפתי חכמים

פכ"ל: ו פי' ששלח לו חן חן לך על הטובה שעשה לנו. כתב הרא"ם ויש לתמוה כבלמת לפי' החכם אבן עזרא שפירש שהשלום שנלח לו הוא כלא יירא מאחי זמרי שהוא הבטחה נופלת בו שבועה לקיים הבטחתו אלא לפי' הרב שאמר פירש לו שלומותיו כאדם המחזיק טובה ואין בזה שום הבטחה מה שבועה נופלת בו עד שיאמר שהוא לו שבועתי זאת לשבועת שלום ויש לדחוק וליישב דעיקר ברית הוא על כהונת עולם שעיקר כהנים גדולים הם מזרע פנחס ואגב הברית ננשר אותו שמחזיק לו טובה וחנות על שעשה עמו טובה והוא השלום: ז ר"ל

פירוש לתורת אלהים

הקב"ה צו אים געזאגט ער וועט זיין שָׁלוֹם ער זאל זיך ניט פארכטען פר די פריינד פון זִמְרִי: (יג) וְהָיְתָה און דר בְּרִית זאל זיין לו וּלְזַרְעוֹ אַחֲרָיו צו אים און צו זיינע קינדר נאך אים בְּרִית אַפַּרְזִיכֶרְהַייט פון איין אייביגע כְּהוּנָּה ער מיט זיינע קינדר וואס וועלען קומען נאך אים זאלין אייביג האבען דיא כְּהוּנָּה [פיר וט"י]

משלים על התורה

צו פִּנְחָס, ווען פִּנְחָס וואלט ניט געהרגעט זִמְרִי וואלטען אַלע יודין געשטארבען אין די מַגֵּפָה, נאר דער ענין איז לְמָשָׁל איינר איז געפארען אין וועג האט ער געהערט מען שרייט „ראטעוועט" ער איז אבר גאנץ ווייט, געזעהען האט ער ווי איין מענטש שלאגט דעם אנדערן, האט ער געהאט גרויס צער, אפילו ער האט ניט געוואוסט ווערמען מען שלאגט, דרך־ווייל האט ער געזעהען ווי אַדריטער מענטש איז געקומען צו זיי און האט געשלאגן דעם רוצח ביז דר רוצח איז געבליבן ליגען אויף דר ערד טויט, דר געשלאגענער האט זיך קוים געקענט אויפהייבן, דערווייל איז ער געקומען צו פארן צו דעם ארט, האט ער געזעהן דר געשלאגענער איז זיין זוהן, האט דר פאטר געדאנקט דעם מענטש וואס האט געראטעוועט זיין זוהן, דער זוהן האט צו זיין רעטער קיין ווארט גערעדט, ערשטענס ווייל ער איז געוועזן זייער צו שלאגן און האט געהאט גרויסע יסורים. איז אים פארגעסן געווארן אז מען דארף דאנקען, צווייטענס האט ער זיך געשעמט צו דאנקען,

*) הערה ווייל פנחס האט גיטאהן צווי זאכין קומט אים צווי מתנות, איין זאך האט ער גיטאהן ער האט געמאכט שלום צווישען הקב"ה און די יודין, די מגפה האט באלד אויפגיהערט, און דער כעס פון הקב"ה אויף דיא יודין האט באלד אויפגיהערט, ווי הקב"ה האט גיזאגט השיב את חמתי, פנחס האט בערוהיגט געשטילט מיין כעס, דריבער קומט צו פנחס מען זאל אים געבין מדה כנגד מדה, הקב"ה זאל איינשטילען דעם כעס פון אלע מענטשין וואס זענען מיט כעס אויף פנחס [אפילו פון שבט שמעון] און פנחס זאל לעבין מיט פרידען. און ווייל פנחס האט איצט מקריב גיווען אקרבן פאר הקב"ה, וו דער מדרש זאגט דער וואס הרגת ארשע איז גלייך ווי ער וואלט מקריב גיווען אקרבן פאר הקב"ה, און מיט דעם קרבן האט פנחס מכפר גיווען די זינד פון די יודין, ווי דער פסוק זאגט ויכפר על בני ישראל, קומט אויך צו פנחס מדה כנגד מדה ער זאל ווייטער זיין אכהן ער זאל שטענדיג מכפר זיין אויף די יודין:

**) צו וויסען פאר וואס איז באטש פנחס ניט געזאלבט געווארין צו זיין אכהן גלייך מיט אהרן און זיינע קינדער אין איין צייט, פאר וואס האט הקב"ה געווארט מיט דיא כהונה פון פנחס ביז איצט, נאר הקב"ה וואס ער איז דער קורא הדורות מראש, און ער האט געוואוסט או עס וועט פרעפען מיט זמרי וואס עס האט גיטראפען, און נאר דורך פנחס וועט זמרי דארפין געהרגעט ווערין, ווען פנחס וואלט גיווען אכהן וואלט ער דאך ניט געקענט הרגען זמרי, אכהן טאר דאך ניט זיך מטמא זיין צו אמת, דריבער האט הקב"ה געווארט מיט זיין כהונה ביז נאכדעם ווי ער האט געהרגעט זמרי:

וְכִפֵּר עַל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל׃ יד וְשֵׁם
אִישׁ יִשְׂרָאֵל הַמֻּכֶּה אֲשֶׁר הֻכָּה
אֶת־הַמִּדְיָנִית זִמְרִי בֶּן־סָלוּא נְשִׂיא
בֵית־אָב לַשִּׁמְעֹנִי׃ טו וְשֵׁם הָאִשָּׁה

אונקלוס

בְּנֵי יִשְׂרָאֵל׃ יד וְשׁוּם
גַּבְרָא בַר יִשְׂרָאֵל קְטִילָא
דִּי אִתְקְטֵל עִם מִדְיָנִיתָא
זִמְרִי בַּר סָלוּא רַב בֵּית
אַבָּא לְבֵית שִׁמְעוֹן׃
טו וְשׁוּם אִתְּתָא

תו״א זמרי סנהדרין פב:

בעל הטורים

זהו משיח: שלומיאל. בגי' זה זמרי בן סלוא: (יג) ויכפר. לכפר לא נאמר אלא ויכפר שעומד ומכפר על ישראל עד סוף כל הדורות: (יד) הכה. ג' במסרה הכא ואידך הוכה כעשב ויבש לבי הוכה אפרים. ע"י המדינית שהיתה בהם המגפה וסיפיה דקרא כי שכחתי מאכול לחמי פע"י אכילת לחמי טעיתי ונלמדתי לבעל פעור כדאיתא במדרש שהושיבו להם פונדקאות שהיו מוכרין להם מיני מאכל ומשקה. וכן הוכה אפרים ע"י פעור כדאיתא בתחלת הפ' (שם) המה באו בעל פעור וינזרו לבושת וגו':

בית יהודא

דיא עס שטייט אין פסוק הַמְקַנֵּא אַתָּה לִי, מיינט מען דו ביזט בייז וועגן מיר, נאך שטייט אין פסוק וְקִנֵּאתִי לְצִיּוֹן, מיינט מען איך וועל צערענן אויף די פעלקר בשביל ציון, וועגן ציון: (יד) וְשֵׁם אִישׁ יִשְׂרָאֵל וגו'. זאגט רש"י (בְּמָקוֹם שֶׁיִּחֵס אֶת הַצַּדִּיק לְשֶׁבַח) ווען די תורה בעשרייבט דעם נאמן אונ דעם יחוס פון אצדיק צו לויבן דעם צדיק מען זאל געבן כבוד דעם צדיק (יִחֵס אֶת הָרָשָׁע לִגְנַאי) שרייבט באלד די תורה דעם נאמן אונ דעם יחוס פון רשע מען זאל וויסן דיא שאנדע פון דעם רשע, מיט וועלכע מיאוסה עבירה ער האט זיך בעשעפטיגט: וּנְשִׂיא בֵּית אָב לַשִּׁמְעֹנִי. זאגט רש"י זמרי איז ניט געווען אנשיא איבר דעם גאנצן שבט שמעון, ער איז נאר געווען אנשיא (לְאֶחָד מֵחֲמֵשֶׁת בָּתֵּי אָבוֹת שֶׁהָיוּ לְשֵׁבֶט שִׁמְעוֹן) צו איין משפחה פון די פינף משפחות וואס איז געוועזן אין שבט שמעון (דָּבָר אַחֵר) נאך אפשט איז דריבר שרייבט די תורה דעם נאמען זמרי בן סלוא אונ ער איז גוועזן אנשיא צווא אמשפחה פון שבט שמעון (לְהוֹדִיעַ שִׁבְחוֹ שֶׁל פִּנְחָס) צו מאכן וויסן די לויב אונ דיא פרומקייט פון פנחס (שֶׁאַף עַל פִּי שֶׁזֶּה הָיָה נָשִׂיא) אפילו זמרי איז גוועזן אנשיא, פון דעסטוועגן (לֹא מָנַע אֶת עַצְמוֹ מִלְּקַנֵּא לְחִילּוּל הַשֵּׁם) האט ער זיך גיט פארמיטען ואפגעהאלטען פון צו הרגנן אים, עס זאל ניט פארשעמט ווערן דר נאמען פון הקב"ה (לְכָךְ הוֹדִיעֲךָ הַכָּתוּב מִי הוּא הַמּוּכֶּה) דריבער זאגט דיר דר פסוק ווער איז גוועזן דער וואס איז געהרגט געווארן פון פנחס: (טו) וְשֵׁם הָאִשָּׁה הַמֻּכָּה וגו'. זאגט רש"י דער פסוק קומט

רש"י

כמו (במדבר יא) המקנא אתה לי (זכריה א) וקנאתי לציון. בשביל ציון: (יד) ושם איש ישראל וגו'. כשם שייחס את הצדיק לשבח ייחס את הרשע לגנאי: נשיא בית אב לשמעני. לאחד מחמשת בתי אבות שהיו לשבט שמעון. ד"א להודיע שבחו של פינחס שאע"פ שזה היה נשיא לא מנע את עצמו מלקנא לחילול השם לכך הודיעך הכתוב מי הוא המוכה: (טו) ושם האשה המכה וגו'. להודיעך

שפתי חכמים

וכיתה שהוא לשון נקבה מוסב על ברית דכתיב לעיל מיניה וברית ל' נקבה הוא. והרא"ם פי' מלת והיתה אינה דבוקה עם מלת בריתי שלום כי בריתי שלום לא תהי' ברית כהונה רק היא דבוק' עם מלת בריתי שהברית תהיה לברית כהונת עולם כמו שהיתה לברית שלום: ח דק"ל דכתי' לעיל והכה איש מבני ישראל בא וגו' שם היה לו להזכירו. ומתרץ כשם וכו' ייחס את הרשע לגנאי לכל מי שהוא יותר גדול חטאו כמי יותר גדול. הרא"ם: ט נראה לפרש דמה שפירש"י נשיא בית אב לאחד כו' קאי אדלעיל מה שפירש כך ייחס את הרשע לגנאי כלומר שלא תאמר הואיל ומלינו דזמרי היה נשיא לא תאמר שהיה נשיא על כל שבט שמעון אלא לא היה נשיא אלא לאחד מחמשת כו' וזהו גנאי: י דלטעם ראשון קשה דלא הי"ל למכתב אלא והאיש בתעא עם המדינית זמרי וגומר המוכה דכתיב בקרא למה לי נ"ה פירש ד"א ולפי ד"א קשה לעיל היה לו

דעת זקנים מבעלי התוספות

שמחה ו בשבע שמחות שהיתה אלישבע אשת אהרן יתירה על האחרות שהיה בן בנה משוח מלחמה ושמא משם נתן לו להיות משוח מלחמה אבל לעבודה ולדורות לא וכאן ניתנה לו הכהונה לכל מילי ולזרעו אחריו ברית כהונת עולם: ויכפר על בני ישראל. וראוי הוא לעשות כפרות אחרות: (טו) ושם האשה המוכה. לא נכתב אלא להודיע שגדולים היו ואעפ"כ לא נמנע פנחס מלהרגם ולכך הוצרך להבטחתו של הקב"ה וכן מצינו באברהם לאחר שהרג המלכים שאמר לו הקב"ה אל תירא אברם:

פירוש לתורת אלהים

תַּחַת דֵּר ווייל אֲשֶׁר וואס ער האט גרעכינט פון וועגן זיין גאט וַיְכַפֵּר אונ ער האט גמאכט פר געבן אויף די קינדר פון יִשְׂרָאֵל: (יד) וְשֵׁם אונ דר נאמן אִישׁ יִשְׂרָאֵל פון דעם מאן פון די יִשְׂרָאֵל הַמֻּכֶּה דר וואס איז ווארן דר שלאגן אֲשֶׁר וואס ער איז גווארן דר שלאגן אֶת הַמִּדְיָנִית מיט די מדינית האט ער גהייסן זִמְרִי אונ ער איז גוועזן דר זוהן פון סָלוּא נְשִׂיא ער איז גיוועזן אנשיא צו אַבֵּית אָב לַשִּׁמְעֹנִי צווא שבט שמעון [פיין רש"י]:

משלים על התורה

ווייל דר רעטער אונ דער פאטר האבען אים געפרענט וויא קומסטו דא אויף דעם וועג, דיין פאטער האט דאך דיך געבאטן פיל מאל דו זאלסט אויף דעם וועג ניט גיין ווייל אויף דעם וועג זענן דא גזלנים פר וואס ביזטו אוף דעם וועג געגאנגן אויף דעם האט ער גיט געקענט ענטפערן, ווייל ער איז געגאנגן אויף דעם וועג צו טאן זיין תאוה, פון דעסט־וועגן ווייל דיא רחמנות פון אפאטער איז גרויס האט ער בעדאנקט דעם רעטער פון זיין זוהן אונ האט אים געשיינקט אמתנה. דאס גלייכניש איז דא געוועזן בייא דיא יודין, דער שטן ווייל פון זיי זענן אין איין מאל געהרגט געווארן פיר אונ צוואנציג טויזענד מענטשן, ווי גרויס איז דאמאלס געווען דר טרויער ביי יודין, ווי פיל פאטער אונ מוטער האבען געטרויערט אויף זייערע קינדער, וויא פיל ווייבר וואס זענן געבליבען אלמנות, וויא פיל קינדער זענען געבליבען יתומים, איז דען זייא דאמאלס געלעגן אויף דיא גערדאנקען צו גיין דאנקען פנחס'ן, צווייטנס האבן זייא זיך געשעמט צו דאנקען פנחס'ן, ווער האט זייא געהייסן זייא זאלן אויף זיך ברייננן דעם טויט, הקב"ה האט זייא דאך געבאטן זיי זאלן ניט מזנה זיין, ניט דינען עבודה זרה, פון דעסטוועגן ווייל די רחמנות פון הקב"ה איז גרויס, האט ער געדאנקט צו פנחס פר די רעטונג פון די יודין אונ האט אים נאך געשיינקט אמתנה:

אונקלוס

דְּאִתְקְטִילַת מִדְיָנֵתָא
כָּזְבִּי בַּת צוּר רֵישׁ אֻמֵּי
בֵּית אַבָּא בְּמִדְיָן הוּא:
טו וּמַלֵּיל יְיָ עִם מֹשֶׁה
לְמֵימַר: יז אָעֵק יָת
מִדְיָנָאֵי וְתִקְטֵל יָתְהוֹן:
יח אֲרֵי מְעִיקִין אִנּוּן
לְכוֹן בְּנִכְלֵיהוֹן דִּי נְכִילוּ
לְכוֹן עַל עֵסַק פְּעוֹר וְעַל
עֵסַק כָּזְבִּי בַּת רַבָּא
דְּמִדְיָן אֲחָתְהוֹן

ת"א כזבי כם: צרור ב"ק לם:

הַמֻּכָּה הַמִּדְיָנִית כָּזְבִּי בַת־צ֑וּר
רֹ֣אשׁ אֻמּ֥וֹת בֵּית־אָ֛ב בְּמִדְיָ֖ן הֽוּא:
פ טז וַיְדַבֵּ֥ר יְהֹוָ֖ה אֶל־מֹשֶׁ֥ה לֵּאמֹֽר:
יז צָר֖וֹר אֶת־הַמִּדְיָנִ֑ים וְהִכִּיתֶ֖ם
אוֹתָֽם: יח כִּ֣י צֹרְרִ֥ים הֵם֙ לָכֶ֔ם
בְּנִכְלֵיהֶ֛ם אֲשֶׁר־נִכְּל֥וּ לָכֶ֖ם עַל־דְּבַר־
פְּע֑וֹר וְעַל־דְּבַ֞ר כָּזְבִּ֨י בַת־נְשִׂ֤יא מִדְיָן֙

בעל הטורים

(יז) צרור את המדינים. לשון יחיד והכיתם לשון רבים לצרור כי על ידך היה שאמר לו אביה אל תבעלי אלא לגדול שבהם וזהו משה והכיתם לשון

רש"י

שנאתן ב כל מדינים שהפקירו בת מלך לזנות ל כדי להחטיא את ישראל: ראש אומות. אחד מחמשת (במדבר לא) מלכי מדין מ את אוי ואת רקם ואת צור וגו' והוא היה חשוב מכולם שנאמר ראש אמות ולפי שנהג בזיון בעצמו להפקיר בתו מנאו ג שלישי: בית אב. חמשת בתי אבות היו למדין. עיפה ועפר וחנוך ואבידע ואלדעה וזה היה מלך לאחד מהם: (יז) צרור. כמו זכור שמור לשון הויה. עליכם לאייב אותם: (יח) כי צוררים הם לכם וגו' על דבר פעור. שהפקירו בנותיהם ס לזנות כדי להטעותכם

בית יהודא

(להודיעך שנאתן של מדינים) דיך מאכן וויסן די פיינדשאפט פון דיא מדינים (שהפקירו בת מלך לזנות כדי להחטיא את ישראל) זיי האבן מפקיר גיוועזן א טאכטער פון אמלך זאל מזנה זיין פון וועגן צו מאכן זינדיגען דיא יודין זיי זאלען געשטראפט ווערן: וראש אמות. זאגט רש"י (אחד מחמשת מלכי מדין) צור איז געוועזן איינר פון די פינף מלכים וואס זענען גיוועזן אין מדין, דס זענן זייערע נעמען "אוי רקם צור חור רבע" (והוא היה חשוב מכולם) צור איז געוועזן דר גרעסטער פון זיי אלע (שנאמר) וויא עס שטייט אין פסוק (ראש אמות) דר אלצטער פון די פיר מלכים (ולפי שנהג בזיון בעצמו) אונ ווייל ער הט זיך אליין פארשעמט (להפקיר בתו) צו געבען זיין טאכטער צו מזנה זיין (מנאו שלישי) דריבער צייל ער אים צום דריטען: ובית אבו. זאגט רש"י (חמשת בתי אבות היו למדין) מדין איז געוועזן געטיילט אין פינף פראווינצין, דס זענען זייערע נעמען "עיפה עפר חנוך אבידע אלדעה" (וזה היה מלך לאחד מהם) אונ צור איז געוועזן אמלך אויף איינע פון דיא פראווינצען: (יז) וצרור. זאגט רש"י (כמו זכור שמור) שטייט מיט זכור שמור, אז עס וואלט געשטאנען זכור שמור, וואלטען מען מיינען די תורה הט נאר גבאטען מען זאל געדיינקען אונ היטען נאר איין שבת איז גענוג, דריבער שטייט זכור שמור (לשון הויה) דס זאל זיין אשטענדיגע זאך, מען זאל געדיינקען אונ היטען שבת אייביג, דא הט אויך די תורה אזו גבאטען צרור (עליכם לאייב אותם) עס איז גבאטען אויף אייך איר זאלט אייביג פיינט האבען די מדינים: (יח) וכי צוררים הם לכם וגו' על דבר פעור). ווייל די מדינים האבן אייך פיינט, זיי האבן נאר גיוואלט איר זאלט דינען צו די עבודה זרה פעור (שהפקירו בנותיהם לזנות) וואס זייא האבן מפקיר גוועזן זייערע טעכטער צו מזנה זיין מיט אייך, האבן זיי נאר געמיינט (כדי להטעותכם אחרי פעור) דורך דעם מזנה זיין טעלן זיי אייך גיטין איר זאלט דינען צו דיא עבודה זרה פעור ועיין רש"י בלק כה כו, זאגט רש"י

שפתי חכמים

להזכיר לכן אמר טעם ראבון וקי"ל: ב מקשים העולם מנ"ל דמשום שנאתן דלמא דעתן היה להחטיא אותם כדי שתסור השכינה מישראל כי היו מתייראים מישראל. וי"ל כיון דזקני מדין הלכו להם ובכירא להו דאין בכלעם שום ממשות אם כן איך עשו מעשה כזה ע"פ עצתו אלא משום שנאה עשו: ל ואם תאמר ולמה לא תירץ כמו שתירץ לעיל להודיע שבחו של פנחס כו' הל"ל כמו אע"פ שהיתה בת מלך לא נשא כו'. ויש לומר דמה שפירש"י לא מנע וכו' ר"ל לא היה ירא שיענש בשבילו אם יהרגנו הוא"ל והיה נשיא כדפירש"י: מ ר"ל מה דכתיב בקרא ראש אומות משמע דלור היה ראש עליהם ואח"כ כתיב בית אב משמע שלא היה ראש אלא על בית אב ומתרץ דודאי לא היה ראש אלא על אחד מחמשת בתי אבות של מדין אבל הוא היה החשוב שבכולן וזהו שכתיב ראש אומות: נ יש מקשים למה מנאו שלישי ולא שני דהוי כדי בזיון שלא מנאו ראשון אף שהיה ראש אומות וי"ל דאי מנאו שני ס"א לאו משום בזיון מנאו שני אלא משום שהיה לעיר בימים יותר מכלם אע"פ שהוא החשוב שבכולם אפ"ה לא מנאו ראשונה אבל השתא דמנאו שלישי ע"כ משום בזיון: ס הוכרח לפרש כן מפני שאין אדם נעשה צורר לאחרים אלא מפני הרעה שבאה לו מאחרים ולא מצינו שעשו להם ישראל שום רעה. לכך פירש שהפקירו וכו' מפני

פירוש לתורת אלהים

(טו) וְשֵׁם הָאִשָּׁה אונ דר נאמן פון דר אשה הַמֻּכָּה וואס זיא איז וואָרן דר שלאגן איז געווען איר נאמן כָּזְבִּי זיא איז געווען דיא טאכטער פון צור ראש ער איז געווען איין עלצטער פון איין בית אב פון מדין [עיין רש"י]: (טז) וַיְדַבֵּר יְיָ הט גאט גרעט צו משה אזו צו זאגן: (יז) צרור באליידיג די מדינים וְהִכִּיתֶם אונ איר זאלט זיי שלאגן: (יח) כִּי צוֹרְרִים ווארום זיי האבן אייך באליידיגט בְּנִכְלֵיהֶם מיט זייערע טראכטן אֲשֶׁר נִכְּלוּ וואס זיי האבן גטראכט אנטקעגן אייך עַל דְּבַר פְּעוֹר ווייל זייא האבן אייך גמאכט זינדיגען מיט דער עבודת כוכבים וואס הייסט פעור וְעַל דְּבַר כָּזְבִּי אונ וועגן כזבי די טאכטער פון דעם נשיא פון מדין אֲחוֹתָם זייער שוועסטער ווייל זיי האבן מפקיר גוועזן זייערע טעכטער פון זנות וועגן כדי זיי זאלן מאכן זינדיגן די

אֹתָ֛ם הַמֻּכָּ֥ה בְיוֹם־הַמַּגֵּפָ֖ה עַל־דְּבַר־פְּעֽוֹר׃ א וַיְהִ֖י אַחֲרֵ֣י הַמַּגֵּפָ֑ה

פסקא באמצע פסוק פ כו וַיֹּ֣אמֶר יְהוָ֗ה אֶל־מֹשֶׁ֨ה וְאֶ֧ל אֶלְעָזָ֛ר בֶּן־אַהֲרֹ֥ן הַכֹּהֵ֖ן לֵאמֹֽר׃ ב שְׂא֞וּ אֶת־רֹ֣אשׁ ׀ כָּל־עֲדַ֣ת בְּנֵֽי־יִשְׂרָאֵ֗ל מִבֶּ֨ן עֶשְׂרִ֥ים שָׁנָ֛ה וָמַ֖עְלָה לְבֵ֣ית אֲבֹתָ֑ם כָּל־יֹצֵ֥א צָבָ֖א בְּיִשְׂרָאֵֽל׃ ג וַיְדַבֵּ֨ר מֹשֶׁ֜ה

אונקלוס

דְּאִתְקְטִילַת בְּיוֹמָא דְמוֹתָנָא עַל עֵסַק פְּעוֹר׃ א וַהֲוָה בָּתַר מוֹתָנָא וַאֲמַר יְיָ לְמֹשֶׁה וּלְאֶלְעָזָר בַּר אַהֲרֹן כַּהֲנָא לְמֵימָר׃ ב קַבִּילוּ יָת חֻשְׁבַּן כָּל כְּנִשְׁתָּא דִבְנֵי יִשְׂרָאֵל מִבַּר עַשְׂרִין שְׁנִין וּלְעֵלָּא לְבֵית אֲבָהָתְהוֹן כָּל נָפֵק חֵילָא בְּיִשְׂרָאֵל׃ ג וּמַלִּיל מֹשֶׁה וְאֶלְעָזָר כַּהֲנָא

בעל הטורים

רבים ולא מסה כי נתגדל במדין : (א) ויהי אחרי המגפה . פרשה זו פתוחה שעשה הפסק בין המגפה למנין שלא תתלה המגפה בפקיד אותם : (ב) לבית אבותם . ולא אמר למשפחותם כמו למעלה לפי שאומר ככל אחת משפחת החנוכי משפחת הפלואי וכן בכלם :

רש"י

אחר פעור . ואת מואב לא צוה להשמיד מפני רות עי שהיתה עתידה לצאת מהם כדאמרי' (בבבא קמא לח) : (א) ויהי אחרי המגפה וגו' . משל לרועה שנכנסו זאבים לתוך עדרו והרגו בהן והוא מונה אותן לידע מנין הנותרות . דבר אחר כשיצאו ממצרים ונמסרו למשה נמסרו לו במנין עכשיו שקרב למות ולהחזיר צאנו מחזירם במנין : (ב) לבית אבתם. על שבט האב יתיחסו ולא אחר האם : (ג) וידבר משה

בית יהודא

(וְאֶת מוֹאָב לֹא צִוָּה לְהַשְׁמִיד) פַר וָוס הָט הקב"ה נִיט גְּבָאטְן מֶען זָאל הַרְגֶנֶן מוֹאָב ? (מִפְּנֵי רוּת שֶׁעֲתִידָה לָצֵאת מֵהֶם) וַוייל פוּן מוֹאָב הָט גֶעדַארְפְט גְבָארְן וָוערְן רוּת (כִּדְאַמְרִינָן) וִויא מִיר זָאגֶן אִין דִי גְמָרָא בָּבָא קַמָּא : (א) וַיְהִי אַחֲרֵי הַמַּגֵּפָה וגו'). זָאגְט רש"י (מָשָׁל לְרוֹעֶה שֶׁנִּכְנְסוּ זְאֵבִים לְתוֹךְ עֶדְרוֹ וְהָרְגוּ בָּהֶן) לְמָשָׁל אַפַּאסְטוּךְ הָט גֶעפִיטֶערְט זַיינֶע שֶׁעפְּסֶען זֶענֶען גֶעקוּמֶן וָועלְף אִין דִי סְטַאדֶע אוּנ הָאבֶּן גֶעהַרְגֶעט פִיל שֶׁעפְּסִין (וְהוּא מוֹנֶה אוֹתָן לֵידַע מִנְיַן הַנּוֹתָרוֹת) אוּנ עֶר צֵיילְט דִי שֶׁעפְּסִין עֶר זָאל וִויסֶען וִוי פִיל לֶעבֶּעדִיגֶע שֶׁעפְּסֶן זֶענֶען גֶעבְּלִיבֶּן (דָּבָר אַחֵר) נָאךְ אַפְּשַׁט אִיז דְרִיבֶּער הָט הקב"ה גְּבָאטְן מֶען זָאל צֵיילֶן דִי יוּדִין (כְּשֶׁיָּצְאוּ מִמִּצְרַיִם וְנִמְסְרוּ לְמֹשֶׁה נִמְסְרוּ לוֹ בְּמִנְיָן) וָוען דִיא יוּדִין זֶענֶען אַרוֹיסְגֶעגַאנְגֶען פוּן מִצְרַיִם אוּנ זַיי זֶענֶען גֶעגֶעבֶּן גְוָוארְן צוּ משֶׁה, זֶענֶען זַייא גֶעגֶעבֶּן גְוָוארְן צוּ אִים מִיט אַצָאהְל (עַכְשָׁיו שֶׁקָּרַב לָמוּת וּלְהַחֲזִיר צֹאנוֹ מַחֲזִירָם בְּמִנְיָן) אִיצְט אַז דִי צַייט אִיז גֶעקוּמֶן גָאנְץ משֶׁה זָאל שְׁטַארְבֶּן אוּנ עֶר זָאל דִי יוּדִין גֶעבֶּען צוּ יְהוֹשֻׁעַ דַארְף עֶר זַיי אוֹיךְ צוּרִיק גֶעבֶען מִיט אַצָאהְל : (ב) וּלְבֵית אֲבוֹתָם) . מֵיינְט מֶען (עַל שֵׁבֶט הָאָב יִתְיַחֲסוּ וְלֹא עַל שֵׁבֶט הָאֵם) זַיי זָאלֶען זִיךְ צֵיילֶן אוֹיף דֶעם שֵׁבֶט פוּן זַייעֶרֶע פָאטֶערְס נִיט נָאךְ דֶעם שֵׁבֶט פוּן זַייעֶרֶע מוּטֶערְס : (ג) וַיְדַבֵּר משֶׁה

שפתי חכמים

שבשיטותיהם היו מופקרים להפקיר בנותיהם לזנות כדי להטעותם בפעור . רא"ם : ע וא"ת ולמה לא כתב אלא טעם א' ובפרשת מטות כתב שני טעמים לשבח וי"ל דקשה לרש"י מדכתיב הכא לרור את המדינים והכיתם אותם למה לי מלת לרור כיון דכתיב והכיתם אלא ע"כ צ"ל משום הכי כתיב לרור עליכם לחייב אותם תמיד מש"ה כתיב בלשון הווה ואם כן קשה למה לא יחייבו את המואבים לכל הפחות שלא יתחתנו בהם ולאסור אף הנקבות ועל זה פירש משום רות וכו' ובזה יתורץ למה דעת רש"י משונה מכל המדקדקים שכולם סוברים שהוא מקור כמקום לווי וכמו שכתב הרא"ם : פ דק"ל היאך תלוי המנין במגפה והביא המשל . אבל קשה לפי הדבר אחר שהביא רש"י היאך יתורץ קושיית רש"י וי"ל דכתיב לעיל מיניה לרור את המדינים והכיתם אותם וגומר וכתיב בפרשת מטות נקום נקמת בני ישראל מאת המדינים אחר תאסף אל עמיך שמע מינה דבמלחמת מדין תולה מיתת משה לכך סמך מנין ישראל למלחמת מדין . והוצרך לטעם של ד"א משום דלטעם ראשון קשה דלא היה לו למנות אלא המתים במגפה וממילא היה יודע הנותרים לכן פירש ד"א וכו' . ולד"א קשה סוף סוף עדיין לא הגיע זמן מיתת משה לכן פירש גם טעם ראשון וק"ל : צ משים דכמשפחה אין חילוק אם הולך אחר האב או אחר האם דהא הכל שבט

דעת זקנים מבעלי התוספות

(א) ויהי אחרי המגפה . צוה הקב"ה למנות את ישראל לידע אותם שילחמו עם הכנענים ושני פעמים נמנו וזה המנין מנה להזכיר שם המשפחות אבל במדבר סיני לא הזכיר המשפחות ולפי הפשט לא כל בני השבטים עלו למשפחות כי יש מהם שלא היה להם בנים ונקראו על שם אחיהם שהיתה משפחתם מרובה ונטמעו בהם ולא היה להם שם לעצמן כגון בני שמעון שאינו מונה משפחות אוהד ויכין וצחר וגם בני אשר לא מנה משפחת ישוה ונטמעה במשפחת ישוי ופעמים שאין משפחה נקראת אלא על שם בני בניהם כגון לזרח משפחת הזרחי ולא מצינו זרח מבני שמעון אלא מפני בניו היה נתלית בו המשפחות וכן אצבון וכן ארד ונעמן שהם בני בלע ומדקאמר משפחת הבלעי מכלל שהיו בנים אחרים לבלע ונקראו על שמו וכן גלעד עשה לו משפחה לעצמו ומכיר היה לו בנים אחרים ונקראו על שמו כדכתיב למכיר משפחת המכירי ויש מהם שנשתנו קצת שמותם כגון נמואל ימואל חושים חושם אחי אחירם מופים שפופם :

פירוש לתורת אלהים

יִשְׂרָאֵל הַמֻּכָּה וָואס כָּזְבִּי אִיז גֶעוָוארֶן דֶער שְׁלָאגֶן בְּיוֹם הַמַּגֵּפָה אִין דֶעם טָאג וָוס עֶס אִיז גֶעוֶוען צְוִוישֶׁן אַייךְ אַמַגֵּפָה עַל דְּבַר פוּן וֶועגֶן דֶעם וָוס זַיי הָאבֶּן גֶעזִינְדִיגְט מִיט דֶער עֲבוֹדַת כּוֹכָבִים וָוס הֵייסְט פְּעוֹר [פיין רש"י] : (א) וַיְהִי אוּנ עֶס אִיז גֶעוֶוען נָאךְ דֶער מַגֵּפָה וַיֹּאמֶר יְיָ הָט גָאט גֶעזָאגְט צוּ משֶׁה אוּנ צוּ אֶלְעָזָר דֶער זוּהְן פוּן אַהֲרֹן הַכֹּהֵן לֵאמֹר אַזוֹ צוּ זָאגֶן : (ב) שְׂאוּ פַר נֶעמְט דִי צָאל פוּן גָאר דֶער עֲדָה יִשְׂרָאֵל מִבֶּן עֶשְׂרִים שָׁנָה פוּן אַזֶעלְכֵי וָוס זֶענֶען אַלְט צְוַואנְצִיג יָאר וָמַעְלָה אוּנ הֶעכֶער לְבֵית אֲבוֹתָם צוּ זַייעֶר פָאטֶערְס הוֹיז גְזִינְד זַיי זָאלֶן זִיךְ מְיַחֵס זַיין נָאךְ דֶעם שֵׁבֶט פוּן זַיין פָאטֶער נִיט פוּן זַיין מוּטֶער כָּל יוֹצֵא אַלֶע וָואס גֵייעֶן אַרוֹיס אִין דֶער מִלְחָמָה צְוִוישֶׁן דִי יִשְׂרָאֵל אַזֶעלְכֶע זָאלְסְטוּ צֵיילֶן [פיין רש"י] : (ג) וַיְדַבֵּר משֶׁה הָאט משֶׁה מִיט אֶלְעָזָר הַכֹּהֵן גְרֶעט

ואלעזר הכהן אתם בערבת מואב
על ירדן ירחו לאמר: ד מבן עשרים
שנה ומעלה כאשר צוה יהוה את
משה ובני ישראל היצאים מארץ
מצרים: שני ה ראובן בכור ישראל
בני ראובן חנוך משפחת החנכי

אמרו למימני יתהון
במישריא דמואב על
ירדנא דירחו למימר:
ד מבר עשרין שנין
ולעלא כמא די פקיד יי
ית משה ובני ישראל די
נפקו מארעא דמצרים:
ה ראובן בוכרא דישראל
בני ראובן חנוך זרעית
חנוך לפלוא זרעית

רש"י

ואלעזר הכהן אתם. דברו אתם על זאת שצוה המקום למנותם: לאמר. אמרו להם צריכים אתם להמנות: (ד) מבן עשרים שנה ומעלה כאשר צוה וגו'. שיהא מנינם מבן עשרים שנה ומעלה שנאמר (שמות ל) כל העובר על הפקודים וגו': (ה) משפחת החנכי. לפי שהיו האומות מבזין אותם ואומרים מה אלו מתיחסין על שבטיהם סבורין הם שלא שלטו המצריים באמותיהם אם בגופם היו מושלים קל וחומר בנשותיהם לפיכך הטיל הקב"ה שמו עליהם ה"א מצד זה ויו"ד מצד זה לומר מעיד אני עליהם שהם בני אבותיהם וזה הוא המפורש ע"י דוד (תהלים קכב) שבטי יה עדות לישראל. השם הזה מעיד עליהם לשבטיהם לפיכך בכולם כתיב החנכי הפלואי אבל בימנה לא הוצרך לומר משפחת הימני לפי שהשם קבוע בו יו"ד בראש וה"א בסוף:

בית יהודא

ואלעזר הכהן אתכו. זאגט רש"י (דברו עמם על זאת שצוה המקום למנותם) משה אונ אלעזר האבן גערעט מיט די יודין וועגן דם ציילונג, הקב"ה הט גבאטין מען זאל זיי ציילן: ויאמרו. ויאמר להם צריכים אתם להמנות) משה הט געזאגט צו די יודין איר דארפט געציילט ווערן: (ד) ומבן עשרים שנה ומעלה כאשר צוה וגו'. הקב"ה הט געבאטן (שיהא מנינם מבן עשרים שנה ומעלה) זייער צאהל זאל זיין פון צוואנציג יאהר אונ ווייטער (שנאמר) וויא עס שטייט אין פסוק (כל העובר על הפקודים מבן עשרים שנה ומעלה) אלע יודין וואס וועלן דורך גיין צום געציילט ווערן, זאלן זייא זיין פון צוואנציג יאהר אונ ווייטער: (ה) ומשפחת החנוכי. זאגט רש"י (לפי שהיו העובדי כוכבים מבזין אותם) וויל די פעלקר פלעגן פארשעמען די יודין (ואומרים) זיי פלעגן זאגן (מה אלו מתיחסים על שבטיהם) וואס זענען די יודין מיוחסים? זיי ציילן זיך צו זייערע שבטים נאך זייערע פאטערס? ווייסען זיי דען וועער זייערע פאטערס זענען (סבורים הם שלא שלטו המצריים באמותיהן) זייא מיינען דיא מצריים האבען ניט געוועלטיגט איוף זייערע מוטערס צו מנוה זיין מיט זייא (אם בגופם היו מושלים קל וחומר בנשותיהן) מאדאך די מצריים האבען געוועלטיגט איוף דיא מענער צו פייניגען זיי האבען זיי איוף זייערע ווייבער געוויס געוועלטיגט צו מזנה זיין מיט זיי (לפיכך הטיל הקב"ה שמו עליהם) דריבער האט הקב"ה געגעבן זיין נאמן איוף די יודין (הי' מצד זה וי' מצד זה) אה' אין אנהייב ווארט אונ אי' אין סוף ווארט, דאס מאכט יה, (לומר) צו זאגען, הקב"ה זאגט (מעיד אני עליהם) איך זאג עדות איוף זיי (שהם בני אביתיהם) אז זיי זענען דיא קינדער פון זייערע פאטערס וואס געהערען צו די שבטים (וזה הוא שמפורש על ידי דוד) דם איז געזאגט געווארן דורך דוד המלך ע"ה (שבטי יה עדות לישראל, השם הזה מעיד עליהם לשבטיהם) דר נאמען "יה" זאגט עדות איוף די יודין אז זייא זענען געבארען פון זייערע שבטים (לפיכך בכולם כתב החנוכי, הפלאי) דריבער שטייט ביי אלע אה' אין אנהייב נאמען אונ אי' אין סוף נאמען, החנוכי, הפלאי (אבל בימנה לא הוצרך לומר משפחת הימני) אבער ביי דעם נאמען ימנה דארף ער ניט זאגען משפחת הימני (לפי שהשם קבוע בו) וויל אין דעם ווארט "ימנה" אליין איז דא דר נאמען יה

שפתי חכמים

אחד הוא אפילו אם יהיו משפחות הרבה בשבט אחד אבל בשבטים יש חילוק אם הם משבט אחר: ק רצונו בזה דמלת אותם קאי אדברים שדברו אל ישראל לאפוקי שלא תפרש כמו אתם שדברו עם ישראל: ר דלאמר לא קאי אוידבר משה ואלעזר אלא קאי אאותם דהיינו מבן עשרים שנה וגו'. והכי קאמר קרא וידבר משה ואלעזר הכהן אותם ר"ל הדברים בערבית מואב על ירדן ירחו ומה הן הדברים שדברו לאמר מבן עשרים וגו' דברו אתם על זאת: ש וא"ת למה מביא פסוק האמור בפרשת כי תשא ולא מביא פסוק דכתיב כאן שנאמר שאו את ראש וגו' מבן עשרים שנה וגו'. וי"ל משום דק"ל דכתיב לוה משמע דכבר לוה להם וגם ישראל יודעין כבר ולווי דהכא עדיין לא ידעו אלא כשאמר להם משה. וע"ק לרש"י ל"ל למכתב ובני ישראל היוצאים מארץ מצרים לא הל"ל אלא ובני ישראל ותו לא לכך הוצרך לפרש ולהביא אותו פסוק האמור בכי תשא דאותו ליווי לא נאמר אלא ליוצאי מצרים. וא"ת מ"מ היה לו להביא מפסוק האמור בפרשת במדבר סיני וי"ל דמנין האמור בפרשת במדבר סיני לא היה אלא לפי שעה ביום הקמת המשכן ולא לדורות אבל המנין שנאמר בכי תשא נאמר אף לדורות דמשמע כי תשא את ראש וגו' לעולם כשתמנה אותם לא תמנה אלא מבן עשרים שנה: ת ואם תאמר הא גבי עכו"ם נמי כן כתיב הכי דכתיב וירד העמלקי והכנעני. וי"ל אי הוה כתיב כאן בני ראובן משפחת החנוכי ולא כתיב חנוך לא היה קשה מידי

פירוש לתורת אלהים

מיט די ישראל בערבות מואב אין פלון פון מואב על ירדן ירחו ביי דעם ירדן פון ירחו לאמר צו זאגן זיי האבן זיי גזאגט איר זאלט וויסן גאט הט גהייסן איך ציילן: (ד) מבן עשרים שנה ומעלה פון אזעלכי וואס זענען אלט צוואנציג יאר אונ העכער כאשר צוה יי את משה א:ו ווי גאט הט גבאטן צו משה אונ צו די ישראל וואס זענען ארוס גגאנגן פון מצרים זיי זאלן ווערן גציילט פון אזעלכע וואס זענען אלט צוואנצג יאר אונ העכער אזו זאלט איר היינט אוך גציילט ווערען: (ה) ראובן בכור ישראל ראובן איז גוועזן דער ערשטער גבארענער פון ישראל בני ראובן די זיהן פון ראובן איז גוועזן חנוך פון אים איז ארוס גיקומען דיא משפחה החנוכי לפלוא פון פלוא איז ארוס געקומען דיא משפחה הפלואי [עיין רש"י]:

ובני

לְפַלּוּא מִשְׁפַּחַת הַפַּלֻּאִי: ו לְחֶצְרֹן
מִשְׁפַּחַת הַחֶצְרוֹנִי לְכַרְמִי מִשְׁפַּחַת
הַכַּרְמִי: ז אֵלֶּה מִשְׁפְּחֹת הָרֻאוּבֵנִי
וַיִּהְיוּ פְקֻדֵיהֶם שְׁלֹשָׁה וְאַרְבָּעִים
אֶלֶף וּשְׁבַע מֵאוֹת וּשְׁלֹשִׁים: ח וּבְנֵי
פַלּוּא אֱלִיאָב: ט וּבְנֵי אֱלִיאָב נְמוּאֵל
וְדָתָן וַאֲבִירָם הוּא־דָתָן וַאֲבִירָם
קְרוּאֵי קריאי ק׳ הָעֵדָה אֲשֶׁר הִצּוּ עַל־
מֹשֶׁה וְעַל־אַהֲרֹן בַּעֲדַת־קֹרַח
בְּהַצֹּתָם עַל־יְהוָה: י וַתִּפְתַּח הָאָרֶץ
אֶת־פִּיהָ וַתִּבְלַע אֹתָם וְאֶת־קֹרַח
בְּמוֹת הָעֵדָה בַּאֲכֹל הָאֵשׁ אֵת
חֲמִשִּׁים וּמָאתַיִם אִישׁ וַיִּהְיוּ לְנֵס:

אונקלוס

פַלּוּא: ו לְחֶצְרוֹן זַרְעִית
חֶצְרוֹן לְכַרְמִי זַרְעִית
כַּרְמִי: ז אִלֵּין זַרְעֲיַת
רְאוּבֵן וַהֲווֹ מִנְיָנֵיהוֹן
אַרְבְּעִין וּתְלָתָא אַלְפִין
וּשְׁבַע מְאָה וּתְלָתִין:
ח וּבְנֵי פַלּוּא אֱלִיאָב:
ט וּבְנֵי אֱלִיאָב נְמוּאֵל
וְדָתָן וַאֲבִירָם הוּא דָתָן
וַאֲבִירָם מְעַרְעֵי כְנִשְׁתָּא
דְּאִתְכְּנָשׁוּ עַל מֹשֶׁה וְעַל
אַהֲרֹן בִּכְנִשְׁתָּא דְקֹרַח
בְּאִתְכַּנּוֹשֵׁיהוֹן עַל יְיָ:
י וּפְתָחַת אַרְעָא יָת פּוּמַהּ
וּבְלַעַת יָתְהוֹן וְיָת קֹרַח
בְּמוֹתָא דִכְנִשְׁתָּא כַּד
אֲכָלַת אִשָּׁתָא יָת מָאתָן
וְחַמְשִׁין גַּבְרָא וַהֲווֹ לְאָת:

תו״א ובני פלוא בתרא קמג: הוא דתן ואבירם מגילה יא: בהצותם סנהדרין קי: באכל האש שם:

בעל הטורים

(ו) לכרמי. שנים הכא ואידך נמי לעשות עוד לכרמי מי הוא כרמי זה שנאמר בו לכרמי משפחת הכרמי כדכתיב כי כרם ה׳ צבאות בית ישראל: (י) ויהיו לנס. שמחתותם היו לנס ולזכרון: לנס. ג׳ במסורה ויהיו לנס. שורש ישי אשר עומד לנס עמים. שם ברקמה וגו׳ היה מפרשך להיות לך לנס זהו שאמר מקום נתבלר להם כשנפתחה הארץ נשאר מקום באמצע כמו הנס שהוא בראש התורן. כך נשאר מקום תורן. ומכאן רמז למאן דאמר שהיא חבורה המתבקשת שיעמדו לתחיית המתים לימות המשיח והיינו שורש ישי אשר עומד לנס עמים:

בית יהודא

יו״ד בראש וה״א בסוף) אי׳ אין אנהייב וואָרט און אה׳ אין סוף וואָרט: (ט) ואשר הצו. (את ישראל על משה) דתן און אבירם האבן גמאכט קריגען די יודין אויף משה מיט אהרן: בהצותם. (את העם על ה׳) זיי האבן געמאכט קריגען דאס פאָלק אויף הקב״ה: נהצו. (השיאו את ישראל לריב על משה) זיי האבן אנגערעט די יודין זייא זאָלען קריגען אויף משה (לשון הפעילו) זיי האבן געמאכט טאהן, גימאכט קריגען: (י) ויהיו לנס. (לאות ולזכרון) צו אצייכן און צו אאנדיינקונג (למען אשר לא יקרב איש זר לחלוק עוד על הכהונה) עס זאל

רש״י

(ט)אשר הצו. את ישראל על א משה: בהצתם. את העם על ה׳: הצו. השיאו את ישראל לריב על משה ל׳ הפעילו: (י) ויהיו לנס. לאות ב ולזכרון (במדבר יז) למען אשר לא יקרב איש זר להלוק עוד על הכהונה:

שפתי חכמים

כמו גבי קעמלקי אבל עכשיו דכתיב בני ראובן תנוך משפחת התנוכי קשה למה הטיל ה״א מלד זה ויו״ד מלד זה: א מפני שמלות הלו בהלותם הם מכנין הפעיל היוצא לאחר שהוא פעול וצריך לפרש מי הוא הפעול הלו את ישראל כתב הרא״ם ולא ידעתי לזה שינה הפעולי׳ ואמר שהאחד מהם הוא ישראל והאחד מהם הוא העם ולמה לא יהיו שניהם ממין אחד. ושמא י״ל כיון שהכפיל הפסוק בלשון כמ״ש הלו בהלותם לכן אמר הלו את ישראל ובהלותם הוא העם או להיפך עכ״ל: ב כלומר מלבון לם המורם על האות כמו כגם על הגבעת כשהו כם

פירוש לתורת אלהים

(ח) וּבְנֵי און די קינדר פון פלוא איז גיוועז אֱלִיאָב: (ט) וּבְנֵי און די קינדר פון אֱלִיאָב איז גוועזן נְמוּאֵל און דָתָן וַאֲבִירָם דס איז דָתָן וַאֲבִירָם קְרִיאֵי הָעֵדָה די גרופענע פון דר עדה אז מען פלעגט בארופן האבן צו אדבר חשיבות פון דר עדה פלעגט מען זייא רופן אֲשֶׁר הִצּוּ וואס זיי האבן גמאכט קריגן די ישראל אויף משה און אויף אהרן אין דר עדה פון קֹרַח בְּהַצֹּתָם אז זיי האבן גמאכט קריגן די ישראל עַל יְיָ אויף גאט: (י) וַתִּפְתַּח האט געעפינט די ערד איר מויל וַתִּבְלַע און זיא האט איין גשלונגן אֹתָם זייא דתן מיט אבירם און מיט קרח בְּמוֹת הָעֵדָה אז די עדה וואס האבן גקריגט זענען גשטארבן בַּאֲכֹל הָאֵשׁ אז דם פייער האט פר ברענט אֵת חֲמִשִּׁים וּמָאתַיִם אִישׁ דיא צוויי הונדערט און פופציג מאן וַיִּהְיוּ לְנֵס און עס איז געוועזן צו אצייכען און צו אזכרון אז אפרעמדער וואס איז ניט אכהן זאל ניט גנעהנן צוא

קריגען

יא וּבְנֵי־קֹרַח לֹא־מֵתוּ: ס יב בְּנֵי
שִׁמְעוֹן לְמִשְׁפְּחֹתָם לִנְמוּאֵל
מִשְׁפַּחַת הַנְּמוּאֵלִי לְיָמִין מִשְׁפַּחַת
הַיָּמִינִי לְיָכִין מִשְׁפַּחַת הַיָּכִינִי:
יג לְזֶרַח מִשְׁפַּחַת הַזַּרְחִי לְשָׁאוּל
מִשְׁפַּחַת הַשָּׁאוּלִי: יד אֵלֶּה מִשְׁפְּחֹת
הַשִּׁמְעֹנִי שְׁנַיִם וְעֶשְׂרִים אָלֶף
וּמָאתָיִם: ס טו בְּנֵי גָד לְמִשְׁפְּחֹתָם
לִצְפוֹן מִשְׁפַּחַת הַצְּפוֹנִי לְחַגִּי

אונקלוס

יא וּבְנֵי קֹרַח לָא מִיתוּ:
יב בְּנֵי שִׁמְעוֹן לְזַרְעֲיָתְהוֹן
לִנְמוּאֵל זַרְעִית נְמוּאֵל
לְיָמִין זַרְעִית יָמִין לְיָכִין
זַרְעִית יָכִין: יג לְזֶרַח
זַרְעִית זֶרַח לְשָׁאוּל זַרְעִית
שָׁאוּל: יד אִלֵּין זַרְעֲיַת
שִׁמְעוֹן עַשְׂרִין וּתְרֵין
אַלְפִין וּמָאתָן: טו בְּנֵי
גָד לְזַרְעֲיָתְהוֹן לִצְפוֹן

תו"א ובני קרח מגילה יד סנהדרין קי:

בעל הטורים

(טו) הצפוני. ב' במסורה הכא ואידך ואת הצפוני ארחיק מעליכם זהו שאליהו בא מבני גד כבד"ה [מ"א] י"ז מייחס אותו עם בני גד או והצפוני ארחיק מעליכם שיתבטל יצר הרע. לצפון הוא

רש"י

(יא) ובני קרח לא מתו. (במ"ר סנהדרין קי) הם היו בעלה תחלה. ובשעת המחלוקת הרהרו ב תשובה בלבם לפיכך נתבצר ד להם מקום גבוה בגיהנם וישבו שם: (יג) לזרח. הוא צוחר. ל' צוהר. אבל משפחת אהד בטלה ה וכן חמש משבט בנימין שהרי בעשרה בנים ירד למצרים וכאן לא מנה אלא חמשה וכן אצבון ו לגד הרי שבע משפחות ומצאתי בגמ' ירושלמית שכשמת אהרן נסתלקו ענני כבוד ובאו הכנענים להלחם בישראל ונתנו לב לחזור למצרים וחזרו לאחוריהם ח' ז מסעות מהר ההר למוסר' שנא' (דברים י) ובני ישראל נסעו מבארות בני יעקן מוסרה שם מת אהרן והלא בהר ההר מת וממוסרה עד הר ההר שמונה מסעות

בית יהודא

גיט געגענען אפרעמדער מענטש צו קריגען אויף די כהונה: (יא) וּבְנֵי קֹרַח לֹא מֵתוּ. זאגט רש"י (הֵם הָיוּ בָּעֵצָה תְּחִלָּה) די קינדער פון קרח זענען געווען די ערשטע צו די עצה צו קריגען אויף משה מיט אהרן (וּבִשְׁעַת הַמַּחְלוֹקֶת) און ווען די קריג איז שוין געווען (הִרְהֲרוּ תְּשׁוּבָה בְּלִבָּם) האבן זיי אין הארצן חרטה געהאט (לְפִיכָךְ נִתְבַּצֵּר לָהֶם מָקוֹם גָּבוֹהַּ בְּגֵיהִנָּם וְיָשְׁבוּ שָׁם) דריבער איז פון זייערטוועגן געמאכט געווארן אהויכער ארט אין גיהנם און זיי זענען דארטען געזעסן: (יג) וּלְזֶרַח. זאגט רש"י (הוּא צֹחַר) זרח און צוחר דס איז איין מענטש (לְשׁוֹן צֹהַר) אבעלייכטונג וואָרום אה' מיט אח' ווערן פיל מאהל פארטאהשט אין לשון קודש, זרח איז טייטש אשיינונג, און צוהר איז טייטש אשיינונג, דריבער רופט מען דעם מענטש אמאהל זרח און אמאהל צוהר, דס איז צוחר (אֲבָל מִשְׁפַּחַת אֹהַד בָּטְלָה) אבער דיא משפחה פון אהוד זענען אלע געשטארבען, עס איז פון זיי קיינער געבליבן (וְכֵן חָמֵשׁ מִשֵּׁבֶט בִּנְיָמִין) פון שבט בנימין פעלן אויך פינף משפחות (שֶׁהֲרֵי בַּעֲשָׂרָה בָּנִים יָרַד לְמִצְרַיִם) בנימין איז געקומען אין מצרים מיט צעהן קינדער (וְכָאן לֹא מָנָה אֶלָּא חֲמִשָּׁה) און דא ציילט מען נאר פינף קינדער (וְכֵן אֶצְבּוֹן לְגָד) ביי דעם שבט גד פעלט די משפחה אצבון (הֲרֵי שֶׁבַע מִשְׁפָּחוֹת) פעלן זיבען משפחות, זאגט רש"י (וּמָצָאתִי בִּגְמָרָא יְרוּשַׁלְמִית) איך האב געפונען אין דיא גמרא ירושלמי (שֶׁכְּשֶׁמֵּת אַהֲרֹן נִסְתַּלְּקוּ עַנְנֵי כָבוֹד) ווען אהרן איז געשטארבען זענען אפגעטאהן געווארן די וואלקינס וואס זענען געווען ארום די יודין (וּבָאוּ הַכְּנַעֲנִים לְהִלָּחֵם בְּיִשְׂרָאֵל) זענען געקומען דיא כנענים האלטען מלחמה מיט דיא יודין (וְנָתְנוּ לֵב לַחֲזוֹר לְמִצְרַיִם) האבען די יודין געוואלט גיין צוריק אין מצרים (וְחָזְרוּ לַאֲחוֹרֵיהֶם שְׁמוֹנֶה מַסָּעוֹת מֵהוֹר הָהָר לְמוֹסֵרָה) און זייא זענען צוריקגעגאנגען צו דיא זייט פון מצרים אכט ציהונגען, אכט ערטער, פון הור ההר ביז מוסרה (שֶׁנֶּאֱמַר) וויא עס שטייט אין פסוק (וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל נָסְעוּ מִבְּאֵרוֹת בְּנֵי יַעֲקָן מוֹסֵרָה שָׁם מֵת אַהֲרֹן) די יודין האבען געצויגען פון בארות בני יעקן ביז מוסרה דארטען איז געשטארבען אהרן, איז דאך אקשיא (וַהֲלֹא בְּהוֹר הָהָר מֵת) אהרן איז דאך געשטארבען אין הור ההר (וּמִמּוֹסֵרָה עַד הוֹר הָהָר שְׁמוֹנָה מַסָּעוֹת יֵשׁ לְמַפְרֵעַ) און פון מוסרה ביז הור ההר איז אכט ציהונגען נאכט ארטערו

שפתי חכמים

פריס: ג רלונו לחרן היאך יתכן שלא מתו הא כתיב את כל האדם אשר לקרח ש"מ דגם הבנים נבלעים בארץ: ד מלשון ערי מבצר כלומר התקין להם הקב"ה מקום גבוה שלא העמיקו כ"כ בגיהנם ולא מתו: ה רל"ל הא לא חשיב כאן אלא באי מצרים שכמנו בפ' ויגש והתם כתיב ובני שמעון ימואל וימין ואהד ויכין ולחר ושאול בן הכנענית והכא מנה זרח והתם לא נמנה וגם אהד לא מנה כאן ומפרש דזרח דמנה כאן י"ל היינו צוהר ונוחר לשון צוהר דה"א מתחלף בחי"ת וזרח גם כן הוא לשון אור אבל משפחת אהד ע"כ בטלה: ו וא"ל והא רש"י עלמו מפרש לקמן לאזני אומר אני זו משפחת אצבון. י"ל דהא דפירש הכא הוא על פי המדרש דז' משפחות בטלו אבל ליה לא סבירא ליה וזהו נמי שפרש"י לקמן דלא נקראת משפחה אלא אלו שירדו למצרים ואזני לא היה מיורדי מצרים ולכוה חשב אותו דת"ל דאזני הוא אצבון אין דמיון לאזני עם אצבון אלא על כרחך צ"ל דמה שפירש רש"י וכן אצבון לגד הוא על פי מדרש ירושלמי דז' משפחות חסרים ולית ליה נמי למדרש ירושלמי דאין נקראת משפחה אלא מיורדי מצרים. ובזה יתורץ הצ"ע של הרא"ם שכתב אך קשה והלא רש"י עלמו כתב אחר זה שכל המשפחות נקראו על שם יורדי מצרים והנולדים משם והלאה לא נקראו על שמם ואם כן איך מונה האזני והא אינו מבאי מצרים וצ"ע עכ"ל. וי"מ וכן אצבון לגד כלומר אל תתמה על שינוי השם של זרח שהרי אצבון לגד משבט גד גם הוא נשתנה שמו. והא דכתב רש"י הרי ז' משפחות והא לא היו לפי זה אלא ששה משפחות י"ל הרי שבע וכו' דנקט רש"י ר"ל על משפחת ישוה שהוא מבני אשר ומבני אשר לא נמנה כאן אלא ישוי וכפ' ויגש כתיב ישוה וישוי וזהו שפרש"י שבע משפחות: ז וא"ת והא לעיל בפרשת

פירוש לתורת אלהים

קריגן אויף דר כהונה: (יא) וּבְנֵי קֹרַח און די קינדר פון קרח לא מתו זענען ניט געשטארבען [פיין רש"י]:

וצלפחד

משפחת החגי לשוני משפחת השוני: טז לאזני משפחת האזני לערי משפחת הערי: יז לארוד משפחת הארודי לאראלי משפחת האראלי: יח אלה משפחת בני גד לפקדיהם ארבעים אלף וחמש מאות: ס יט בני יהודה ער ואונן וימת ער ואונן בארץ כנען: כ ויהיו בני יהודה למשפחתם לשלה משפחת השלני לפרץ משפחת הפרצי לזרח משפחת הזרחי: כא ויהיו בני פרץ לחצרן משפחת החצרני לחמול משפחת החמולי: כב אלה משפחת יהודה לפקדיהם ששה ושבעים אלף וחמש מאות: ס

זרעית צפון לחגי זרעית חגי לשוני זרעית שוני: טו לאזני זרעית אזני לערי זרעית ערי: יז לארוד זרעית ארודי לאראלי זרעית אראלי: יח אלין זרעית בני גד למניניהון ארבעין אלפין וחמש מאה: יט בני יהודה ער ואונן ומית ער ואונן בארעא דכנען: כ והוו בני יהודה לזרעיתהון לשלה זרעית שלה לפרץ זרעית פרץ לזרח זרעית זרח: כא והוו בני פרץ לחצרון זרעית חצרון לחמול זרעית חמול: כב אלין זרעית יהודה למניניהון שבעין ושתא אלפין וחמש מאה:

בעל הטורים

לפון וכתיב לפון על שם שמשה סקבל עשרת הדברות לפון נחלקו:

רש"י

יט למפרע אלא שחזרו לאחוריהם ורדפו בני לוי אחריהם להחזירם והרגו מהם שבע משפחות ומבני לוי נפלו ארבע משפחות משפחת שמעי ועזיאלי ומבני יצהר לא נמנו כאן אלא משפחת ה הקרחי והרביעית לא ידעתי ט מה היא. ורבי תנחומא דרש שמתו במגפה בדבר בלעם י אבל לפי החסרון שחסר משבט שמעון במנין זה ממנין הראשון שבמדבר סיני כ נראה שכל כ"ד אלף נפלו משבטו ל של שמעון: (טז) לאזני.

בית יהודא

צוריק (אלא שחזרו לאחוריהם) נאר די יודין זענען צוריק געגאנגען צו דער זייט פון מצרים (ורדפו בני לוי אחריהם להחזירם) די לוים זענען געלאפן נאך די יודין אומצוקערן זיי צוריק, איז געווען אמלחמה דיא יודין מיט דיא לוים (והרגו מהם שבע משפחות) די לוים האבן געהרגת פון דיא יודין זיבען משפחות (ומבני לוי נפלו ארבע משפחות) פון די לוים זענען געהרגת געווארן פיר משפחות (משפחת שמעי ועזיאלי) די משפחה שמעי און עוזיאל (ומבני יצהר לא נמנה כאן אלא משפחת הקרחי) פון יצהרס קינדער זענען דא נאר געציילט געווארן די משפחה פון קרח (והרביעית לא ידעתי מה היא) זאגט רש"י די פערטע משפחה וואס פעלט ווייס איך ניט וועלכע ועיין ש"ח (ורבי תנחומא דרש) רבי תנחומא הט גלערנט (שמתו במגפה בדבר בלעם) דיא זיבען משפחות זענען געשטארבן אין די מגפה וואס איז געווען ביי יודין וועגן די עצה פון בלעם (אבל לפי החסרון שחסר משבט שמעון במנין זה ממנין הראשון שבמדבר סיני) אבער נאך דעם צאהל מענטשען וואס פעלט פון שבט שמעון אין דעם ציילונג, געגן דעם ציילונג וואס איז געווען פריער אין מדבר סיני (ונראה שכל כ"ד אלף נפלו משבטו של שמעון) זעהט מען די פיר און צוואנציג טויזענד יודין וואס זענען געפאלן אין דיא מגפה וואס איז געווען אין שטים זענען אלע געווען פון שבט שמעון: (טז) ולאזני) זאגט רש"י (אומר אני) איך זאג

שפתי חכמים

ח קרח פירש שבע משפחות וי"ל דלעיל חשיב מהר ההר ואילך ולא הר ההר בכלל: ה כלומר דליצהר היו ג' בנים קרח ונפג וזכרי ולא מנה כאן כי אם משפחת הקרחי ונפג וזכרי בטלו והואיל ובטל הרוב כאלו בטלו כלן כמלא מבני לוי נפלו ג' משפחות שמעי ועזיאלי וליצהרי: ט יש מקשים דלמא ד' משפחות שחסרו הם שמעי ועזיאלי ונפג וזכרי אבל בני יצהר י"ל דמשפחת הלוי אינן אלא אותן ח' המנויות בפ' במדבר ולא נמנו שם נפג וזכרי. וקרחי דחשיב כאן הוא במקום היצהרי. רא"ם: י פי' הז' משפחות דוקא ולא תאמר שהלוים נמי היו בדבר בלעם שלא מצינו שהלוים חטאו בדבר בלעם: כ דבמדבר סיני היו פקודיהם חמשים ותשעה אלף וג' מאות וכאן לא נמנו כ"א כ"ב אלף ומאתים נמלאו חסרים ל"ז אלף ומאה: ל דלייכא הכ"ד אלף שמתו בדבר בלעם כלם נפלו משבטו של שמעון הואיל ומלאנו דבכל

כג בְּנֵי יִשָּׂשכָר לְמִשְׁפְּחֹתָם תּוֹלָע
מִשְׁפַּחַת הַתּוֹלָעִי לְפֻוָּה מִשְׁפַּחַת
הַפּוּנִי: כד לְיָשׁוּב מִשְׁפַּחַת הַיָּשֻׁבִי
לְשִׁמְרֹן מִשְׁפַּחַת הַשִּׁמְרֹנִי: כה אֵלֶּה
מִשְׁפְּחֹת יִשָּׂשכָר לִפְקֻדֵיהֶם
אַרְבָּעָה וְשִׁשִּׁים אֶלֶף וּשְׁלֹשׁ מֵאוֹת:
ס כו בְּנֵי זְבוּלֻן לְמִשְׁפְּחֹתָם לְסֶרֶד
מִשְׁפַּחַת הַסַּרְדִּי לְאֵלוֹן מִשְׁפַּחַת
הָאֵלֹנִי לְיַחְלְאֵל מִשְׁפַּחַת הַיַּחְלְאֵלִי:
כז אֵלֶּה מִשְׁפְּחֹת הַזְּבוּלֹנִי לִפְקֻדֵיהֶם
שִׁשִּׁים אֶלֶף וַחֲמֵשׁ מֵאוֹת: ס כח בְּנֵי
יוֹסֵף לְמִשְׁפְּחֹתָם מְנַשֶּׁה וְאֶפְרָיִם:
כט בְּנֵי מְנַשֶּׁה לְמָכִיר מִשְׁפַּחַת
הַמָּכִירִי וּמָכִיר הוֹלִיד אֶת־גִּלְעָד

כג בְּנֵי יִשָּׂשכָר לְזַרְעֲיָתְהוֹן
תּוֹלָע זַרְעִית תּוֹלָע לְפֻוָּה
זַרְעִית פּוּנִי: כד לְיָשׁוּב
זַרְעִית יָשׁוּב לְשִׁמְרוֹן
זַרְעִית שִׁמְרוֹן: כה אִלֵּין
זַרְעֲיַת יִשָּׂשכָר לְמִנְיָנֵיהוֹן
שִׁתִּין וְאַרְבְּעָא אַלְפִין
וּתְלָת מְאָה: כו בְּנֵי
זְבוּלֻן לְזַרְעֲיָתְהוֹן לְסֶרֶד
זַרְעִית סֶרֶד לְאֵלוֹן זַרְעִית
אֵלוֹן לְיַחְלְאֵל זַרְעִית
יַחְלְאֵל: כז אִלֵּין זַרְעֲיַת
זְבוּלֻן לְמִנְיָנֵיהוֹן שִׁתִּין
אַלְפִין וַחֲמֵשׁ מְאָה:
כח בְּנֵי יוֹסֵף לְזַרְעֲיָתְהוֹן
מְנַשֶּׁה וְאֶפְרָיִם: כט בְּנֵי
מְנַשֶּׁה לְמָכִיר זַרְעִית
מָכִיר וּמָכִיר אוֹלִיד יָת

בעל הטורים

(כג) לפוה משפחת הפוני. היה לו לומר הפוי וכתיב פוני לומר שכל ישראל פונים אליו ללמוד מתורתו: (כד) ישיב. הוא יוב וקורא אותו ישוב בשביל שבעלי ישיבה היו: (כט) מנשה. נהרגה כוה שמנין כ' אלף וה' מאות וזהו שאמרו בני יוסף עד כ"ה ברכני ה':

רש"י

אומר אני שזו משפחת אצבון מ ואיני יודע למה לא נקראת משפחתו על שמו: (כד) לישוב. הוא יוב האמור ביורדי מצרים נ כי כל המשפחות נקראו ע"ש יורדי מצרים. והנולדין משם והלאה לא נקראו המשפחות על שמם חוץ ממשפחות אפרים ומנשה שנולדו כולם במצרים וארד ונעמן ס בני בלע בן בנימין ומצאתי ביסודו של רבי משה הדרשן שירדה אמן למצרים ע כשהיתה מעוברת מהם לכך נחלקו למשפחות פ כחצרון וחמול שהיו בני בנים ליהודה וחבר ומלכיאל שהיו

בית יהודא

(שזו משפחת אצבן) די משפחה אזני איז די משפחה אצבון (ואיני יודע למה לא נקראת משפחתו על שמו) אונ איך ווייס ניט פר וואס ווערט ניט גערופן די משפחה פון אצבון אויף דעם נאמען אצבון, נאר מען רופט זיא אזני: (כד) (לישוב) זאגט רש"י (הוא יוב האמור ביורדי מצרים) ישוב מיינט מען דעם יוב וואס איז געשריבן ביי די מענטשען וואס זענן געגאנגען מיט יעקב אין מצרים (כי כל המשפחות נקראו על שם יורדי מצרים) ווארום אלע משפחות זענן גערופן געווארן אויף די נעמן פון די מענטשן וואס זענן געגאנגען מיט יעקב אין מצרים (והנולדים משם והלאה לא נקראו המשפחות על שמם) אונ די משפחות וואס זענען געבארן געווארן פון נאך די צייט וואס מען איז געקומען אין מצרים זענען ניט גערופן געווארען אויף זייער נאמען נאר אויף די נעמען פון די פריערדיגע משפחות (חוץ ממשפחות אפרים ומנשה שנולדו כולם במצרים) נאר דיא משפחות פון אפרים אונ מנשה וואס זענען אלע געבארן געווארן אין מצרים, האבען זייער אייגענע נעמען (וארד ונעמן בני בלע בן בנימין) ארד אונ נעמן די קינדער פון בלע דר זוהן פון בנימין זענען אויך געבארן געווארן אין מצרים, זאגט רש"י (ומצאתי ביסודו של רבי משה הדרשן) איך האב געפונען אין דיא דרשות פון רבי משה הדרשן (שירדה אמן למצרים כשהיתה מעוברת מהם) די מוטער פון ארד אונ נעמן איז געווען מיט זיי מעוברת ווען זיא איז געקומען מיט יעקב אין מצרים (לכך נחלקו למשפחות כחצרון וחמול שהיו בני בנים ליהודה) דריבער איז ארד אונ נעמן גערעכונט פר צווייא משפחות אזו וויא חצרון אונ חמול דיא אייניקלאך פון יהודה (וחבר ומלכיאל שהיו בני בנים של אשר) אונ אזו וויא חבר אונ מלכיאל די אייניקלאך פון אשר וועיל דיא מוטער איז געווען מעוברת מיט ארד אונ נעמן, ווען זיא איז אריין געקומען אין מצרים, איז גלייך וויא ארד אונ נעמן

שפתי חכמים

של שמעון חטאו יותר משאר שבטים שהרי הנשיא של שמעון חטא: מ כלומר אני שונה כאן לא כיונה כבאי מצרים לכך י"ל שהוא אצבון אבל איני יודע כו'. ואם תאמר והא לעיל פרש"י וכן אצבון לגד. פירשתי זה לעיל: נ בפרשת ויגש. ופירש"י בדברי הימים סימן י"ז כי יוב הוא שמו ולפי שנתישבו ללמוד תורה דכתיב ומבני יששכר יודעי בינה לעתים לכך זכה ונקרא ישוב: ס כלומר גם אלו נולדו במצרים: ע ר"ל שהוא מפרש טעם למה נמנו משפחות ארד ונעמן בני בנים של בנימין כיון שלא מיורדי מצרים היו: פ וה"ה אל הקשה היאך שייך דבני

לְגִלְעָד מִשְׁפַּחַת הַגִּלְעָדִי: ל אֵלֶּה בְּנֵי גִלְעָד אִיעֶזֶר מִשְׁפַּחַת הָאִיעֶזְרִי לְחֵלֶק מִשְׁפַּחַת הַחֶלְקִי: לא וְאַשְׂרִיאֵל מִשְׁפַּחַת הָאַשְׂרִאֵלִי וְשֶׁכֶם מִשְׁפַּחַת הַשִּׁכְמִי: לב וּשְׁמִידָע מִשְׁפַּחַת הַשְּׁמִידָעִי וְחֵפֶר מִשְׁפַּחַת הַחֶפְרִי: לג וּצְלָפְחָד בֶּן־חֵפֶר לֹא־הָיוּ לוֹ בָּנִים כִּי אִם־בָּנוֹת וְשֵׁם בְּנוֹת צְלָפְחָד מַחְלָה וְנֹעָה חָגְלָה מִלְכָּה וְתִרְצָה: לד אֵלֶּה מִשְׁפְּחֹת מְנַשֶּׁה וּפְקֻדֵיהֶם שְׁנַיִם וַחֲמִשִּׁים אֶלֶף וּשְׁבַע מֵאוֹת: ס לה אֵלֶּה בְנֵי־אֶפְרַיִם

אונקלוס

גִּלְעָד לְגִלְעָד זַרְעִית גִּלְעָד: ל אִלֵּין בְּנֵי גִלְעָד אִיעֶזֶר זַרְעִית אִיעֶזֶר לְחֵלֶק זַרְעִית חֵלֶק: לא וְאַשְׂרִיאֵל זַרְעִית אַשְׂרִיאֵלִי וְשֶׁכֶם זַרְעִית שֶׁכֶם: לב וּשְׁמִידָע זַרְעִית שְׁמִידָע וְחֵפֶר זַרְעִית חֵפֶר: לג וּצְלָפְחָד בַּר חֵפֶר לָא הֲווֹ לֵהּ בְּנִין אֱלָהֵן בְּנָן וְשׁוּם בְּנַת צְלָפְחָד מַחְלָה וְנֹעָה חָגְלָה מִלְכָּה וְתִרְצָה: לד אִלֵּין זַרְעִית מְנַשֶּׁה וּמִנְיָנֵיהוֹן חַמְשִׁין וּתְרֵין אַלְפִין וּשְׁבַע מְאָה: לה אִלֵּין בְּנֵי אֶפְרַיִם

בעל הטורים

(לה) אלה בני אפרים. בבני אפרים כתיב אלה על שם אלה אלהיך ישראל שילא ממנו ירבעם שעשה שני עגלים

רש"י

בני בנים של אשר. ואם אגדה היא צ הרי טוב ואם לאו אומר אני שהיו לבלע בני בנים הרבה ומשנים הללו ארד ונעמן יצאה מכל א' משפחה רבה ק ונקראו תולדות שאר הבנים ע"ש בלע ותולדות השנים הללו נקראו על שמם. וכן אני אומר בבני מכיר שנחלקו לב' משפחות אחת נקראת על שמו ואחת נקראת ע"ש גלעד בנו. ה' משפחות חסרו ר מבניו של בנימין כאן נתקיימה מקצת נבואת אמו שקראתו בן אוני בן אינותי ובפלגש בגבעה נתקיימה כולה. זו מצאתי ביסודו

בית יהודא

אליין וגאלטן אריין קומען אין מצרים, דריבער וועלען זיי גערעכנט אויף זייערע נעמען, זאגט רש"י (ואם אגדה היא) אויב רבי משה הדרשן האט דאס געלערנט אין אספר פון תנאים (הרי ט"ב) איז גוט, טאר איך ניט קריגען אויף אים (ואם לאו) אונ אויב זיינע רייד זענען ניט פון אספר אגדה נאר ער אליין זאגט אזו (אומר אני) זאג איך (שהיו לבלע בני בנים הרבה) בלע האט געהאט פיל אייניקלאך (ומשנים הללו ארד ונעמן יצאה מכל אחד משפחה רבה) אונ פון די צוויי מענטשען ארד אונ נעמן איז פון יעדער פון זיי געבארן געווארען אגרויסע משפחה (ונקראו תולדות שאר הבנים על שם בלע) דיא קינדער נאייניקלאך וואס זענען געבארן פון די אנדערע קינדער פון בלע, ווייל זיי זענען ניט פיל ווערען זיי גערופען אויף דעם נאמען פון בלע (ותולדות השנים הללו) אונ דיא קינדער פון די צוויא, פון ארד אונ נעמן (נקראו על שמם) ווערען גערופען אויף זייער נאמען, זאגט רש"י (וכן אני אומר בבני מכיר) אונ אזו זאג איך ביי די קינדער פון מכיר (שנחלקו לשני משפחות) זיי זענען צוטיילט געווארען צוא צווייא משפחות (אחת נקראת על שמו) איין משפחה ווערט גערופען אויף זיין נאמען, מכיר (ואחת נקראת על שם גלעד בנו) אונ איין משפחה ווערט גערופען אויף דעם נאמען פון זיין זוהן גלעד (חמשה משפחות חסרו מבניו של בנימין) פון בנימינס קינדער פעלען פינף משפחות (כאן נתקיימה מקצת נבואת אמו שקראתו בן אוני) דא איז מקוים געווארען אביסעל נבואה פון זיין מוטער רחל, זיא האט גערופען איהר זוהן בנימין בן אוני, דאס האט געמיינט (בן אנינותי) דער זוהן פון מיין טרויער, ווייל ער וועט האבען צו טרויערען אויף זיינע קינדער (ובפלגש בגבעה נתקיימה כולה) אונ ביי די מעשה פון די פלגש וואס איז געווען אין גבעה איז גאנצע נביאות פון רחל, ווייל עס איז געהרגת געווארען דר גאנצער שבט בנימין, עס זענען נאר געבליבען זעקס הונדערט מענטשען, זאגט רש"י (זו מצאתי ביסודו של

שפתי חכמים

דבני בנים יקראו משפחות על שמם. ומפרש כחצרון וחמול וכו': צ כלומר אם ר' משה הדרשן מצא טעם זה בספר אגדה הרי טוב ואיני רשאי לחלוק עליו ואם לאו אומר אני כו' כלומר ואם טעמא דנפשיה קאמר אומר אני גם כן טעם אחר מעצמי: ק פי' ארד ונעמן שנמנו למשפחות אינו אלא מפני רבויים שנולדו מכל אחד מהם בנים הרבה ודאוי לכל אחד מהם להקרא בשם משפחה אף ע"פ שלא היו מיורדי מצרים ומפני שיש לשאול מאחר שארד ונעמן מפני רבוי בניהם נקראו משפחה לא היה לבלע אביהם להקרא משפחה בפני עצמה כמו שלא נקרא יוסף שבט בפ"ע מפני שכבר נחלק לשבטים אפרים ומנשה כשלמא לרבי משה הדרשן שחשיב עובר כילוד נמנו

פירוש לתורת אלהים

(לג) וצלפחד אונ צלפחד דר זוהן פון חפר האט קיין זיהן ניהאט כי אם בנות נאר טעכטער ושם בנות צלפחד וגו' אונ די נעמען פון דיא טעכטער פון צלפחד איז געווען מחלה ונועה חגלה מלכה ותרצה:

אלה

לְמִשְׁפְּחֹתָם לְשׁוּתֶלַח מִשְׁפַּחַת
הַשֻּׁתַלְחִי לְבֶכֶר מִשְׁפַּחַת הַבַּכְרִי
לְתַחַן מִשְׁפַּחַת הַתַּחֲנִי: לו וְאֵלֶּה בְּנֵי
שׁוּתָלַח לְעֵרָן מִשְׁפַּחַת הָעֵרָנִי:
לז אֵלֶּה מִשְׁפְּחֹת בְּנֵי־אֶפְרַיִם
לִפְקֻדֵיהֶם שְׁנַיִם וּשְׁלֹשִׁים אֶלֶף
וַחֲמֵשׁ מֵאוֹת אֵלֶּה בְנֵי־יוֹסֵף
לְמִשְׁפְּחֹתָם: ס לח בְּנֵי בִנְיָמִן
לְמִשְׁפְּחֹתָם לְבֶלַע מִשְׁפַּחַת הַבַּלְעִי
לְאַשְׁבֵּל מִשְׁפַּחַת הָאַשְׁבֵּלִי
לַאֲחִירָם מִשְׁפַּחַת הָאֲחִירָמִי:
לט לִשְׁפוּפָם מִשְׁפַּחַת הַשּׁוּפָמִי
לְחוּפָם מִשְׁפַּחַת הַחוּפָמִי: מ וַיִּהְיוּ

אונקלוס

לְזַרְעֲיָתְהוֹן לְשׁוּתֶלַח
זַרְעִית שׁוּתַלְחַ לְבֶכֶר
זַרְעִית בֶּכֶר לְתַחַן זַרְעִית
תַּחַן: לו וְאִלֵּין בְּנֵי שׁוּתָלַח
לְעֵרָן זַרְעִית עֵרָן: לז אִלֵּין
זַרְעִית בְּנֵי אֶפְרַיִם
לְמִנְיָנֵיהוֹן תְּלָתִין וּתְרֵין
אַלְפִין וַחֲמֵשׁ מְאָה אִלֵּין
בְּנֵי יוֹסֵף לְזַרְעֲיָתְהוֹן:
לח בְּנֵי בִנְיָמִן לְזַרְעֲיָתְהוֹן
לְבֶלַע זַרְעִית בֶּלַע
לְאַשְׁבֵּל זַרְעִית אַשְׁבֵּל
לַאֲחִירָם זַרְעִית אֲחִירָם:
לט לִשְׁפוּפָם זַרְעִית
שְׁפוּפָם לְחוּפָם זַרְעִית
חוּפָם: מ וַהֲווֹ בְנֵי בֶלַע

בעל הטורים

ולכן כתיב גם כן אלה בבני דן ע"ש ויתן את האחד בדן: (לט) לשפופם משפחת השופמי. הל"ל השפופמי רמז שמת בנימין בעטיו של נחש שנאמר בו הוא ישופך ראש. ויש בפסוק זה פ"א ככל תיבה ותיבה לומר שהיה לו פה ולא גלה על אחיו במכירת יוסף:

רש"י

של רבי משה הדרשן: (לו) ואלה בני שותלח וגו'. שאר בני שותלח ש נקראו תולדותיהם על שם שותלח ומערן יצאה משפחה רבה ונקראת על שמו ונחשבו בני שותלח לשתי משפחות לא וחשוב ותמצא בפרשה זו חמשים ושבע משפחות ומבני לוי שמונה הרי ששים וחמש זהו שנאמר (דברים ז) כי אתם המעט וגו' ה"א מעט חמשה אתם חסרים ממשפחות כל העמים שהן שבעים אף זה הבנתי מיסודו של רבי משה הדרשן. אך הוצרכתי לפחות ולהוסיף בדבריו: (לח) לאחירם. הוא אחי שירד למצרים ולפי שנקרא על שם יוסף שהיה אחיו ורם ממנו נקרא אחירם: (לט) שפופם. הוא מופים על שם שהיה

בית יהודא

ר' משה הדרשן) דס האב איך געפונען אין די דרשות פון רבי משה הדרשן: (לו) ואלה בני שותלח וגו'. זאגט רש"י (שאר בני שותלח נקראו תולדותיהם ע"ש שותלח) אלע קינדר פון שותלח ווערן גערופן זייערע קינדר ודי אייניקלאך פון שותלח) אויף דעם נאמען פון שותלח (ומערן יצאה משפחה רבה ונקראת על שמו) פון ערן איז ארויסגעגאנגען אגרויסע משפחה אונ זיי ווערן גערופן אויף זיין נאמען (ונחשבו בני שותלח לשתי משפחות) די קינדער פון שותלח זענען געציילט געווארן אויף צוויי משפחות (צא וחשוב ותמצא בפרשה זו חמשים ושבע משפחות) אז מען וועט ציילען וועט מען געפונען אין די פרשה זיבען אונ פופציג משפחות (ומבני לוי שמונה) די לוים זענען געוועז אכט משפחות (הרי ששים וחמש) איז פינף אונ זעכציג משפחות (וזהו שנאמר כי אתם המעט) דס איז ווס דער פסוק זאגט אויף די יודין איר זענט המעט (ה' מעט המשה) דער ה' פון ווארט „המעט" איז פינף, איר זענט מיט פינף ווייניגער פון אלע פעלקער (אתם חסרים ממשפחות כל העמים שהן שבעים) אלע פעלקר זענען זיבעציג אונ איר זענט נאר פינף אונ זעכציג, מיט פינף ווייניגער, זאגט רש"י (אף זה הבנתי מיסודו של ר' משה הדרשן) דאס האב איך אויך פארשטאנען פון די דרשות פון רבי משה הדרשן (אך הוצרכתי לפחות ולהוסיף על דבריו) נאר איך האב געדארפט אביסל ווערטער ווייניגער מאכען, אונ אביסל ווערטער צוגעבען צוא זיינע רייד: (לח) ולאחירם. זאגט רש"י (הוא אחי שירד למצרים) דס איז אחי דער זוהן פון בנימין ווס ער איז געגאנגען מיט יעקב אין מצרים (ולפי שנקרא על שם יוסף) אונ וויל אחי ווערט גערופען אויף דעם נאמען פון יוסף וויא דער מדרש זאגט בנימין הט גערופען די נעמען פון זיינע צעהן זוהן וועגען די צרות פון יוסף (שהיה אחיו ורם ממנו) ווס יוסף איז געוועזן זיין ברודר אונ העכער פון אים (נקרא אחירם) דריבער רופט מען אים אחירם: (לט) ושפופם. זאגט רש"י (הוא מופים על שם שהיה יוסף שפוף בין האומות) שפופם דס איז מופים אונ וויל יוסף איז

שפתי חכמים

ס וכן לשבים לבדן וכיון מפני שהיו שניהם מיורדי מצרים אבל לפירש"י קשה. מש"ה הוצרך לומר שהיו לבלע בנים הרבה חוץ מאלד ונעמן ונקראו הם על שמו מה"כ ביוסף. הרא"ם: ר פירוש זה נ"כ מיסודו של רבי משה הדרשן ולכך פי' זה קודם ואלה בני שותלח: ש זה לשון

בני־בלע ארד ונעמן משפחת
הארדי לנעמן משפחת הנעמי׃
מא אלה בני־בנימן למשפחתם
ופקדיהם חמשה וארבעים אלף
ושש מאות׃ ס מב אלה בני־דן
למשפחתם לשוחם משפחת
השוחמי אלה משפחת דן
למשפחתם׃ מג כל־משפחת
השוחמי לפקדיהם ארבעה
וששים אלף וארבע מאות׃ ס מד בני
אשר למשפחתם לימנה משפחת
הימנה לישוי משפחת הישוי
לבריעה משפחת הבריעי׃ מה לבני
בריעה לחבר משפחת החברי
למלכיאל משפחת המלכיאלי׃
מו ושם בת־אשר שרח׃ מז אלה
משפחת בני־אשר לפקדיהם
שלשה וחמשים אלף וארבע
מאות׃ ס מח בני נפתלי למשפחתם
ליחצאל משפחת היחצאלי לגוני
משפחת הגוני׃ מט ליצר משפחת

אונקלוס

ארד ונעמן זרעית הארדי
לנעמן זרעית נעמי׃
מא אלין בני בנימן
לזרעיתהון ומניניהון
ארבעין וחמשא אלפין
ושית מאה׃ מב אלין בני
דן לזרעיתהון לשוחם
זרעית שוחם אלין זרעית
דן לזרעיתהון׃ מג כל
זרעית שוחם למניניהון
שתין וארבע אלפין
וארבע מאה׃ מד בני
אשר לזרעיתהון לימנה
זרעית ימנה לישוי זרעית
ישוי לבריעה זרעית
בריעה׃ מה לבני בריעה
לחבר זרעית חבר
למלכיאל זרעית
מלכיאל׃ מו °ושום בת
אשר סרח׃ מז אלין
זרעית בני אשר
למניניהון חמשין ותלתא
אלפין וארבע מאה׃
מח בני נפתלי לזרעיתהון
ליחצאל זרעית יחצאל
לגוני זרעית גוני׃
מט ליצר זרעית יצר

°נ״א הרמב״ן ושום בת אתת אשר

דעת זקנים מבעלי התוספות

(מו) ושם בת אשר שרח. לפי שנזכרה עם יוצאי מצרים [זכרה] כאן ויש לתמוה מהו ושם וגם על התרגום יש לתמוה שתרגם ושום בת אתת אשר סרח משמע שלא היתה בת אשר אלא בת אשתו וגדלה אשר ולכך נקראת על שמו וזהו ושם שלא היה לו לאשר עליה אלא השם בלבד אבל בתו לא היתה. וזהו תימה אם הולידה אחד מן השבטים למה לא הזכירו ואם אחר דמעלמא למה מתיחסת על יעקב ושמא בת אשר

רש״י

יוסף שבפוף ת כין האומות׃ (מב) לשוחם. הוא חושים׃
(מו) ושם בת אשר שרח. לפי שהיתה קיימת בחיים מנלה

בית יהודא

געווען דער גידערט צווישן די פעלקר וויא בנימין האט
גמיינט) דריבר הט מען אים גערופן שפופם׃ (מב) ולשוחם.
(הוא חושים) שוחם איז חושים, דר זון פון אשר׃ (מו) ושם
בת אשר שרח). זאגט רש״י ולפי שהיתה קיימת בחיים בנאה כאן) וייל זיא הט נאך געלעבט ביז די צייט, דריבער

שפתי חכמים

לכון רש״י ורוצה לפרש למה נקראת משפחה על שם בני בנים כמו שפירש לעיל׃ ת שבפוף לשון מרתף׃
פירש

הַיִּצְרִי לְשִׁלֵּם מִשְׁפַּחַת הַשִּׁלֵּמִי׃
נ אֵלֶּה מִשְׁפְּחֹת נַפְתָּלִי לְמִשְׁפְּחֹתָם
וּפְקֻדֵיהֶם חֲמִשָּׁה וְאַרְבָּעִים אֶלֶף
וְאַרְבַּע מֵאוֹת׃ נא אֵלֶּה פְּקוּדֵי בְּנֵי
יִשְׂרָאֵל שֵׁשׁ־מֵאוֹת אֶלֶף וָאָלֶף שְׁבַע
מֵאוֹת וּשְׁלֹשִׁים׃ פ שלישי נב וַיְדַבֵּר
יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵּאמֹר׃ נג לָאֵלֶּה
תֵּחָלֵק הָאָרֶץ בְּנַחֲלָה בְּמִסְפַּר
שֵׁמוֹת׃ נד לָרַב תַּרְבֶּה נַחֲלָתוֹ

אונקלוס

לְשִׁלֵּם זַרְעִית שִׁלֵּם׃
נ אִלֵּין זַרְעִיַת נַפְתָּלִי
לְזַרְעִיָתְהוֹן וּמִנְיָנֵיהוֹן
אַרְבְּעִין וְחַמְשָׁא אַלְפִין
וְאַרְבַּע מְאָה׃ נא אִלֵּין
מִנְיָנֵי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל שִׁית
מְאָה וַחֲד אַלְפִין שְׁבַע
מְאָה וּתְלָתִין׃ נב וּמַלִּיל
יְיָ עִם מֹשֶׁה לְמֵימָר׃
נג לְאִלֵּין תִּתְפְּלֵג אַרְעָא
בְּאַחְסָנָא בְּמִנְיַן שְׁמָהָן׃
נד לְסַגִּיאֵי תַּסְגּוּן

תו"א לאלה תחלק בחרא קיז : לרב תרבה נחלתו שם :

דעת זקנים מבעלי התוספות

היתה ולפי שהיה שמה ידוע ביותר בחסידות ובמעשים טובים כתוב עליה ושם ואמנם לשון התרגום דחוק :

רש"י

כאן : (נג) לאלה תחלק הארץ. ולא לפחותים מבן עשרים א אע"פ שבאו לכלל עשרים בטרם חלוק הארץ שהרי שבע שנים כבשו ושבע חלקו לא נטלו חלק בארץ אלא אלו שש מאות אלף ואלף ואם היה לאחד מהם ששה בנים לא נטלו אלא חלק אביהם לבדו : (נד) לרב תרבה נחלתו. לשבט שהיה מרובה באוכלוסין נתנו חלק רב ב ואע"פ שלא היו החלקים שוים שהרי הכל לפי רבוי השבט חלקו החלקים לא עשו אלא ע"י גורל והגורל היה ע"פ רוח הקודש כמו שמפורש בב"ב (דף קיח) אלעזר הכהן היה מלובש באורים ותומים ואומר ברוה"ק אם שבט פלוני עולה תחום פלוני עולה עמו והשבטים היו כתובים

בית יהודא

ציילט מען זיא אויך : (נג) וְלָאֵלֶּה תֵּחָלֵק הָאָרֶץ. זאגט רש"י (וְלֹא לִפְחוּתִים מִבֶּן עֶשְׂרִים) אבער די מענטשן וואס זענען איצט ביי דעם ציילן ניט אלט געוועזן צוואנציג יאהר, האבן ניט גענומען אחלק אין ארץ ישראל (אַף עַל פִּי שֶׁבָּאוּ לִכְלַל עֶשְׂרִים בְּטֶרֶם חִלּוּק הָאָרֶץ) אפילו זיי זענען אלט געווארן צוואנציג יאהר איידער מען הט צוטיילט די לאנד (שֶׁהֲרֵי שֶׁבַע שָׁנִים כָּבְשׁוּ וְשֶׁבַע חִלְּקוּ) ווארום זיבען יאר הט געדויערט דאס איינגעמען די לאנד און זיבען יאהר הט גע יערט דאס צוטיילען די לאנד, זענען דאך דערווייל פיל מענטשען געווארן אלט צוואנציג יאהר און נאך מעהר ווי צוואנציג יאהר (לֹא נָטְלוּ חֵלֶק בָּאָרֶץ אֶלָּא שֵׁשׁ מֵאוֹת אֶלֶף וָאֶלֶף) פון דעסטוועגען האבן נאר גענומען אחלק אין ארץ ישראל די זעקס הונדערט טויזענד און טויזענד וואס זענען איצט געציילט געווארען (וְאִם הָיָה לְאֶחָד מֵהֶם שִׁשָּׁה בָנִים) און אפילו איינער האט געהאט זעקס קינדער (לֹא נָטְלוּ אֶלָּא חֵלֶק אֲבִיהֶם לְבַדּוֹ) האבן די זעקס קינדער נאר גענומען איין חלק, ווייער פאטערס חלק וגלייך וויא דר חלק פון דעם מענטש וואס האט נאר געהאט איין זוהן : (נד) וְלָרַב תַּרְבֶּה נַחֲלָתוֹ. זאגט רש"י (לְשֵׁבֶט שֶׁהָיָה מְרוּבֶּה בְּאוֹכְלוּסִין נָתְנוּ חֵלֶק רַב) צוא דעם שבט וואס הט געהאט פיל מענטשן הט מען געגעבן אגרוסען חלק אין ארץ ישראל (וְאַף עַל פִּי שֶׁלֹּא הָיוּ הַחֲלָקִים שָׁוִים) אפילו דיא חלקים זענען ניט געווען גלייכע איינער צום אנדערען (שֶׁהֲרֵי הַכֹּל לְפִי רִבּוּי הַשֵּׁבֶט חִלְּקוּ הַחֲלָקִים) מען הט דאך געטיילט די חלקים נאך די פילקייט פון די שבטים, פון דעסטוועגען (לֹא עָשׂוּ אֶלָּא עַל יְדֵי גוֹרָל) הט מען אליץ געטאהן נאר מיט אגורל (וְהַגּוֹרָל הָיָה עַל פִּי רוּחַ הַקֹּדֶשׁ) און דער גורל איז געווען דורך רוח הקודש (כְּמוֹ שֶׁמְּפֹרָשׁ) וויא עס שטייט אין גמרא ב"ב) (אֶלְעָזָר הַכֹּהֵן הָיָה מְלֻבָּשׁ בְּאוּרִים וְתוּמִּים) אלעזר הכהן הט אנגעטאהן אויף זיך דיא אורים ותומים (וְאוֹמֵר בְּרוּחַ הַקֹּדֶשׁ) און ער האט געזאגט מיט רוח הקודש (אִם שֵׁבֶט פְּלוֹנִי עוֹלֶה) אויב מען וועט איצט ארויס נעמען אקוויטל (וואס אויף אים איז געשריבען דר נאמען שמעון (תְּחוּם פְּלוֹנִי עוֹלֶה עִמּוֹ) וועט צו שמעון ארויס גענומען ווערען אקוויטל מיט דעם נאמען פון דיא שטיק לאנד

שפתי חכמים

א פירוש לאלה הנזכרים לעיל דהיינו שש מאות אלף ואלף ושבע מאות ושלשים שהם באי הארץ תחלק הארץ כרבי יונתן ומפני שלא היה הכתוב צריך לזה דמתחלק הארץ בנחלה במספר שמות הבא אחריו ידענו שאלה הנזכרים לעיל תחלק ומה ת"ל לאלה דמשמע מיעוטא לאלה ולא לנולדים לא כא לגועט הנא לאלה דוקא בהם ומבני עשרים ומעלה ולא לאחרים. הרא"ם : ב ואף ע"פ שנתחלקה לחלקים שוים מ"מ לא נתחלקה הארץ אלא לי"ב התומין אינם שוין ומעשה נסים היתה החלוקה שגורלות כל אנשי השבט יתחברו יחדיו כמכוון לכך

פירוש לתורת אלהים

(נא) אֵלֶּה פְּקוּדֵי דס זענען די געציילטע פון די קינדער ישראל זייער צאל איז געווען שֵׁשׁ מֵאוֹת אֶלֶף זעקס הונדערט טויזנט וָאֶלֶף שְׁבַע מֵאוֹת וּשְׁלֹשִׁים און טויזנט און זיבן הונדערט און דרייסיג : (נב) וַיְדַבֵּר יְיָ אֶל מֹשֶׁה לֵּאמֹר און גאט האט גערעט צו משה אזו צו זאגען : (נג) לָאֵלֶּה צו די וואס זענען אצונד אלט פון צוואנציג יאר און ווייטער תֵּחָלֵק הָאָרֶץ זאלדס לאנד צו טיילט ווערן בְּנַחֲלָה מיט איין ארב בְּמִסְפַּר שֵׁמוֹת אין צאל פון דיא געמען אבער ניט צא דיא וואס זענען אצונד אלט ווייניגער פון צוואנציג יאר (פיין רש"י) : (נד) לָרַב צו דעם שבט וואס אין אים איז פיל לייט תַּרְבֶּה נַחֲלָתוֹ זאלסטו מערן זיין ארב דו זאלסט אים געבן

אונקלוס

וְלַמְעַט תַּמְעִיט נַחֲלָתוֹ אִישׁ לְפִי פְקֻדָיו יֻתַּן נַחֲלָתוֹ: נה אַךְ־בְּגוֹרָל יֵחָלֵק אֶת־הָאָרֶץ לִשְׁמוֹת מַטּוֹת־

אַחְסַנְתְּהוֹן וְלִזְעֵירֵי תַּזְעֵרוּן אַחְסַנְתְּהוֹן גְּבַר לְפוּם מִנְיָנוֹהִי תִּתְיְהֵב אַחְסַנְתֵּהּ: נה בְּרַם בְּעַדְבָא תִּתְפְּלֵג יָת

תו"א אך נגורל עם קכב סנהדרין ת :

בית יהודא

(וְהַשְּׁבָטִים הָיוּ כְּתוּבִין בְּי"ב פִּתְקִין) דִי נֶעמֶען פוּן דִי צְוֶועלְף שְׁבָטִים זֶענֶען גֶעוֶועז גֶעשְׁרִיבֶּן אוֹיף צְוֶועלְף קְוִויטְלִיךְ אוֹיף יֶעדֶער קְוִויטְל אִיז גֶעוֶועז גֶעשְׁרִיבֶּן אֵיין נָאמֶען (וְי"ב גְבוּלִים בְּי"ב פִּתְקִין) אוּנ צְוֶועלְף שְׁטִיקֶער פוּן דִי לַאנְד, יֶעדֶער שְׁטִיק לַאנְד מִיט אִיר נָאמֶען, זֶענֶען אוֹיךְ גֶעוֶועז גֶעשְׁרִיבֶּן אוֹיף צְוֶועלְף קְוִויטְלִיךְ (וּבְלָלוּם בְּקַלְפִּי) דִי צְוֶועלְף קְוִויטְלִיךְ מִיט דִי נֶעמֶען פוּן דִיא שְׁבָטִים הָט מֶען גֶעלֵייגְט אִין אֵיין קֶעסְטְל אוּנ אוֹיסְגֶעמִישְׁט דִי קְוִויטְלִיךְ אוּנ דִיא צְוֶועלְף קְוִויטְלִיךְ מִיט דִי נֶעמֶען פוּן דִי חֲלָקִים לַאנְד הָט מֶען גֶעלֵייגְט אִין אֵיין בְּעזוּנְדֶר קֶעסְטְל אוּנ מֶען הָט אוֹיסְגֶעמִישְׁט דִיא קְוִויטְלִיךְ (וְהַנָּשִׂיא מַכְנִיס יָדוֹ לְתוֹכָם) דֶער נָשִׂיא הָאט אַרֵיינְגֶעשְׁטֶעקְט אֵיין הַאנְט אִין דֶעם קֶעסְטְל אוּנ אֵיין הַאנְט אִין דֶעם אַנְדֶערְן קֶעסְטְל (וְנוֹטֵל שְׁנֵי פִּתְקִין) אוּנ עֶר הָט אַרוֹיסְגֶענוּמֶען צְוֵויי קְוִויטְלַאךְ אֵיין קְוִויטְל פוּן דֶעם קֶעסְטְל אוּנ אֵיין קְוִויטְל פוּן דֶעם אַנְדֶערְן קֶעסְטְעל (עוֹלֶה בְּיָדוֹ פֶּתֶק שֶׁל שֵׁם שִׁבְטוֹ) אִין אֵיין הַאנְט אִיז גֶעקוּמֶן אַקְוִויטְל מִיט אַנָאמֶען פוּן אַשֵׁבֶט (וּפֶתֶק שֶׁל גְבוּל הַמְפוֹרָשׁ לוֹ) אִין דִיא אַנְדֶערֶע הַאנְט אִיז גֶעקוּמֶן דֶר קְוִויטְל מִיט דֶעם נָאמֶען פוּן חֵלֶק לַאנְד וְוִיא עֶס אִיז פְרִיעֶר אַרוֹיסְגֶערֶעט גֶעוָוארֶן פוּן רוּחַ הַקּוֹדֶשׁ (וְהַגּוֹרָל עַצְמוֹ הָיָה צוֹוֵחַ וְאוֹמֵר אֲנִי הַגּוֹרָל עָלִיתִי לִגְבוּל פְּלוֹנִי לְשֵׁבֶט פְּלוֹנִי) דֶער גוֹרָל אַלֵיין הָאט גֶעשְׁרִיגֶען אוּנ הָט גֶעזָאגְט אִיךְ גוֹרָל בִּין גֶעקוּמֶן זָאגֶען דִי שְׁטִיק לַאנְד וּמִיט דֶעם נָאמֶען גִיהֶער צוּ דֶעם שֵׁבֶט וּמִיט דֶעם נָאמֶען (שֶׁנֶּאֱמַר) וְוִיא עֶס שְׁטֵייט אִין פָּסוּק (עַל פִּי הַגּוֹרָל) דוּרךְ דִיא מוּיל פוּן גוֹרָל (וְלֹא נִתְחַלְּקָה הָאָרֶץ בְּמִדָּה) דִיא לַאנְד אִיז נִיט צוּטֵיילְט גֶעוָוארֶן מִיט אַמָאס (לְפִי שֶׁיֵּשׁ גְּבוּל מְשׁוּבָּח מֵחֲבֵרוֹ) וָוייל עֶס אִיז דָא אַבֶּעסֶרֶע שְׁטִיק עֶרְד אוּנ אַעֶרְגֶערֶע שְׁטִיק עֶרְד (אֶלָּא בְּשׁוּמָא) עֶס אִיז נָאר גֶעוֶוען גֶעשַׁאצְט (בֵּית כּוֹר רַע כְּנֶגֶד בֵּית סְאָה טוֹב) אַפֶעלְד פוּן דְרֵייסִיג סְאָה שְׁלֶעכְטֶע עֶרְד הָט מֶען גֶעשַׁאצְט גֶעגֶען אֵיין סְאָה גוּטֶע עֶרְד (הַכֹּל לְפִי הַדָּמִים) אַלֶעס נָאךְ דֶעם גֶעלְט וְוִיא דִי פֶעלְד אִיז וֶוערְט, אַזוֹ הָט מֶען גֶעטֵיילְט: (נה) (לִשְׁמוֹת מַטּוֹת אֲבוֹתָם) צוּ דִיא נֶעמֶען פוּן דִי שְׁבָטִים פוּן זֵייעֶרֶע אֶלְטֶערְן (אֵלּוּ יוֹצְאֵי מִצְרַיִם) מֶען מֵיינְט דִי אֶלְטֶערְן וָוס זֶענֶען אַרוֹיסְגֶעגַאנְגֶען פוּן מִצְרַיִם, זָאגְט רַשִׁ"י (שִׁנָּה הַכָּתוּב נַחֲלָה זוֹ מִכָּל הַנְּחָלוֹת שֶׁבַּתּוֹרָה) דִי תּוֹרָה הָט גִיעֶנְדֶערְט דִי יְרוּשָׁה פוּן אַלֶע יְרוּשׁוֹת וָואס שְׁטֵייט אִין דִי תּוֹרָה (שֶׁכָּל הַנְּחָלוֹת הַחַיִּים יוֹרְשִׁים אֶת הַמֵּתִים) בַּייא אַלֶע יְרוּשׁוֹת דִי לֶעבֶּעדִיגֶע יַרְשְׁנֶען דִיא טוֹיטֶע (וְכָאן מֵתִים יוֹרְשִׁים אֶת הַחַיִּים) אוּנ דָא בַּיי דִי לַאנְד אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל יַרְשְׁנֶען דִי טוֹיטֶע דִיא לֶעבֶּעדִיגֶע (כֵּיצַד) וְוִיא אַזוֹ (שְׁנֵי אַחִים מִיּוֹצְאֵי מִצְרַיִם שֶׁהָיוּ לָהֶם בָּנִים בְּבָאֵי הָאָרֶץ) צְווייא בְּרִידֶער זֶענֶען אַרוֹיסְגֶעגַאנְגֶען פוּן מִצְרַיִם אוּנ זֵיי הָאבֶּן קִינְדֶר וָוס זֶענֶען אִיצְט אַלְט צוּ צְוָואנְצִיג יָאהר וָוס דַארְפֶען נֶעמֶען אַחֵלֶק אַרֵיינְקוּמֶענְדִיג אִין אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל (לָזֶה אֶחָד וְלָזֶה שְׁלֹשָׁה) אֵיינֶער שְׁמוּאֵל הָט אֵיין זוּהן אוּנ אֵיינֶער יוֹנָה הָט דְרֵיי זִיהְן (הָאֶחָד נָטַל חֵלֶק אֶחָד) שְׁמוּאֵל'ס אֵיין זוּהן נֶעמְט אֵיין חֵלֶק אִין אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל (וְהַשְּׁלֹשָׁה נָטְלוּ שְׁלֹשָׁה) אוּנ יוֹנָה'ס דְרֵיי זִיהְן נֶעמֶען דְרֵייא חֲלָקִים (שֶׁנֶּאֱמַר) וְוִיא עֶס שְׁטֵייט אִין פָּסוּק (לָאֵלֶּה תֵּחָלֵק הָאָרֶץ) צוּ דִי מֶענְטְשֶׁן וָוס זֶענֶען דָא גֶעצֵיילְט גֶעוָוארֶן זָאל צוּטֵיילְט וֶוערְן דִי לַאנְד (חָזְרָה נַחֲלָתָן אֵצֶל אֲבִי אֲבִיהֶן) גֵייט צוּרִיק זֵייעֶר נַחֲלָה וְדִי פִיר נַחֲלָאוֹת צוּ זֵייעֶר פָאטֶער, צוּא שְׁמוּאֵל אוּנ יוֹנָה (וְחָלְקוּ הַכֹּל בְּשָׁוֶה) אוּנ זֵיי צוּטֵיילֶען אַלֶעס גְלַייךְ, צְווייא חֲלָקִים נֶעמְט שְׁמוּאֵל אוּנ עֶר גִיט זֵיי צוּ זַיין אֵיין זוּהן אוּנ צְוֵויי חֲלָקִים נֶעמְט יוֹנָה אוּנ עֶר גִיט זֵיי צוּ זֵיינֶע דְרֵיי זִוהְן וְעַיֵין שׁ"ח) (וְזֶהוּ שֶׁנֶּאֱמַר) דָס זָאגְט דֶער פָּסוּק (לִשְׁמוֹת מַטּוֹת אֲבוֹתָם יִנְחָלוּ) זֵייא זָאלֶען יַרְשְׁנֶען צוּ דִי נֶעמֶען פוּן זֵייעֶרֶע אֶלְטֶערֶען (שֶׁאַחַר שֶׁנָּטְלוּ הַבָּנִים חֲלָקוּהָ לְפִי הָאָבוֹת שֶׁיָּצְאוּ מִמִּצְרַיִם) נָאכְדֶעם וְוִיא דִי קִינְדֶער הָאבֶּן גֶענוּמֶען זֵייעֶרֶע חֲלָקִים הָאבֶּן זֵיי דִי חֲלָקִים צוּטֵיילְט נָאךְ דִי אֶלְטֶערְן וָוס זֶענֶען אַרוֹיסְגֶעגַאנְגֶען פוּן מִצְרַיִם (וְאִלּוּ מִתְּחִלָּה חֲלָקוּהָ לְמִנְיַן יוֹצְאֵי מִצְרַיִם לֹא הָיוּ נוֹטְלִין אֵלּוּ הַד' אֶלָּא שְׁנֵי חֲלָקִים) אוּנ וֶוען מֶען וָואלְט אִין אָנְהֵייבּ צוּטֵיילְט דִי

רש"י

בי"ב פתקין וי"ב גבולים בי"ב פתקין ובללום בקלפי והנשיא מכניס ידו לתוכה ונוטל שני פתקין עולה בידו פתק של שם שבטו ופתק של גבול המפורש לו והגורל עצמו היה צווח ואומר אני הגורל עליתי לגבול פלוני לשבט פלוני שנא' ע"פ הגורל ולא נתחלקה הארץ במדה לפי שיש גבול משובח מחברו אלא בשומא בית כור רע כנגד בית סאה טוב הכל לפי הדמים: (נה) לשמות מטות אבתם. אלו יוצאי מצרים שינה הכ' ג נחלה זו מכל הנחלות שבתורה ד שכל הנחלות החיים יורשים את המתים וכאן מתים יורשים את החיים. כיצד שני אחים מיוצאי מצרים שהיו להם בנים ה בבאי הארץ לזה אחד ולזה שלשה האחד נטל חלק אחד והשלשה נטלו שלשה שנאמר לאלה תחלק הארץ חזרה נחלתן אצל אבי אביהן ו וחלקו הכל בשוה. וזהו שנאמר לשמות מטות אבותם ינחלו. שאחר שנטלו הבנים חלקה לפי האבות שיצאו ממצרים ואלו מתחלה חלקוה למנין יוצאי מצרים לא היו נוטלין אלו הד'

שפתי חכמים

כמו שהיה גם כן נס שלא עלה גורל חלק גדול בארץ לשבט מועט באוכלוסין (ועי' במזרחי הארוך ובגור"א) : ג רל"ל הא לעיל כתיב לאלה תחלק הארץ משמע לאותן שנכנסים לא"י וכאן משמע ליוצאי מצרים: ד נראה הטעם משום דכל דבור שלא מפי הקב"ה לטובה אינו חוזר והכא הבטיח הקב"ה ליתן ליוצאי מצרים את א"י ומתו כלם במדבר לכן זה הש"י שתחזור הנחלה ליוצאי מצרים והם ינחלו את בניהם. וכזה יתורץ נמי מה שנאמר לעיל בפרשת וארא ונתתי אותה לכם מורשה וגומר ולא כתיב ונתתי אותה לכם ירושה אלא רמז שלא יכנסו לארץ ולא יירשוה רק שהם יורישו את בניהם אחריהם: ה ר"ל שהם בני עשרים וראויים לירש : ו ר"ל אצל אביהן של שני

פירוש לתורת אלהים

גֶעבְּן אַגְרֶעסֶערְן חֵלֶק וְלַמְעַט אוּנ צוּ דֶעם שֵׁבֶט וָוס אִין אִים אִיז וֶוענִיג לַייט תַּמְעִיט נַחֲלָתוֹ זָאלְסְטוּ וֶוענִיגֶען זַיין אַרְב זָאלְסְט אִים גֶעבֶּען אַקְלֶענֶערֶען חֵלֶק אִישׁ לְפִי פְקֻדָיו אִיטְלִיכֶן נָאךְ זַיינֶע גֶעצֵיילְטֵי זָאל וֶוערְן גִיגֶעבֶּן זַיין נַחֲלָה: (נה) אַךְ נֵייעֶרְט בְּגוֹרָל מִיט אֵיין גוֹרָל זָאל צוּ טֵיילְט וֶוערֶן דָס לַאנְד [פירש רש"י] לִשְׁמוֹת מַטּוֹת אֲבוֹתָם יִנְחָלוּ צוּא דִיא נֶעמֶען פוּן זֵייעֶרֶע עֶלְטֶערְן זָאלֶן זֵיי יַרְשְׁנֶען דָס לַאנְד [פירש רש"י]:

על

אֲבֹתָם יִנְחָלוּ׃ נו עַל־פִּי הַגּוֹרָל
תֵּחָלֵק נַחֲלָתוֹ בֵּין רַב לִמְעָט׃ ס
נז וְאֵלֶּה פְקוּדֵי הַלֵּוִי לְמִשְׁפְּחֹתָם
לְגֵרְשׁוֹן מִשְׁפַּחַת הַגֵּרְשֻׁנִּי לִקְהָת
מִשְׁפַּחַת הַקְּהָתִי לִמְרָרִי מִשְׁפַּחַת
הַמְּרָרִי׃ נח אֵלֶּה ׀ מִשְׁפְּחֹת לֵוִי
מִשְׁפַּחַת הַלִּבְנִי מִשְׁפַּחַת הַחֶבְרֹנִי
מִשְׁפַּחַת הַמַּחְלִי מִשְׁפַּחַת הַמּוּשִׁי
מִשְׁפַּחַת הַקָּרְחִי וּקְהָת הוֹלִד אֶת־
עַמְרָם׃ נט וְשֵׁם ׀ אֵשֶׁת עַמְרָם
יוֹכֶבֶד בַּת־לֵוִי אֲשֶׁר יָלְדָה אֹתָהּ

אונקלוס

ארעא לשמהן שבטי
אבהתהון יחסנון: נו על
פום עדבא תתפלג
אחסנתהון בין סגיאי
לזעירי: נז ואלין מניני
לואי לזרעיתהון לגרשון
זרעית גרשון לקהת
זרעית קהת למררי
זרעית מררי: נח אלין
זרעית לוי זרעית לבני
זרעית חברון זרעית
מחלי זרעית מושי זרעית
קרח וקהת אוליד ית
עמרם: נט ושום אתת
עמרם יוכבד בת לוי

ז״עת זקנים מבעלי התוספות

(נט) אשר ילדה אותה ללוי. כי אשתו של לוי אותה שמה׃

רש״י

אלא שני חלקים עכשיו נטלו ד׳ חלקים: אך בגורל. יצאו יהושע וכלב ז וכה״א (שופטים א) ויתנו לכלב את חברון כאשר דבר משה ואומר (יהושע יט) ע״פ ה׳ נתנו לו את העיר אשר שאל: מטות אבתם. יצאו גרים ועבדים: (נו) על פי הגורל. הגורל היה מדבר כמו שפירשתי. מגיד שנתחלקה ברוה״ק. ח לכך נאמר ע״פ ה׳: (נח) אלה משפחות לוי. חסר כאן משפחת השמעי והעזיאלי וקצת מן היצהרי: (נט) אשר ילדה אתה ללוי. (סוטה יב) אשתו ילדתה ט במצרים [לידתה במצרים] ואין הורתה במצרים. כשנכנסו לתוך החומה ילדתה. והיא השלימה מנין שבעים. שהרי בפרטן אי אתה

בית יהודא

לאנד צו דעם צאהל פון די מענטשען וואס זענען ארויסגעגאנגען פון מצרים וואלטען די פיר מענטשען ניט מעהר גענומען גאר צוויי חלקים (עכשיו נטלו ד׳ חלקים) איצט האבען זיי גענומען פיר חלקים: ואך בגורלו. זאגט רש״י (יצאו יהושע וכלב) יהושע אונ כלב האבען זייערע חלקים ניט גענומען מיט אגורל (וכן הוא אומר) אונ אזו זאגט דר פסוק (ויתנו לכלב את חברון כאשר דבר משה) די יודין האבען געגעבען צו כלב די שטאט חברון וויא משה הט גערעט (ואומר) נאך זאגט דר פסוק (על פי ה׳ נתנו לו את העיר אשר שאל) וויא הקב״ה הט געהייסען הט מען געגעבען צו כלב די שטאט וואס ער הט געבעטען: ומטות אבותם. זאגט רש״י (יצאו גרים ועבדים) גרים אונ עבדים כנענים האבען ניט גענומען אחלק אין ארץ ישראל: (נו) ועל פי הגורל. זאגט רש״י (הגורל היה מדבר) דר גורל הט גערעט (כמו שפירשתי) ווי איך האב געשריבען אין פסוק נד (מגיד שנתחלקה ברוח הקודש) דר פסוק זאגט די לאנד איז צוטיילט געווארען מיט רוח הקודש (לכך נאמר על פי ה׳) דריבער זאגט דער פסוק על פי ה׳ דורך דיא מויל פון הקב״ה, וויא הקב״ה האט געזאגט: (נח) ואלה משפחות הלוי. זאגט רש״י (חסר כאן) דא פעלט (משפחות השמעי והעזיאלי וקצת מן היצהרי) די משפחה שמעי אונ די משפחה העזיאלי אונ אביסול מענטשען פעלן פון די משפחה יצהר: (נט) ואשר ילדה אותה ללוי. זאגט רש״י (אשתו ילדתה במצרים ואין הורתה במצרים) דס ווייב פון לוי הט געבארען איר טאכטער יוכבד אין מצרים, אבער מעוברת איז זיא ניט געווען מיט יוכבד אין מצרים (כשנכנסו לתוך החומה ילדתה) ווען דס ווייב פון לוי איז אריין געקומען אין דיא מאהער וואס ארום מצרים הט זיא געבארען די טאכטער יוכבד (והיא השלימה למנין שבעים) מיט יוכבד איז געווארען זיבעציג מענטשען אריין געקומענע אין מצרים (שהרי בפרטן אי אתה מוצא אלא ששים ותשע) ווארום ווען מען ציילט איינציגווייז מיט די נעמען די קינדער פון יעקב וואס זענען

שפתי חכמים

אחים שכבר מתו ס״מ שהמתים יורשים את החיים ואח״כ הל"ו אותן ב׳ אחים הכל בשוה לפי שהוא ירושת אביהן ואח״כ יורש בן אחד כמו אלו ג׳ בנים. והא דקאמר אלא אבי אביהן ולא אמר אלא אביהן משום דאלו לא חזרה נחלתן אלא אלא אביהן שהיו מבני עשרים ומעלה כשיצאו ממצרים למה יחלקו בשוה כשמחזיר כל אחד מבאי הארץ לאביו הלא כל אחד חוזר ומוריש לבניו ולא לבני אחיו (וע׳ בגמרא ובמזרחי הארוך): ז פי׳ דאך מיעוט הוא כלומר שלא נחלק בגורל והא כתיב ע״פ הגורל אלא יצאו יהושע וכלב וכו׳: ח דאל״כ פי׳ ע״פ הגורל ל״ל הא כתיב אך בגורל תחלק וגומר אלא לומר שע״פ רוח הקודש כלומר בשעה שיצאו הקלפים היה הקול עולה עם הקלפים ואומר אני גורל של חמש עכו עליתי לשבט פלוני. והוצרך לזה דאם לא כן מאחר שלפי רבוי השבט ולפי מיעוט השבט היו חולקים ואם כן למה חלקו בגורל שמא יפול לשבט מרובה באוכלוסין חלק מועט לכן פירש שהגורל היה ע״פ רוה״ק: ט פי׳ משום שהכתוב קצר ולא פירש

פירוש לתורת אלהים

(נו) על פי הגורל דורך דעם מול פון דעם גורל תחלק נחלתו זאל צו טיילט ווערען זיין נחלה בין רב למעט צווישען פיל אונ ווייניג וועלכער שבט איז גרעסער גוועזען הט ער גנומען אגרעסערן חלק אזו ווי פרייער

לְלֵוִי בְּמִצְרָיִם וַתֵּלֶד לְעַמְרָם אֶת־
אַהֲרֹן וְאֶת־מֹשֶׁה וְאֵת מִרְיָם אֲחֹתָם׃
ס וַיִּוָּלֵד לְאַהֲרֹן אֶת־נָדָב וְאֶת־
אֲבִיהוּא אֶת־אֶלְעָזָר וְאֶת־אִיתָמָר׃
סא וַיָּמָת נָדָב וַאֲבִיהוּא בְּהַקְרִיבָם
אֵשׁ־זָרָה לִפְנֵי יְהֹוָה׃ סב וַיִּהְיוּ
פְקֻדֵיהֶם שְׁלֹשָׁה וְעֶשְׂרִים אֶלֶף כָּל־
זָכָר מִבֶּן־חֹדֶשׁ וָמָעְלָה כִּי לֹא
הָתְפָּקְדוּ בְּתוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל כִּי
לֹא־נִתַּן לָהֶם נַחֲלָה בְּתוֹךְ בְּנֵי
יִשְׂרָאֵל׃ סג אֵלֶּה פְּקוּדֵי מֹשֶׁה
וְאֶלְעָזָר הַכֹּהֵן אֲשֶׁר פָּקְדוּ אֶת־
בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּעַרְבֹת מוֹאָב עַל
יַרְדֵּן יְרֵחוֹ׃ סד וּבְאֵלֶּה לֹא־הָיָה

אונקלוס

דִּי יְלֵידַת יָתַהּ לְלֵוִי
בְּמִצְרָיִם וִילֵידַת לְעַמְרָם
יָת אַהֲרֹן וְיָת מֹשֶׁה וְיָת
מִרְיָם אֲחָתְהוֹן׃
ס וְאִתְיְלִיד לְאַהֲרֹן יָת
נָדָב וְיָת אֲבִיהוּא יָת
אֶלְעָזָר וְיָת אִיתָמָר׃
סא וּמִית נָדָב וַאֲבִיהוּא
בְּקָרוֹבֵיהוֹן אֶשָּׁתָא
נוּכְרֵיתָא קֳדָם יְיָ׃ סב וַהֲווֹ
מִנְיָנֵיהוֹן עַשְׂרִין וּתְלָתָא
אַלְפִין כָּל דְּכוּרָא מִבַּר
יַרְחָא וּלְעֵלָּא אֲרֵי לָא
אִתְמְנִיוּ בְּגוֹ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל
אֲרֵי לָא אִתְיְהִיבַת לְהוֹן
אַחְסָנָא בְּגוֹ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל׃
סג אִלֵּין מִנְיָנֵי מֹשֶׁה
וְאֶלְעָזָר כַּהֲנָא דִּי מְנוֹ
יָת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּמֵישְׁרַיָּא
דְמוֹאָב עַל יַרְדְּנָא
דִירֵחוֹ׃ סד וּבְאִלֵּין לָא
הֲוָה גְּבַר מִמִּנְיָנֵי מֹשֶׁה

בית יהודא

אַרײַנגעקומען אין מִצְרַיִם געפֿונט מען גאָר זיין און זעכציג, דר פָסוק זאָגט אָבער עס זענען געווען זיבעציג, נאָר מיט יוֹכֶבֶד איז געוואָרן זיבעציג: (סב) וּכִי לֹא הָתְפָּקְדוּ בְּתוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל. די לֵוִיִם זענען ניט געציילט געוואָרן צוזאַמען מיט אַלע יודין (לִהְיוֹת נִמְנִין בְּנֵי עֶשְׂרִים שָׁנָה) זיי זאָלען געציילט ווערען פון צוואַנציג יאָהר (וּמַה טַּעַם) פאַר וואָס זענען זיי ניט געציילט געוואָרן צוזאַמען מיט אַלע יודין פון צוואַנציג יאָהר (כִּי לֹא נִתַּן לָהֶם נַחֲלָה) וויל צו דיא לֵוִיִם איז ניט געגעבען געוואָרען אַ חֵלֶק אין אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל (וְהַנִּמְנִין מִבֶּן עֶשְׂרִים שָׁנָה הָיוּ בְּנֵי נַחֲלָה) און די מענטשען וואָס זענען געציילט געוואָרן פון צוואַנציג יאָהר האָבען גענומען חֲלָקִים אין אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל (שֶׁנֶּאֱמַר) ווי עס שטייט אין פָסוק (אִישׁ לְפִי פְקוּדָיו יוּתַּן נַחֲלָתוֹ) יעדער מענטש נאָך זיינע געציילטע פֿיל אָדער וויניג) אַזוי זאָל צו אים געגעבען ווערען זיין חֵלֶק אין אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל: (סד) וּבְאֵלֶּה לֹא הָיָה אִישׁ וגו'. צווישען די געציילטע

רש"י

מוצא אלא שלשים ותשע: (סב) כי לא התפקדו בתוך בני ישראל. להיות נמנין בני עשרים שנה י ומה טעם. כי לא נתן להם נחלה. כ והנמנין מבן עשרים שנה היו בני נחלה שנאמר איש לפי פקודיו יותן נחלתו: (סד) ובאלה

שפתי חכמים

מי ילדה הוצרך לומר אשתו ילדה ואחר כך ק"ל במצרים ל"ל הזכרת לדרוש שלידתה היתה במצרים ולא הורתה ות"א זה אלא כשנולדה בין החומות: י רל"ל מה שכתב כי לא התפקדו בתוך בני ישראל הא מנה אותם. ומתרץ שלא נמנו מבן כ' כישראל אלא מבן חודש: כ כתב הרא"ם ל"ע והא לעיל בפרשת במדבר כתיב אך את מטה לוי וגומר וכתב רש"י שני טעמים אחד כדאי לגיון המלך כו' ואחד לפי הקב"ה שעתידה לעמוד גזירה וכו' ומנא ליה לכ' טעמים אלו הא הכא כתבה התורה טעם לזה לא התפקדו בתוך בני ישראל ושמא יש לומר שהטעם שכתבה התורה הוא על היותם נמנים מבן חדש ומעלה ולא מבן עשרים ומעלה כדכתיב מבן חדש ומעלה כי

פירוש לתורת אלהים

איז געשטאַנען: (נז) וְאֵלֶּה פְּקוּדֵי הַלֵּוִי און דאָס זענען די געציילטע פון שֵׁבֶט לֵוִי: (סב) וַיִּהְיוּ פְקֻדֵיהֶם און זיי זענען געווען די געציילטע פון שֵׁבֶט לֵוִי שְׁלֹשָׁה וְעֶשְׂרִים אֶלֶף דריי און צוואַנציג טויזענט כָּל זָכָר אַלע זכָרים מִבֶּן חוֹדֶשׁ וָמָעְלָה וואָס זענען אַלט געווען פון אַ חודש און העכער כִּי לֹא הָתְפָּקְדוּ וואָרום די לֵוִים זענען ניט געציילט געוואָרן צווישען די קינדער יִשְׂרָאֵל כִּי לֹא נִתַּן לָהֶם וואָרום עס איז ניט גיגעבען געוואָרען צו זייא אַ נַחֲלָה צווישען די יִשְׂרָאֵל: (סג) אֵלֶּה פְקוּדֵי מֹשֶׁה וְאֶלְעָזָר דאָס איז די צאָל פון די קינדער יִשְׂרָאֵל וואָס משה מיט אֶלְעָזָר האָבען געציילט בְּעַרְבוֹת מוֹאָב אין פלון פון מוֹאָב בײַ דעם יַרְדֵן פון יְרֵחוֹ: (סד) וּבְאֵלֶּה און

צווישען

אִישׁ מִפְּקוּדֵי מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן הַכֹּהֵן
אֲשֶׁר פָּקְדוּ אֶת־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל
בְּמִדְבַּר סִינָי׃ סה כִּי־אָמַר יְהוָה
לָהֶם מוֹת יָמֻתוּ בַּמִּדְבָּר וְלֹא־נוֹתַר
מֵהֶם אִישׁ כִּי אִם־כָּלֵב בֶּן־יְפֻנֶּה
וִיהוֹשֻׁעַ בִּן־נוּן׃ ס כז א וַתִּקְרַבְנָה
בְּנוֹת צְלָפְחָד בֶּן־חֵפֶר בֶּן־גִּלְעָד
בֶּן־מָכִיר בֶּן־מְנַשֶּׁה לְמִשְׁפְּחֹת
מְנַשֶּׁה בֶן־יוֹסֵף וְאֵלֶּה שְׁמוֹת בְּנֹתָיו

אונקלוס

וְאַהֲרֹן כַּהֲנָא דִּי מְנוֹ יָת
בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּמַדְבְּרָא
דְּסִינָי׃ סה אֲרֵי אֲמַר יְיָ
לְהוֹן מְמַת יְמוּתוּן
בְּמַדְבְּרָא וְלָא אִשְׁתְּאַר
מִנְּהוֹן אֱנָשׁ אֱלָהֵן כָּלֵב
בַּר יְפֻנֶּה וִיהוֹשֻׁעַ בַּר
נוּן׃ א וּקְרִיבָא בְּנָת
צְלָפְחָד בַּר חֵפֶר בַּר
גִּלְעָד בַּר מָכִיר בַּר
מְנַשֶּׁה לְזַרְעִית מְנַשֶּׁה
בַּר יוֹסֵף וְאִלֵּין שְׁמָהַת
הו"א ולא נותר כתלה קים קה׃

בעל הטורים

(סה) מות ימותו. כתיב חסר קרי ביה יומתו מיתות הרבה מתלוננים ועדת קרח׃

רש"י

לא היה איש וגו'. אבל על הנשים לא נגזרה גזרת המרגלים. לפי שהן היו מחבבות את הארץ. האנשים אומרים (במדבר יד) נתנה ראש ונשובה מצרימה. והנשים אומרות תנה לנו אחוזה. לכך נסמכה פרשת ם בנות צלפחד לכאן: (א) למשפחת מנשה בן יוסף. למה נאמר והלא כבר נאמר בן מנשה אלא לומר לך יוסף חבב את הארץ שנא' (בראשית נ) והעליתם את עצמותי וגו' ובנותיו חבבו את הארץ שנאמר תנה לנו אחוזה. וללמדך שהיו כולם נ

בית יהודא

איז ניט געוועזען איין מענטש פון די מענטשען וואס זענען פריער געציילט געווארען אין מדבר סיני, זאגט רש"י (אֲבָל עַל הַנָּשִׁים לֹא נִגְזְרָה גְּזֵרַת הַמְּרַגְּלִים) אָבֶער אויף נְקֵבוֹת איז ניט נגזר געווארען די גזרה צו שטארבען אין דר מדבר וועגען די מרגלים (לְפִי שֶׁהֵן הָיוּ מְחַבְּבוֹת אֶת הָאָרֶץ) ווייל זיי האבען ליב געהאט ארץ ישראל (הָאֲנָשִׁים אָמְרוּ נִתְּנָה רֹאשׁ וְנָשׁוּבָה מִצְרַיְמָה) די מענער האבען געזאגט מיר וועלען מאכען אַ זֶעלְצְטַן אונ מיר וועלען צוריק גיין אין מצרים (וְהַנָּשִׁים אוֹמְרוֹת תְּנָה לָנוּ אֲחוּזָּה) אונ די נקבות זאגען צו משה גיב אונז אַטֵייל עֶרד אין ארץ ישראל (לָכֵן נִסְמְכָה פָּרָשַׁת בְּנוֹת צְלָפְחָד לְכָאן) דריבער הָט די תורה געשריבען די פרשה וואס די טעכטער פון צלפחד האבען געוואלט אַחֵלֶק אין ארץ ישראל, נעבען דיא נייע ציילונג פון די יודין, צו ווייזען יענע מענטשען האבען ניט געוואלט ארין ישראל אונ וועגען דעם זענען זיי געשטארבען, אונ דיא טעכטער פון צלפחד בעטען מען זאל זייא געבען אַחֵלֶק אין ארץ ישראל: (א) לְמִשְׁפְּחוֹת מְנַשֶּׁה בֶּן יוֹסֵף). די פינף טעכטער פון צלפחד זענען געווען פון שבט מנשה דער זוהן פון יוסף, פרעגט רש"י (לָמָּה נֶאֱמַר) צו וואס זאגט דער פסוק נאך אמאהל זיי זענען געוועזען פון שבט מנשה בן יוסף (וַהֲלֹא כְּבָר נֶאֱמַר בֶּן מְנַשֶּׁה) עס שטייט דאך שוין בן מנשה צלפחד איז געוועזען פון שבט מנשה (אֶלָּא לוֹמַר לְךָ יוֹסֵף חִבֵּב אֶת הָאָרֶץ) נאר דער פסוק זאגט אונז פון וואנען קומט דם וואס די טעכטער פון צלפחד האבען ליב געהאט ארץ ישראל, נאר דם האבען זיי געירשט פון זייער זיידע יוסף, ווארום יוסף האט אויך ליב געהאט ארץ ישראל (שֶׁנֶּאֱמַר) ווי עס שטייט אין פסוק יוסף הט בעשווארען זיינע ברידער ווען זיי וועלען ארויס גיין פון מצרים (וְהַעֲלִיתֶם אֶת עַצְמוֹתַי) זאלט איר מיט נעמען מיינע ביינער אין ארץ ישראל אונ איר זאלט זיי בגראבען אין ארץ ישראל (וּבְנוֹתָיו חִבְּבוּ אֶת הָאָרֶץ) דריבער האבען זיינע טעכטער ואייניקלאך) אויך ליב געהאט ארץ ישראל (שֶׁנֶּאֱמַר) ווי עס שטייט אין פסוק די טעכטער פון צלפחד האבען געזאגט צו משה (תְּנָה לָנוּ אֲחוּזָּה) גיב אונז אַחֵלֶק אין ארץ ישראל (וּלְלַמֶּדְךָ שֶׁהָיוּ כֻּלָּם צַדִּיקִים)

שפתי חכמים

לא התפקדו בתוך בני ישראל מבן עשרים ומעלה. אבל הטעם שאמרו רז"ל אינו אלא על שלא נמנו בתוך בני ישראל אלא אלו בפני עצמן ואלו בפני עצמן והכתוב הוצרך לאוות שלא ימנה שבט לוי עם בשאר ישראל אבל איני יודע איך היה אפשר שימנה אלו עם אלו מאחר שאלו מבן חדש ומעלה ואלו מבן עשרים ומעלה וצ"ע עכ"ל. ול"נ דהוקשה להם כי מנין בני ישראל היה שלא ע"פ נידתן אלא לפי הדגלים וא"כ היה לו למנות שבט לוי אחר מסע שני דגלים כפי נסיעתם ולמה נמנו בפני עצמן ועל זה נתנו שני טעמים: ל רצונו לתרץ למה כתיב איש ולא כו' ג"ר א' מיבעי ליה: מ פירוש שגם הן היו מחבבות את הארץ אמרו תנה לנו אחוזה בתוך אחי אבינו: נ כלומר

פירוש לתורת אלהים

צווישען די מענטשען וואס זענען געציילט גווארען אין ערבות מואב לֹא הָיָה אִישׁ איז ניט געווען אפילו איין מאן מִפְּקוּדֵי מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן הַכֹּהֵן פון דיא געציילטע וואס משה מיט אהרן הכהן האבען געציילט די ישראל אין דר מדבר סיני ווארום זיי זענען אלע געשטארבען אין דער מדבר: (סה) כִּי אָמַר יְיָ לָהֶם ווארום גאט הט אויף זיי גוזר געווען מוֹת יָמֻתוּ בַּמִּדְבָּר זייא זאלען שטארבען אין דער מדבר וְלֹא נוֹתַר אונ עס איז פון זיי ניט געבליבען איין מאן כִּי אִם כָּלֵב עס איז נאר געבליבען פון דיא יוצאי מצרים כלב דער זוהן פון יְפֻנֶּה אונ יְהוֹשֻׁעַ דער זוהן פון נון [פיוז רש"י]: (א) וַתִּקְרַבְנָה אונ זייא האבען גינעהנט בְּנוֹת צְלָפְחָד דיא טעכטער פון צלפחד וואס צלפחד איז געווען דער זוהן פון חֵפֶר אונ חפר איז געווען דער זוהן

מחלה נעה וחגלה ומלכה ותרצה:
ב ותעמדנה לפני משה ולפני
אלעזר הכהן ולפני הנשיאם
וכל־העדה פתח אהל־מועד
לאמר: ג אבינו מת במדבר והוא
לא־היה בתוך העדה הנועדים

אונקלוס

בנתה מחלה נעה וחגלה ומלכה ותרצה:
ב וקמא קדם משה וקדם אלעזר כהנא וקדם רברביא וכל כנשתא בתרע משכן זמנא למימר:
ג אבונא מית במדברא והוא לא הוה בגו כנשתא דאזדמנו על

תולדות אהרן

ותעמדנה שם קיב: אבינו מת שבת לו בתרא קיח:

רש"י

לדיקים שכל מי שמעשיו ומעשה אבותיו סתומים ופרט לך הכתוב באחד מהם ליחסו לשבח הרי זה לדיק בן לדיק. ואם יחסו לגנאי כגון (מ"ב כה) בא ישמעאל בן נתניה בן אלישמע בידוע שכל הנזכרים עמו רשעים היו: מחלה נעה וגו'. ולהלן הוא אומר (במדבר לו) ותהיינה מחלה תרצה. מגיד שכולן שקולות זו כזו לפיכך שנה את סדרן: (ב) לפני משה ולפני אלעזר. מגיד שלא עמדו לפניהם אלא בשנת הארבעים אחר שמת אהרן: לפני משה. ואח"כ לפני אלעזר אפשר אם משה לא ידע אלעזר יודע אלא סרס המקרא ודרשהו ם דברי רבי יאשיה אבא חנן משום רבי אלעזר אומר בבית המדרש היו יושבים ועמדו לפני כולם (ב"ב קיט ספרי): (ג) והוא לא היה וגו'. (שם קיח ספרי) לפי שהיו באות לומר בחטאו מת נזקקו לומר לא בחטא מתלוננים ולא בעדת קרח שהלו על הקב"ה אלא בחטאו לבדו מת ולא החטיא את אחרים עמו (שבת

בית יהודא

דר פסוק לערנט אונז זיי זענן אלע געוועזן צדיקים (שכל מי שמעשיו ומעשה אבותיו סתומים) אוב עס טרעפט אמאל מען וייס ניט אויף אמענטש און מען וייס ניט אויף זיינע אלטערן וואס זיי זענן געוועזן צדיקים אדר רשעים (ופרט לך הכתוב באחד מהן ליחסו לשבח) און דר פסוק האט געשריבן ביי איינם פון זיי זיין יחוס אז ער איז געוועזן אצדיק (הרי זה צדיק בן צדיק) איז ער אצדיק און זיין פאטר אויך אצדיק (ואם יחסו לגנאי) און אוב דר פסוק האט געשריבן אויף איינם אז ער איז געוועזן ארשע (כגון) ווי עס שטייט אין פסוק (בא ישמעאל בן נתניה בן אלישמע) עס איז געקומן ישמעאל בן נתניה בן אלישמע און האט געהרגעט גדליהו בן אחיקם, אזוי ווי ישמעאל איז געוועזן ארשע (בידוע שכל הנזכרים עמו היו רשעים) איז בעוואוסט דיא אלע מענטשען וואס זענן געציילט מיט אים זענן אויך געוועזן רשעים: ומחלה נועה וגו'). זאגט רש"י (ולהלן הוא אומר) דארטען ווייטער) זאגט דר פסוק ותהיינה מחלה תרצה, ציילט זיי דר פסוק מיט איין אנדער סדר (מגיד שכולן שקולות זו כזו לפיכך שנה את סדרן) דר פסוק זאגט אונז זיי זענן געוועזן אלע גלייך איינע ווי די צווייטע, דריבר ציילט זייא דר פסוק אמאל דיא פריער אמאל איינע אנדערע פריער: (ב) ולפני משה ולפני אלעזר). זאגט רש"י ווייל עס שטייט ניט ולפני אהרן (מגיד) זאגט דר פסוק ושלא עמדו לפניהם אלא בשנת הארבעים אחר שמת אהרן) די טעכטער פון צלפחד זענן געקומן פאר משה אין פערציגסטן יאר, נאך דעם ווי אהרן איז געשטארבען: ולפני משה. (ואחר כך לפני אלעזר) פרעגט רש"י פריער זענן דיא טעכטער פון צלפחד געקומן פר משה, נאך דעם פר אלעזר (אפשר) קען דאס זיין? (אם משה לא ידע אלעזר יודע) אוב משה האט ניט געוואוסט דעם דין האט אלעזר געוואוסט? (אלא סרס המקרא ודרשהו) נאר אין פסוק דארף שטיין פארקערט זיי זענן געקומן פריער פאר אלעזר, אז אלעזר האט ניט געוואוסט דעם דין זענען זייא געקומן פר משה (דברי רבי יאשיה) אזוי זאגט רבי יאשיה (אבא חנן משום רבי אלעזר אומר) אבא חנן זאגט פון רבי אלעזר'ס וועגן (בבית המדרש היו יושבים ועמדו לפני כולם) משה און אלעזר און דיא נשיאים זענן געוועזן אין בית המדרש און די טעכטער פון צלפחד זענען געשטאנען פר אלע צוזאמען מיט איין מאל: (ג) והוא לא היה וגו'). זאגט רש"י (לפי שהיו באות לומר בחטאו מת) ווייל זיי זענען געקומן זאגן זייער פאטער איז געשטארבן וועגן זיין זינד (נזקקו לומר לא בחטא מתלוננים) זענען זיי געוועזן געניית צו זאגן ער איז ניט געוועזן צווישן די מענטשן וואס האבן געקריגט אויף הקב"ה (ולא בעדת קרח שהצו על הקב"ה) און ער איז ניט געוועזן צווישען די פארזאמלונג פון קרח וואס זיי האבן געקריגט אויף הקב"ה, און ער איז ניט געשטארבען וועגן די זינד וואס זיי זענן געשטארבן (אלא בחטאו לבדו מת) ער איז געשטארבן נאר וועגן די זינד וואס ער אליין האט געזינדיגט (ולא החטיא את אחרים עמו) און ער האט ניט

שפתי חכמים

ומוד טעם למה כאמר מנשה בן יוסף: ט וכאלו אמר ותעמודנה לפני אלעזר הכהן וגו' ואח"כ לפני משה: ע דאם לא כן

פירוש לתורת אלהים

פון גלעד און גלעד איז געווען דער זוהן פון מכיר און מכיר איז געווען דער זוהן פון מנשה למשפחות צוא געשלעכט מנשה זייא זענען ארום גקומען פון שבט מנשה בן יוסף דער זוהן פון יוסף [עיין רש"י] ואלה שמות און דאס זענן די נעמן פון זיינע טעכטער מחלה נועה חגלה מלכה תרצה: (ב) ותעמודנה לפני משה און זיי האבן זיך געשטעלט פר משה און פר אלעזר הכהן און פר די נשיאים און פאר גאר דער עדה פר דער טיר פון אוהל מועד און האבן גזאגט: (ג) אבינו מת במדבר אונזער פאטער איז געשטארבן אין דר מדבר והוא לא היה און ער איז ניט געווען בתוך העדה צווישן דער עדה הנועדים וואס האבן זיך איין גזאמילט צו קריגן אויף גאט בעדת קרח אין דר עדה פון קרח כי בחטאו נאר ער איז געשטארבן פון זיין

עַל־יְהוָה בַּעֲדַת־קֹרַח כִּי־בְחֶטְאוֹ
מֵת וּבָנִים לֹא־הָיוּ לוֹ׃ ד לָמָּה יִגָּרַע
שֵׁם־אָבִינוּ מִתּוֹךְ מִשְׁפַּחְתּוֹ כִּי אֵין
לוֹ בֵּן תְּנָה־לָּנוּ אֲחֻזָּה בְּתוֹךְ אֲחֵי
אָבִינוּ׃ ה וַיַּקְרֵב מֹשֶׁה אֶת־מִשְׁפָּטָן
לִפְנֵי יְהוָה׃ פ רביעי ו וַיֹּאמֶר יְהוָה
אֶל־מֹשֶׁה לֵּאמֹר׃ ז כֵּן בְּנוֹת

אונקלוס

יְיָ בִּכְנִשְׁתָּא דְקֹרַח
אֲרֵי בְחוֹבֵהּ מִית וּבְנִין
לָא הֲווֹ לֵהּ׃ ד לְמָא
יִתְמְנַע שְׁמָא דַאֲבוּנָא
מִגוֹ זַרְעִיתֵהּ אֲרֵי לֵית
לֵהּ בַּר הַב לָנָא אַחְסָנָא
בְּגוֹ אֲחֵי אֲבוּנָא׃
ה וְקָרֵב מֹשֶׁה יָת דִּינְהֶן
קֳדָם יְיָ׃ ו וַאֲמַר יְיָ
לְמֹשֶׁה לְמֵימָר׃ ז יָאוּת

תולדות אהרן

לפס יגרע בק"א קי׃ ויקרב משה שם קיס סנהדרין ח׃

רש"י

לו) רע"א מקושש עצים פ היה ור"ש אומר מן המעפילים צ היה׃ (ד) למה יגרע שם אבינו. אנו במקום בן עומדות ואם אין הנקבות חשובות זרע תתיבם אמנו ליבם (ב"ב קיט)׃ כי אין לו בן. הא אם היה לו בן לא היו ק תובעות כלום. מגיד שחכמניות ר היו׃ (ה) ויקרב משה את משפטן. (סנה' ח) נתעלמה הלכה ממנו ש וכאן נפרע על שנטל עטרה לומר (דברים א) והדבר אשר יקשה מכם תקריבון אלי (סנהדרין שם). ד"א ראויה היתה ת פרשה זו להכתב על ידי משה אלא שזכו בנות צלפחד ונכתבה על ידן׃ (ז) כן בנות צלפחד דברת. כתרגומו

בית יהודא

גֶעמַאכְט זִינְדִיגֶען נָאךְ מֶענְטְשֶׁן מִיט אִים (רַבִּי עֲקִיבָא אוֹמֵר מְקוֹשֵׁשׁ עֵצִים הָיָה) רַבִּי עֲקִיבָא זָאגְט צְלָפְחָד אִיז גֶעוֶוען דֶר מֶענְטְשׁ וָואס הָט גֶעקְלִיבֶּען הָאלְץ אוּם שַׁבָּת (וְרַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר מִן הַמַּעְפִּילִים הָיָה) רַבִּי שִׁמְעוֹן זָאגְט צְלָפְחָד אִיז גֶעוֶועזְן אֵיינֶר פוּן דִי מֶענְטְשֶׁן וָוָאס הָאבֶּן זִיךְ גֶעשְׁטַארְקְט צוּ גֵיין אִין אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל נָאךְ דִי גְזֵרָה פוּן דִי מְרַגְּלִים וֶוען הקב"ה הָט גֶעזָאגְט מֶען זָאל נִיט גֵיין אִין אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל׃ (ד) לָמָּה יִגָּרַע שֵׁם אָבִינוּ. פַאר וָוָאס זָאל פֶעלְן דֶר נָאמֶן פוּן אוּנְזֶער פָאטֶער אִין אוּנְזֶער פַאמִילְיֶע (אָנוּ בִּמְקוֹם בֵּן עוֹמְדוֹת) מִיר וֶוערְן גֶערֶעכֶנְט וִוי אַזוֹהְן (וְאִם אֵין הַנְּקֵבוֹת חֲשׁוּבוֹת זֶרַע) אוּנ אוֹב נְקֵבוֹת וֶוערְן נִיט גֶערֶעכֶנְט וִוי קִינְדֶער (תִּתְיַבֵּם אִמֵּנוּ לְיָבָם) דַארְף דָאךְ אוּנְזֶער מוּטֶער גֶענוּמֶען וֶוערְן פַאר אַנְוַויבּ צוּ אוּנְזֶער פָאטֶערְס בְּרוּדֶער. (כִּי אֵין לוֹ בֵּן) וַוייל אוּנְזֶער פָאטֶער הָט נִיט גֶעלָאזְן אַזוֹהְן, זָאגְט רש"י (הָא אִם הָיָה לוֹ בֵּן לֹא הָיוּ תוֹבְעוֹת כְּלוּם) אָבֶּער וֶוען זַייעֶר פָאטֶער וָואלְט גֶעהַאט אַזוֹהְן וָואלְטֶען זֵיי נִיט גֶעמָאנְט מֶען זָאל זֵיי גֶעבֶּן אַחֵלֶק אִין אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל (מַגִּיד שֶׁחַכְמָנִיּוֹת הָיוּ) דֶר פָּסוּק זָאגְט אוּנְז זֵיי זֶענֶען גֶעוֶוען קְלוּגֶע אוּנ הָאבֶּען גֶעווּאוּסְט אַז אַשְׁאכְטֶער יַרְשַׁת נִיט וֶוען עֶס אִיז דָא אַזוּהְן׃ (ה) וַיַּקְרֵב מֹשֶׁה אֶת מִשְׁפָּטָן. זָאגְט רש"י (נִתְעַלְּמָה הֲלָכָה מִמֶּנּוּ) פוּן מֹשֶׁה אִיז פַארְגֶעסֶן גֶעוָוארְן דֶער דִין (וְכָאן נִפְרַע עַל שֶׁנָּטַל עֲטָרָה לוֹמַר) אִיצְט אִיז מֹשֶׁה גֶעשְׁטְרָאפְט גֶעוָוארְן וַוייל עֶר הָאט גֶענוּמֶען צוּ זִיךְ דִיא גְרוֹסְקֵייט אוּנ הָט גֶעזָאגְט צוּ דִי דַיָּינִים (וְהַדָּבָר אֲשֶׁר יִקְשֶׁה מִכֶּם תַּקְרִיבוּן אֵלָי) דִיא זַאךְ וָוָאס אַייךְ וֶועט זַיין שְׁוֶוער צוּ וִויסֶען זָאלְט אִיר גֶעיֶען צוּ מִיר, זָאלְט אִיר מִיךְ פְרֶעגֶען וֶועל אִיךְ אַייךְ זָאגֶען, הָט הקב"ה גֶעשְׁוִויגֶען צוּ מֹשֶׁה מֶען הָט בַּיי אִים גֶעפְרֶעגְט אַדִין אוּנ עֶר הָט נִיט גֶעווּאוּסְט צוּ זָאגֶן (דָּבָר אַחֵר) נָאךְ אַפְּשַׁט אִיז (רְאוּיָה הָיְתָה פָּרָשָׁה זוֹ לְהִכָּתֵב עַל יְדֵי מֹשֶׁה) דִי פָּרָשָׁה הָט גֶעדַארְפְט גֶעשְׁרִיבֶּען וֶוערְן דוּרְךְ מֹשֶׁה (אֶלָּא שֶׁזָּכוּ בְּנוֹת צְלָפְחָד וְנִכְתְּבָה עַל יָדָן) נָאר דִי טֶעכְטֶער פוּן צְלָפְחָד הָאבֶּן זוֹכֶה גֶעוֶוען דִי פָּרָשָׁה זָאל גֶעשְׁרִיבֶּן וֶוערְן דוּרְךְ זֵייא׃ (ז) וְכֵן בְּנוֹת צְלָפְחָד דוֹבְרוֹתוּ. זָאגְט רש"י (כְּתַרְגּוּמוֹ) וִוי דֶער תַּרְגּוּם טַייטְשְׁט (יָאוּת) זֵיי רֵיידְעֶן רִיכְטִיג

שפתי חכמים

מאי נ"מ אם מת בחטאו׃ פ נאמר כאן אבינו מת במדבר ולהלן הוא אומר ויהיו בני ישראל במדבר וימצאו וגו' מה להלן מקושש אף כאן מקושש׃ צ דכתיב בפרשת שלח לך ויעפילו לעלות וגו' דויעפילו בני' צלפחד ומפני שהתירה כסתי ולא גלתה אותי לכן אמר מן המעפילים היה אלא הרשיע כ"כ בחילול שבת׃ ק רצונו לתרץ דכל כי כתיבת טעם הוא אשמעלה והכא מה טעם הוא אלמעלה אדרבה בשביל שאין לו בן לכך יגרע ל"פ דה"ק למה יגרע ותן לנו נחלה כי אין לו בן אבל אם היה כו'׃ ר הקשה מהר"ן דבפרק יש נוחלין אמרו על מ"ש כי אין לו בן מגיד שדרשניות היו ועל מ"ש אנו במקום בן אמרו מגיד שחכמניות היו ול"ע׃ ש דהל"ל לקמן בפרשת מבעי לא כתיב רק ויצו משה על פי ה' כן מטה בני יוסף וגו' וכאן הוצרך להביא משפטן לפני ה' אלא שנתעלמה כו'׃ ת דלעיל ראשון קשה מגלה דנתעלמה ממנו הלכה דלמא משה לא רצה לפסוק הלכה בלי ידיעת הקב"ה כמו דכתיב לעיל גבי ויהי אנשים וגו' בפ' בהעלותך דלא פירש גם בכאן נפרע ממנו ה"ה ה"נ ל"פ ד"א. ולפי ד"א קשה למה לא כתיב הכא כמו התם עמדו ואשמעה וגו' לכן פירש גם

פירוש לתורת אלהים

זַיינֶע עֲוֹנוֹת וּבָנִים אוּנ זִיהְן הָאט עֶר נִיט גִיהַאט׃ (ד) לָמָּה יִגָּרַע ווָארוּם זָאל וֶוערְן גְמִינְגֶערְט שֵׁם אָבִינוּ דֶר נָאמֶן פוּן אוּנְזֶער פָאטֶער מִתּוֹךְ פוּן צְוִוישֶׁן זַיין שֵׁבֶט כִּי אֵין לוֹ ווָארוּם זִיהְן הָט עֶר נִיט דֶען וָואלְט עֶר גְהַאט אַזוֹהְן וָואלְט עֶר גִירַשִׁינְתּ דֶם חֵלֶק פוּן אוּנְזֶר פָאטֶר אוּנ הַיינְט זֶענֶען מִיר אוּף דֶעם אָרְט פוּן אַזוֹהְן תְּנָה לָּנוּ מִיר ווִילֶן דוּ זָאלְסְט אוּנְז גֶעבֶּן אֲחֻזָּה אֵיין עֵרְבּ אַחֵלֶק יְרוּשָּׁה בְּתוֹךְ צְוִוישֶׁען דִיא בְּרִידֶר פוּן אוּנְזֶער פָאטֶר אוּנְזֶער פָאטֶר זָאל גְוֶועןְ לֶעבֶּן וָואלְט עֶר דָאךְ גְנוּמֶן אַחֵלֶק פוּן אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל מִיט זַיינֶע בְּרִידֶר גְלַייךְ הַיינְט אַז אוּנְזֶר פָאטֶער אִיז גִישְׁטָארְבֶּען גִיהֶערֶען מִיר נֶעמֶען זַיין חֵלֶק׃ (ה) וַיַּקְרֵב מֹשֶׁה הָט מֹשֶׁה גְמַאכְט נֶעהֶנְטֶער זַייעֶר מִשְׁפָּט פַאר גָאט׃ (ו) וַיֹּאמֶר יְיָ הָאט גָאט גְזָאגְט צוּ מֹשֶׁה׃ (ז) כֵּן בְּנוֹת צְלָפְחָד דִי בְּנוֹת צְלָפְחָד רֵיידֶען רֶעכְט נָתֹן תִּתֵּן דוּ זָאלְסְט גֶעבֶּן צוּ זֵייא אֲחֻזַּת נַחֲלָה אֵיין עֵרְבּ

בתוך

צְלָפְחָד דֹּבְרֹת נָתֹן תִּתֵּן לָהֶם אֲחֻזַּת נַחֲלָה בְּתוֹךְ אֲחֵי אֲבִיהֶם וְהַעֲבַרְתָּ אֶת־נַחֲלַת אֲבִיהֶן לָהֶן׃
ח וְאֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל תְּדַבֵּר לֵאמֹר אִישׁ כִּי־יָמוּת וּבֵן אֵין לוֹ וְהַעֲבַרְתֶּם

תו"א נמו חתן כתרה קיח: איש כי ימות בש קת קי קטו: והעברתם שם קט קטו קיו קפח קפו:

אונקלוס

בְּנַת צְלָפְחָד מְמַלְּלָן מִתַּן תִּתֵּן לְהוֹן אֲחוּדַת אַחְסָנָא בְּגוֹ אֲחֵי אֲבוּהֶן וְתַעֲבַר יָת אַחְסָנַת אֲבוּהֶן לְהֶן׃
ח וְעִם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל תְּמַלֵּל לְמֵימַר גְּבַר אֲרֵי יְמוּת

בעל הטורים

(ז) דברת. ב' במס' הגא ואידך ואני אשימם דוברות כיש שהיו מלאות רוח אלהים וחכמות כיש שהוא מלא כמו שדרשו חכמניות היו דרשניות היו:

בית יהודא

(כך כתובה פרשה זו לפני בערום) אזו איז די פרשה געשריבן פר מיר אין הימעל (מגיד) דר פסוק זאגט אונז (שראתה עינן של בנות צלפחד מה שלא ראתה עיני של משה) די טעכטער פון צלפחד האבן זוכה געוועזן צו זעהן וואס משה האט ניט גיזעהן: כן בנות צלפחד דוברות. (יפה תבעו) זיי האבן גוט געמאנט, עם קומט זיי אחלק אין ארץ ישראל, זאגט רש"י (אשרי אדם שהקב"ה מודה לדבריו) וואל דעם מענטש וואס הקב"ה איז מודה צו זיינע רייד: ונתון תתן. פר וואס שטייט צוויי מאל "געבן", ווייל מען הט זיי געדארפט געבן (שני חלקים) צוויי חלקים (חלק אביהן שהיה מיוצאי מצרים) דעם חלק פון זייער פאטער ווס ער איז געווען פון די מענטשן וואס זענען ארוס געגאנגן פון מצרים (וחלקו עם אחיו בנכסי חפר) זיין פאטער חפר איז דאך אוך ארוס געגאנגען פון מצרים, קומט דאך אים אוך אחלק אין ארץ ישראל, זיין חלק ירשנן זיינע קינדר אונ צלפחד נעמט איך אחלק פון חפר'ס חלק גלייך מיט זיינע ברידר, אונ די טעכטער פון צלפחד האבן גענומן צוויי חלקים, איין חלק אגרוסען, די ירושה פון זייער פאטער צלפחד, אונ איין חלק אקליינם די ירושה פון זייער זיידע חפר: והעברת. זאגט רש"י (לשון עברה הוא) דאס איז כעס, הקב"ה איז אין כעס (במי שאינו מניח בן ליורשו) אוף דעם מענטש וואס ער לאזט ניט אזוהן ווס זאל אים ירשנן (דבר אחר) נאך אפשט איז דריבר זאגט דר פסוק והעברת, זאלסט מאכן אריבער גיין (על שם שהבת מעברת נחלה משבט לשבט) ווייל אטאכטער גיט איבר איר ירושה פון איין שבט צום אנדערען שבט, אויב זיא נעמט אמאן פון איין אנדר שבט, אונ זיא שטארבט גייט איבר איר נחלה צו איין אנדר שבט, ווייל (בנה ובעלה יורשין אותה) איר זוהן אונ איר מאן ווס זענן פון איין אנדער שבט ירשנען איר ירושה ווס זיא הט גערהאט פון אירע עלטערן ווס זענן פון איין אנדר שבט (שלא תסוב נחלה לא נצטוה אלא לאותו הדור בלבד) נוארום דר דין ווס די תורה הט געזאגט יעדער אשה ווס האט אירושה זאל ניט נעמען אמאן פון איין אנדר שבט, דס איז נאר געזאגט געווארן צו דעם ערשטען דור וואס זענן אריין געקומן אין ארץ ישראל, אבר די אנדרע דורות האבן זיך מתחתן געווען איין שבט מיט דעם אנדערן אונ די ירושות זענען צומישט געווארן (וכן והעברתם את נחלתו לבתו בכולן הוא אומר ונתתם ובבת הוא אומר והעברתם) אונ אזו מיינט מען מיט דיא ווערטער "והעברתם את

רש"י

יאות א כך כתובה פרשה זו לפני במרום מגיד שראתה עינן מה שלא ראתה עינו של משה: כן בנות צלפחד דברת. יפה תבעו. אשרי אדם שהקב"ה מודה לדבריו: נתן התן. (ב"ב קיח) שני חלקים ב חלק אביהן שהיה מיוצאי מצרים וחלקו עם אחיו בנכסי חפר: והעברת. ל' העברה (ס"א ב עברה) הוא במי שאינו מניח בן ליורשו. ד"א ע"ש שהבת מעברת נחלה משבט לשבט שבנה ובעלה יורשין אותה. שלא תסוב נחלה לא נצטוה אלא לאותו ד הדור בלבד וכן והעברתם את נחלתו לבתו. בכולן הוא אומר ונתתם ובבת

שפתי חכמים

טעם ראשון: א פי' שרש"י רוצה לפרש דברי המתרגם שתרגם יאות שרצונו לומר יפה תבעו בנות צלפחד שכך דרשו רז"ל כן בנות צלפחד דוברות שכך כתובה פרשה זו לפני במרום. רא"ם: ב הרא"ם האריך כאן וסוף דבריו שרש"י ליגנא דברייתא נקט בלישניה אע"ג דהכיא בברייתא אתיא כמ"ד ליוצאי מצרים נתחלקה הארץ לאו משום דס"ל כוותיה אלא משום דמיניה נמי למילף למ"ד לבאי הארץ נתן תתן ב' חלקים בנכסי חפר בתורת חזרה שאותם חלקים שנטלו בני חפר שהיו מבאי הארץ החזירו כולן לחפר שהיה מיוצאי מצרים כדכתיב לשמות מטות אבותם ינחלו ונמלא כאלו זכה חפר בכל החלקים וירשו ממנו כל בניו וצלפחד ירש שני חלקים לפי שהי' בכור וכל אחיו כל אחד חלק אחד הרי לבנות צלפחד שני חלקים של אביהם בנכסי חפר ועל אותן שני חלקים כתב קרא נתן תתן. ורש"י נקט בלישניה חלק אביהן וחלקו עם אחיו בנכסי חפר כלשון הברייתא ואין כוונתו לומר רק שני חלקי אביהן עם אחיו בנכסי חפר אבל משל חפר עצמו לא נטלו כלום שהרי לבאי הארץ נתחלקה הארץ ולא ליוצאי מצרים וחזרה לא שייך כיה שהרי לא היו לו בנים הנכנסים לארץ עד שיחזרו לו חלקיהם שנטלו בארץ וצ"ע עכ"ל הרא"ם: ג ר"ל שיש לו להקב"ה עברה וזעם עליו לכך אינו מניח בן ליורשו: ד ור"ל שלא תקשה והא כתיב בפ' ואלה מסעי ולא תסוב נחלה וגומר דאין אשה משבט זה רשאי להנשא לאיש משבט אחר ומפרש דלא נצטווה אלא לאותו הדור ולא לדורות

דעת זקנים מבעלי התוספות

(ח) והעברתם את נחלתו לבתו. בכלהו כתיב ונתתם וגבי בת והעברתם לפי שכשהנחלה נתונה לבת היא נעברת משטה הראשון ממטה למטה ונקראת על שם בעלה:

פירוש לתורת אלהים

בתוך אחי צווישען דיא ברידער פון זייער פאטער והעברת אונ דו זאלסט מאכן איבער פארן את נחלת די ירושה פון זייער פאטער צו זיי דס חלק ווס דר פאטער הט געזאלט ירשנן זאלען זיי ירשנן: (ח) ואל בני ישראל אונ דו משה זאלסט ריידן צו די קינדר ישראל לאמר אזו צו זאגן איש כי ימות ווען אמענש וועט שטארבן ובן אונ אזוהן וועט ניט זיין צו אים והעברתם זאלט איר מאכן איבר פארן זיין ארב לבתו

מצות השם

(ת) והעברתם את נחלתו לבתו כו', דס איז די מצוה אז איין זון נעמט פריער ירושה פון דער פאטער אבער אז דער מענטש הט ניט קיין זון נאר איין טאכטער איז זיא פריער פאר אנדערע קרובים אונ איין בכור נעמט צווייא חלקים אין דער ירושה אונ דר מאן ירשנט דס ווייב אונ די מצוה גייט אן אוף יעדער ארט אונ יעדער צייט:

את־נחלתו לבתו: ט ואם־אין לו
בת ונתתם את־נחלתו לאחיו:
י ואם־אין לו אחים ונתתם את־
נחלתו לאחי אביו: יא ואם־אין
אחים לאביו ונתתם את־נחלתו
לשארו הקרב אליו ממשפחתו
וירש אתה והיתה לבני ישראל
לחקת משפט כאשר צוה יהוה
את־משה: פ יב ויאמר יהוה אל־
משה עלה אל־הר העברים הזה

זכר לית לה ותעברון
ית אחסנתה לברתה:
ט ואם לית לה ברתא
ותתנון ית אחסנתה
לאחוהי: י ואם לית לה
אחין ותתנון ית אחסנתה
לאחי אבוהי: יא ואם לית
אחין לאבוהי ותתנון ית
אחסנתה לקריבה
דקריב לה מזרעיתה
ויֵרת יתה ותהי לבני
ישראל לגזרת דין כמא
די פקיד יי ית משה:
יב ואמר יי למשה סק
לטורא דעבראי הדין

הו"א ונתתם בס: ונתתם בס קיא קמז:
ואם אין אחים בס קט: לשארו בס קט
קיא: ממשפחתו בב קט: וירש בס קט: אתה
קמה מט לאהרת קי קיא קיג סנהדרין נח:

בעל הטורים

(יא) נחלתו לשארו. אותיות נחלה שארו לו ואין שארו אלא אשתו. הי"נו מה שאמרו חז"ל גורעין ומוסיפין ודורשין פי' גורעין ה"ו מנחלתו ומוסיפין אותה על הלמ"ד של לשארו ונעשה לו הרי נחלת שארו לו ודורשין נחלת שארו שהיא אשתו לו והיינו מה שאחז"ל שהבעל יורש

רש"י

הוא אומר והעברתם: (יא) לשארו הקרב אליו ממשפחתו. (ספרי ב"ב קט) ואין משפחה קרויה אלא משפחת האב: (יב) עלה אל הר העברים. (במדבר רבה) למה נסמכה לכאן ה כיון שאמר הקב"ה נתן תתן להם אמר אותי צוה המקום להנחיל שמא הותרה הגזירה ואכנס לארץ אמר לו הקב"ה גזרתי במקומה עומדת (ספרי) ד"א כיון שנכנס משה ו לנחלת בני גד ובני ראובן שמח ואמר

בית יהודא

נחלתו לבתו" אז מען גיט אנחלה צו א טאכטער הט מען איבער געגעבן די נחלה אין איין אנדער שבט, דריבער ביי אלע וואס ירשנן שטייט ונתתם את נחלתו. איר וועט געבן זיין נחלה, אונ ביי א טאכטער שטייט והעברתם, איר וועט איבער געבן די נחלה צו די טאכטער. גלייך ווי מען וואלט די נחלה שוין געגעבן צו איין אנדער שבט: (יא) ולשארו הקרוב אליו ממשפחתו). א"ב אייגער שטארבט אן קינדער זאל מען געבן די נחלה צו דעם פריינד וואס איז נענטער צו אים

פון זיין פאמיליע, זאגט רש"י ואין משפחה קרויה אלא משפחת האב) נאר די משפחה פון פאטער הייסט משפחה, אבער דיא משפחה פון דיא מוטער הייסט ניט משפחה: (יב) ועלה אל הר העברים). זאגט רש"י (למה נסמכה לכאן) פאר וואס שרייבט די תורה די פסוקים פון משה'ס שטארבן נעבען די פריערדיגע פסוקים (כיון שאמר הקב"ה נתון תתן להם) ווייל הקב"ה האט געזאגט צו משה דו זאלסט געבען די ירושה צו די טעכטער פון צלפחד (אמר) האט משה געזאגט (אותי צוה הקב"ה להנחיל) הקב"ה האט געבאטען צו מיר איך זאל מאכן ירשנען די טעכטער פון צלפחד אחלק אין ארץ ישראל וועל איך דען אריין קומען אין ארץ ישראל ?! (שמא הותרה הגזרה ואכנוס לארץ) טאמער איז שוין בטל געווארן די גזרה אונ איך וועל אריין גיין אין ארץ ישראל (אמר לו הקב"ה גזרתי במקומה עומדת) האט הקב"ה געזאגט צו משה מיין גזרה איז ווי זיא איז געווען, ניט גיענדערט געווארען, נאר גיי ארויף אויף דעם בארג העברים ווי עס שטייט אין די פסוק ם: ודבר אחר) נאך אפשט איז וכן שנכנס משה לנחלת בני גד ובני ראובן שמח) ווי משה איז געקומען אויף דעם ארץ

שפתי חכמים

הכתים. ולטעם ראשון קשה היה לו ליכתב והעברת בסגול כיון שהוא לשון עבירה לכן פי' ד"א ולפירוש ד"א קשה למה כתיב בבנות לבחד והעברת דהא לא היו רבאות להגשת כ"א לבני דודיהן ל"פ גם

טעם ראשון: ה פירוש הא הר העברים הוא הר נבו וכיון שעלה משה להר נבו ש"ב לא ירד ומת שם מיד כדכתיב בפרשת וזאת הברכה ולמה נסמכה וכו': ו דלטעם ראשון קשה למה שמח דלמא הא דכתיב

פירוש לתורת אלהים

צו זיין טאכטער אז ער הט ניט אזוהן זאלן אים די טעכטער ירשנען: (ט) ואם אין לו בת אונ אז ער הט אטאכטער אויך ניט ונתתם זאלט איר געבן זיין ארב צו זייגע ברידער: (י) ואם אין לו אחים אונ אז ער הט ברידער אויך ניט ונתתם זאלט איר געבן זיין נחלה צו זיין פאטערס ברידער: (יא) ואם אין אחים אונ אז זיין פאטער הט אויך ניט ברידער זאלט איר געבין זיין נחלה לשארו צו זיין פריינד הקרוב וואס ער איז

נאהענט צו אים מען זאל געבן די ירושה צו איין געהענטערין פריינד ממשפחתו פון זיין משפחה וירש אותה אונ דר קרוב זאל ירשנן דיא נחלה והיתה אונ דיא דינים וואס דא איז גשטאנן זאל זיין לחקת צו אגזעץ משפט גרעכט כאשר צוה אזו וויא גאט האט גיבאטן צו משה: (יב) ויאמר האט גאט גזאגט צו משה עלה גייא אויף אל הר אויף דעם בארג העברים וראה אונ זעה את הארץ דאס לאנד אשר וואס

איך

וּרְאֵה אֶת־הָאָרֶץ אֲשֶׁר נָתַתִּי
לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל: יג וְרָאִיתָה אֹתָהּ
וְנֶאֱסַפְתָּ אֶל־עַמֶּיךָ גַּם־אָתָּה
כַּאֲשֶׁר נֶאֱסַף אַהֲרֹן אָחִיךָ:

אונקלוס

וַחֲזִי יָת אַרְעָא דִּי יְהָבִית
לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל: יג וְתִחְזֵי
יָתַהּ וְתִתְכְּנֵשׁ לְעַמָּךְ
אַף אַתְּ כְּמָא דִּי אִתְכְּנֵישׁ

בעל הטורים

את אשתו: (יג) וראיתה. כתיב בה"א מלמד שהראהו כל הארץ הנעורות והמוחלו' ואולרות כסף וזהב שבה: כאשף אהרן אחיך. בגימטריא זהו בנשיקה:

בית יהודא

וואו דר שבט גד אונ דר שבט ראובן וועלן ירשנן, הט ער זיך געפרייט (יאמר) אונ ער הט געזאגט (כמדומה שהותר לי נדרי) איך רעכן הקב"ה הט שוין מתיר געווען מיין נדר (משל למלך שגזר על בנו שלא יכנס לפתח פלטין שלו) למשל א מלך הט גוזר געווען אויף זיין זוהן ער זאל ניט צו גיין צו די טיר פון זיין פאלאץ (נכנס לשער והוא אחריו) דר מלך איז אריין געגאנגען אין טויער, דר זוהן איז נאך אים אריין געגאנגען אין טויער (לחצר והוא אחריו) דר מלך איז אריין געגאנגען אין הויף, דר זוהן איז נאך אים אריין געגאנגען אין הויף (לטרקלין והוא אחריו) דר מלך איז אריין געגאנגען אין שטוב, דר זוהן איז נאך אים אריין געגאנגען אין שטוב והט דר זוהן געטראכט געווים הט דר פאטר מתיר געווען דעם נדר (כיון שבא ליכנס לקיטון) ווי דר מלך הט געוואלט אריין גייך אין זיין לעצטען צימער (אמר לו) הט ער געזאגט צו זיין זוהן (מכאן ואילך אתה אסור ליכנס) פון דאנען אונ ווייטער טארסטו ניט גיין: (יג) וכאשר נאסף אהרן אחיך. ווי דיין ברודר אהרן איז געשטארבען, זאגט רש"י (מכאן שנתאוה משה למיתתו של אהרן) פון דאנען ווייסען מיר אז משה הט געגלוסט צו שטארבען מיט דעם זעלביגען טויט וואס אהרן איז געשטארבען (דבר אחר) נאך אפשט איז הקב"ה הט געזאגט צו משה (אין אתה טוב ממנו) דוא ביזט ניט בעסער פון דיין ברודער אהרן: (על אשר לא קדשתם). ווייל איר הט מיך ניט געהייליגט (הא אם קדשתם אותי עדיין לא הגיע זמנכם להפטר מן העולם) אבער אז איר וואלט מיך געהייליגט וואלט נאך ניט געווען אייער צייט איר זאלט אוועק גיין פון דער וועלט, זאגט רש"י (בכל מקום שכתב מיתתם כתב סרחונם) אויף יעדער ארט וואו עס איז געשריבען דר שטארבען פון משה מיט אהרן איז באלד געשריבען זייער זינד פאר וואס זיי שטארבען (לפי שנגזרה גזרה על דור המדבר למות במדבר בעון שלא האמינו) ווייל הקב"ה הט גוזר געווען אויף דיא יודין וואס זענען געווען אין דער מדבר זיי זאלן שטארבען אין דר מדבר ווייל זיי האבען ניט געגלויבט אין הקב"ה (לכך ביקש משה שיכתב סרחונו) דריבער הט משה געבעטען פון הקב"ה מען זאל שרייבען זיין זינד אין די תורה (שלא יאמרו אף הוא מן הממרים היה) מען זאל ניט זאגן משה איז אויך געווען ווי אלע יודין ער הט אויך ניט געגלויבט (משל לשתי נשים שלוקות בבית דין אחת קלקלה ואחת אכלה פגי שביעית) למשל צוויי ווייבער הט מען געדארפט שלאגען מלקות ביי בית דין, איינע ווייל זיא הט מזנה געווען, די צווייטע ווייל זיא הט געגעסן אומצייטיגע פירות וואס האט געוואקסן אין דעם זיבעטען יאר ודס איז שמטהו, די צווייטע אשה הט געבעטען ביי בית דין מען זאל אופהייגען אויף איר האלז פירות פון שביעית, ועלן אלע וויסען אז מען שלאגט איר מלקות ווייל זיא הט געגעסען אומצייטיגע פירות פון שביעית אונ זיא הט ניט מזנה געווען ווי די אנדערע אשה הט געטאן (אף כאן) דא ביי משה איז אויך אזו געווען (בכל מקום שהזכיר מיתתן הזכיר סורחנן) אויף יעדר ארט וואס הקב"ה האט דרמאנט

שפתי חכמים

גתן חין כלומר ע"י נואתך וכמ"ש לקמן בפרשת מסעי ל"פ ד"א. ולפי' ד"א קשה היך כסמך זה לכאן ל"פ גם טעם ראשון וק"ל: ז לקיטון היינו להדר. ויכא החדרה ת"י ועייל לקיטונא: ח מדלא כתיב כאבר כאסף אברהם או שאר לדיקים: ט כלומר וכשם שהוא מת בשביל עון זה כך אתה תמית: י ואם תאמר והא בפרשה זו לא כתיב על אשר לא קדשתם. וי"ל דלפי' ד"א שפירש אין אתה טוב ממנו משמע כשם שאהרן מת ועדיין לא הגיע זמנו כך משה ימות אף ע"פ שלא יגיע זמנו והיכן מלינו שמתו קודם זמנם ומתרץ דהא כתיב גבי מיתת משה על אשר לא קדשתם וכו' והולרך לטעם של דבר אחר דלטעם ראשון קשה והא לא היתה מתת משה כמיתת אהרן דהא אהרן ראה בחיין שנתנה גדולתו לבנו מה שא"כ גבי משה לכן פירש ד"א ולפי' של דבר אחר קשה דמשמע מכאשר מת אהרן וגו' דאהרן מת קודם שהגיע זמנו למות וזה אינו מפורש אלא אהרן לכן לריך גם לטעם ראשון וק"ל: כ שזינתה תחת בעלה בלא התראה: ל ר"ל פירות

ליקוטים על התורה

(יג) ונאספת אל עמך וגו'. דער מדרש זאגט הקב"ה נעמט ניט די נשמה פון צדיק ביז דר צדיק אליין וויל שטארבען, אונ ווען אהרן הט געדארפט שטארבען האט משה אים פריער געפרעגט אהרן מיין ברודער ווילסט צוריק געבען דיין נשמה צו הקב"ה, האט אהרן געזאגט ער ווילגט זייז צוריק געבען זיין נשמה צו הקב"ה, איז באלד משה מיט אהרן ארופגעגאנגען אויף דעם הר ההר, אונ אהרן איז דארטן געשטארבען, איצט האט הקב"ה געזאגט צוא משה ונאספת אל עמך, דוא ווירסט שטארבען, כאשר נאסף אהרן אחיך, ווי דיין ברודער אהרן הט איינגעווילגט צו שטארבען ווילסטו אויך איין צום שטארבען? אזוי האט אים הקב"ה געפרעגט, אויף דעם האט משה ניט געענטפערט, נאר ער האט געפרעגט ווער וועט זיין אויף מיין ארט צו פירן די יודן אין ארץ ישראל, ער האט געמיינט צו שטארבן

פירוש לתורת אלהים

איך האב געגעבען צו די קינדער ישראל [פיין רש"י]:
(יג) וראיתה אונ דו וועסט דאס לאנד זעהן ונאספת אונ דו וועסט ווערען איין גטאן צו דיין פאלק גם אתה דו אויך כאשר אזו ווי אהרן דיין ברודער איז איין גטאן געווארען דו וועסט שטארבען מיט דער מיתה

רש"י

כמדומה שהותר לי נדרי משל למלך שגזר על בנו שלא יכנס לפתח פלטין שלו נכנס לשער והוא אחריו לחצר והוא אחריו לטרקלין והוא אחריו כיון שבא ליכנס ז לקיטון א"ל בני מכאן ואילך אתה אסור ליכנס: (יג) כאשר נאסף אהרן אחיך. מכאן שנתאוה ח משה למיתתו של אהרן. ד"א אין אתה טוב ט ממנו (דברים לב). על אשר לא קדשתם. הא אם קדשתם י אותי עדיין לא הגיע זמנכם להפטר. בכ"מ שכ' מיתתם כתב סרחונם לפי שנגזרה גזרה על דור המדבר למות במדבר בעון שלא האמינו לכך בקש משה שיכתב סרחונו שלא יאמרו אף הוא מן הממרים היה (יומא פו) משל לשתי נשים שלוקות בב"ד אחת קלקלה כ ואחת אכלה פגי ל שביעית וכו' אף כאן בכ"מ שהזכיר מיתתן הזכיר סרחונם

אַהֲרֹן אֲחוּךְ: יד כְּמָא דִי סָרֵבְתּוּן עַל מֵימְרִי בְּמַדְבְּרָא דְצִן בְּמַצּוּת כְּנִשְׁתָּא לְקַדָּשׁוּתִי בְּמַיָּא לְעֵינֵיהוֹן אִנּוּן מֵי מַצּוּת רְקַם מַדְבְּרָא דְצִן: טו וּמַלִּיל מֹשֶׁה עִם יְיָ לְמֵימָר: טז יְמַנֵּי יְיָ אֱלָהּ

יד כַּאֲשֶׁר מְרִיתֶם פִּי בְּמִדְבַּר־צִן בִּמְרִיבַת הָעֵדָה לְהַקְדִּישֵׁנִי בַמַּיִם לְעֵינֵיהֶם הֵם מֵי־מְרִיבַת קָדֵשׁ מִדְבַּר־צִן: ס טו וַיְדַבֵּר מֹשֶׁה אֶל־יְהוָה לֵאמֹר: טז יִפְקֹד יְהוָה אֱלֹהֵי

בעל הטורים

(טו) וידבר משה אל ה' לאמר. אין פסוק אחר כזה בתורה א"ל לא תזכור כמה וידבר שהברת אלי: (טז) יפקד ה' אלהי הרוחות לכל בבר איש על העדה. אשר יצא לפניהם ואשר יבא לפניהם ואשר יוציאם ואשר יביאם ולא תהיה עדת ה' כצאן אשר אין להם רועה. כאלו הבני פסוקים

רש"י

להודיע שלא היתה בהם אלא זו בלבד: (יד) הם מי מריבת קדש. הם לבדם אין בהם עון מ אחר. ד"א הם שהמרו במרה נ הם היו שהמרו בים סוף הם עצמם שהמרו במדבר צין: (טו) וידבר משה אל ה' וגו'. להודיע שבחן של צדיקים ש שכשנפטרין מן העולם מניחין צרכן ועוסקין בצרכי צבור: לאמר. אמר לו השיבני ע אם אתה ממנה להם פרנס אם לאו: (טז) יפקד ה'. כיון ששמע משה שא"ל המקום תן נחלת צלפחד לבנותיו (במ"ר) אמר הגיע שעה ש שאתבע צרכי שיירשו בני את גדולתי. א"ל הקב"ה לא כך עלתה במחשבה לפני. כדאי הוא יהושע ליטול

בית יהודא

זייער שטארבן ווערט דר מאנט זייערע זינד (להודיע שלא היתה בהם אלא זו בלבד) אלע יודין זאלן וויסן אז משה אונ אהרן האבן קיין אנדערע זינד נאר די איינע זינד וואס איז געשריבן אויף זיי: (יד) הם מי מריבת קדשו. והם לבדם נאר די זינד אליין האבן זיי, וואס זיי האבן געשלאגן דעם שטיין (אין בהם עון אחר) זיי האבן קיין אנדר זינד (דבר אחר) נאך אפשט איז (הם שהמרו במרה) דס זענען די יודין וואס האבן געקריגט מיט משה אין מרה (והם היו שהמרו בים סוף) דס זענען די יודין וואס האבן געקריגט ביי דעם ים סוף (והם עצמם שהמרו במדבר צין) דס זענען די יודין וואס האבן געזינדיגט אין מדבר צין: (טו) וידבר משה אל ה' וגו'. זאגט רש"י (להודיע שבחן של צדיקים) דר פסוק מאכט אונז וויסן די לוב פון די צדיקים (שכשנפטרין מן העולם) איידר זייא גייען אוועק פון דער וועלט (מניחין צרכן ועוסקין בצרכי צבור) בשעפטיגן זיי זיך ניט וועגן זייערע זאכן נאר זיי בשעפטיגן זיך וועגן צו פערזארגן וואס די יודין דארפן: ולאמר. מיינט מען (אמר לו) משה האט געזאגט צו הקב"ה (השיבני אם אתה ממנה להם פרנס אם לאו) ענטפער מיר אויב דו וועסט אויף נעמען אפאלצטן אויף די יודין, אדר ניין: (טז) ויפקוד ה'. זאגט רש"י (כיון ששמע משה שאמר לו המקום תן נחלת צלפחד לבנותיו) ווי משה האט געהערט הקב"ה זאגט צו אים גיב די נחלה פון צלפחד צו זייגע טעכטער (אמר) האט משה געזאגט (הגיע שעה שאתבע צרכי) עס איז געקומן די צייט איך זאל מאנגן וואס איך דארף (שיירשו בני גדולתי) מיינע קינדער זאלן ירשנען מיין גרויסקייט (אמר לו הקב"ה) האט הקב"ה געזאגט צוא משה (לא כך עלתה במחשבה לפני) נישט אזו איז אופגעאנגען אויף מיין מיינונג צו טאן (כדאי הוא יהושע ליטול שכר שמושו שלא כ"ש מתוך האהל) יהושע איז ווערט ער זאל זיין אפלצטער אויף די יודין ער זאל נעמען זיין שכר וואס ער

שפתי חכמים

שביעית שעדיין לא כשלו כל צרכן וכתיב לאכלה ולא להפסד ואותה שאכלה הפירות שביעית נבקעת מכ"ד שיכריזו עליה משום מה לקחה כדי שלא יאמרו אף היא קלקלה כו' אף כאן כו': מ ר"ל עון של מי מריבה לבד היה כהן ולא עון אחר ולפי זה קאי על משה ועל אהרן: ר"ל הם מי מריבה שהמרו במרה הם היו שהמרו כו'. ולפי זה קאי על ישראל. והוצרך לד"א דלפי' ראשון קשה הא כבר נא' שלא היה בהם עון אחר לכן פירש ד"א וקאי על ישראל ולפי' של ד"א קשה מאי בעי הכא בעון ישראל לכך צריך לטעם ראשון: ס ר"ל למה אמר משה ענין זה ולא התפלל שיכנס: ע דאם לא כן לאמר ל"ל דבשלמא וידבר ה' לאמר כבר פרשו כו לא ואמור להם דברי כבושים או לא ואמור להם דברי והשיבני אם יקבלום כמ"ש וישב משה את דברי העם אל ה' אבל כאן מאי הטעמים בלתי נכונים. ל"פ השיבני וכו' וע' בפרשה ואתחנן: פ ל"ל דקשה לרש"י לרבותינו ז"ל שאמרו שאמר לו השיבני וכו' וכי יהיה הדור בלא פרנס אלא שאלתו היה אם צריך למנות פרנס או שירשו בניו אחריו גדולתו כמו שאמר תן נחלת ללפחד לבנותיו לכך דרשו ולפיכך נמשך גם רש"י ז"ל

פירוש לתורת אלהים

וום דיין ברודר אהרן איז גשטארבען: (יד) כאשר אזו ווי איר הט ווידר גשפעניגט מיין ציווי במדבר צן אין דר מדבר צין במריבת העדה אז די עדה הט אויף אייך גקריגט אונ האבן גוואלט איר זאלט זיי געבן וואסר צו טרינקן להקדישני במים לעיניהם צוא מאכן הייליגען מיך פאר זייערע אויגן מיט דעם וואסער הם מי מריבת קדש דאס איז דאס וואסער וואס מען האט דריבער גקריגט אין דער שטאט קדש וום די שטאט איז אין דר מדבר צין [עיין רמב"ן]: (טו) וידבר משה האט משה גרעט צו גאט אזו צוא זאגן: (טז) יפקוד ער זאל באפעלן יי גאט אלהי הרוחות

ליקוטים על התורה

שטארבן ווי אהרן איז געשטארבן, אהרן הט געזעהן ווי זיין זוהן איז געווארען אכהן גדול אויף זיין ארט, מאטער וועט ער איך זעהן ווי זיין זוהן וועט פירען די יודען אויף זיין פאטערס ארט, הט משה אנגעהויבען אים צוגרעכענען די אלע מעלות וואס דר פירער פון יודן דארף האבן, אפילו עס איז אמת דו אליין ביזט זייער פירער, פון דעסטוועגן קען ניט אלץ זיין דורך דיר אליין נאר מען כוו האבען איש על העדה, אמענטש זאל פירען די עדה, זיי זאלן זעהן מיט זייערע אויגען אשר יצא לפניהם ואשר יבא לפניהם, ווי ער גייט ארוס פר זיי אונ ווי ער קומט פאר זיי, ווארום הקב"ה אליין קענען זייא דאך ניט זעהן, הט אים הקב"ה גיענטפערט דו זאלסט נעמען יהושע אויף דיין ארט, יהושע איז דיין תלמיד, דו האסט אים געלערנט תורה, אונ דער וום לערנט תורה מיט אתלמיד איז גלייך ווי ער וואלט אים געבארן, איז דאך יהושע גלייך ביי דיר ווייא דיין זוהן, בזשו אויך ווי דיין ברודער אהרן, גיים אויך דיין מזוכה צו דיין זוהן, פאר דיינע אויגן:

הרוחת לכל־בשר איש על־
העדה: יז אשר־יצא לפניהם ואשר
יבא לפניהם ואשר יוציאם ואשר
יביאם ולא תהיה עדת יהוה כצאן
אשר אין־להם רעה: יח ויאמר יהוה
אל־משה קח־לך את־יהושע בן

אונקלוס

רוחיא לכל בסרא גבר
על כנשתא: יז די יפוק
קדמיהון ודי יעול
קדמיהון ודי יפקנון
ודי יעלנון ולא תהי
כנשתא דיי כענא די לית
להן רעי: יח ואמר יי
למשה דבר לך ית

תולדות אהרן

קח לך ברכות כד יומא עט עקרים מ"ד פ"ס

בעל הטורים

יש עברים ושמונה תיבות ולכן פרנס יהושע את ישראל כ"ח שנים וזה הוא שנאמר וזכרת את ה' אלהיך כי הוא הנותן לך כ"ח לעשות חיל: (יז) ואשר יבא. ב' במסרה הכא ואידך ואשר יבא את רעהו ביער לחטוב עצים. לומר לך כין ביבוב בין ביער בכל פעם צריך לבא לפניהם:

בית יהודא

הט דיך בעדינט אונ איז ניט אוועק געגאנגן פון דיין געצאלט (והוא שאמר שלמה) דס איז וואס שלמה המלך הט געזאגט (נוצר תאנה יאכל פריה) דר וואס היט דעם פייגן בוים נעמט ער עסן אירע פרוכטן: (אלהי הרוחות). זאגט רש"י (למה נאמר) צו וואס הט משה געזאגט די ווערטר "אלהי הרוחות" (אמר לפניו רבונו של עולם גלוי לפניך דעתי של כל אחד ואחד) משה הט געזאגט פאר הקב"ה רבונו של עולם דו ווייסט דאך דם טראכטונג פון יעדר מענטש (ואינן דומין זה לזה) אונ די טראכטונגען זענן ניט גלייך פון איינם צום אנדערן, יעדר מענטש וויל וואס אנדערש אונ יעדר מענטש לערנט אים זיין שכל אנדערש (מנה עליהם מנהיג שיהא סובל כל אחד ואחד לפי דעתו) גיב אויף זיי אפאלצטן וואס ער זאל קענן טראגן יעדר מענטש בעזונדר נאך זיין ווילן, יעדר מענטש זאל האבן ווי ער פארלאנגט נאך זיין פארשטאנד:

רש"י

שכר שמושו שלא מש מתוך האהל. וזהו שאמר שלמה (משלי כז) נוצר תאנה יאכל פריה: אלהי הרוחות. למה נאמר אמר לפניו רבש"ע גלוי וידוע לפניך דעתו של כל אחד ואחד ואינן דומין זה לזה מנה עליהם מנהיג שיהא סובל כל אחד ואחד לפי דעתו: (יז) אשר יצא לפניהם. לא כדרך מלכי האומות שיושבים בבתיהם ומשלחין את חיילותיהם למלחמה אלא כמו שעשיתי אני שנלחמתי בסיחון ועוג שנא' (במדבר כא) אל תירא אותו. וכדרך שעשה יהושע שנא' (יהושע ה) וילך יהושע אליו ויאמר לו הלנו אתה וגו'. וכן בדוד הוא אומר (ש"א יח) כי הוא יוצא ובא לפניהם. יוצא בראש ונכנס בראש: ואשר יוציאם. בזכיותיו: ואשר יביאם. בזכיותיו. ד"א ואשר יביאם שלא תעשה לו כדרך שאתה עושה לי. שאיני מכניסן לארץ: (יח) קח לך.

(יז) ואשר יצא לפניהם. זאגט רש"י (לא כדרך מלכי האומות בימי קדם) ער זאל ניט טאן ווי דר פירונג איז געווען ביי דיא פארצייטיגע מלכים (שהיו יושבין בבתיהם ומשלחין חילותיהם למלחמה) זיי פלעגן זיין אין דער היים אונ פלעגן שיקן זייערע זעלנער אין די מלחמה (אלא כמו שעשיתי אני) נאר ער זאל טאן ווי איך האב געטאן (שנלחמתי בסיחון ועוג) איך אליין האב געהאלטן מלחמה מיט סיחון אונ עוג (שנאמר אל תירא אותו) ווי עס שטייט אין פסוק הקב"ה האט געזאגט צו משה זאלסט ניט מורא האבען פר עוג נאר זאלסט הרגנן עוג ווי דו האסט געהרגעט צו סיחון (וכדרך שעשה יהושע) אונ ווי יהושע הט געטאן (שנאמר) ווי עס שטייט אין פסוק (וילך יהושע אליו ויאמר לו הלנו אתה אם לצרינו) יהושע איז געגאנגען צום מלאך אונ הט געזאגט צו אים דו ביזט געקומן צו אונז אדר צו אונזרע פיינד (וכן בדוד הוא אומר) ביי דוד זאגט אוך דר פסוק (כי הוא יוצא ובא לפניהם) ער איז ארויס געגאנגען אונ געקומן פר די יודין (יוצא בראש ונכנס בראש) ער איז ארוס געגאנגען דר ערשטר צו די מלחמה אונ איז געקומן דר ערשטר, ווער איז שטענדיג געגאנגן צו זיין אונ פאראוס פר די מענטשן וואס זענן געגאנגן צו די מלחמה: (ואשר יוציאם. בזכיותיו) ער זאל זיי פירען אין די מלחמה מיט זיין זכות: (ואשר יביאם). ער זאל זייא צוריק ברייגנען פון די מלחמה מיט זיין זכות (דבר אחר) נאך אפשט איז ואשר יביאם מיינט מען ער זאל זיי ברייגנען אין ארץ ישראל (שלא תעשה לו כדרך שאתה עשה לי) דוא זאלסט ניט טאן צו אים וויא דו טוסט צו מיר (שאיני מכניסן לארץ) איך ברייננ זיי ניט אריין אין ארץ ישראל: (א) (קח לך). מיינט

שפתי חכמים

אחרי דברי רז"ל: צ ר"ל ישב באהל ועסק בתורה: ק ר"ל ולא נאמר אלהי השמים או אלהי הארץ: ר דלעיל ראשון קשה לל"ל ואשר יוציאם מה זכות צריך לגבי הבאה גבי הוצאה בשלמא גבי הבאה צריך זכות כלא יפקד נוכה ל"פ ד"א וכו' ולפי ד"א קשה דואשר יוציאם וכו' לא יהיה דומה לאשר יצא לפניהם דעיקר תפלתו הוא בשביל העם ואשר יוציאם פירושו הוא בשביל טובת המנהיג היה תפלתו ולפי וי"ו

פירוש לתורת אלהים

דער גאט וואס ווייסט אלע גמיט לכל בשר פון אלע לייבר איש אמענטש איבר דער עדה [עיין רש"י]: (יז) אשר יצא לפניהם וואס דער מענטש זאל אום גיין פאר זייא זיין דער מלחמה ואשר יבא לפניהם אונ וואס ער זאל קומען פר זיי אין דער מלחמה [עיין רש"י] ואשר יוציאם אונ וואס ער זאל אום ציהן זיי אין דער מלחמה דורך זיינע זכיות ואשר יביאם אונ דורך זיינע זכיות זאל ער זיי קענן אהיים ברענגן [עיין רש"י] ולא תהיה עדת יי אונ עס זאל ניט זיין די עדה פון גאט כצאן אזו וויא די שאף אשר וואס איז צו זייא ניטא אפאסטוך: (יח) ויאמר האט גאט גיזאגט צו משה קח נעם צו דיר יהושע דער זוהן פון נון [עיין רש"י] איש ער איז איין מענטש ווי דו האסט מיך געבעטן אשר רוח בו וואס ער ווייסט מיט איטליכן צוא

נון איש אשר־רוח בו וסמכת את־ידך עליו: יט והעמדת אתו לפני אלעזר הכהן ולפני כל־העדה וצוית אתו לעיניהם: כ ונתתה מהודך עליו למען ישמעו כל־עדת

יהושע בר נון גבר די רוח נבואה ביה ותסמוך ית ידך עלוהי: יט ותקים יתיה קדם אלעזר כהנא ולקדם כל כנשתא ותפקד יתיה לעיניהון: כ ותתן מזיוך עלוהי בדיל די יקבלון מניה

ת״א וסמכת קמא לב: ונתתה מהודך חגיגה עו בתרא פח:

בעל הטורים

(יט) וצויתה. כתיב כה״א לומר לך שלמדו ה׳ חומשי תורה: (כ) מהודך. בגי׳ הסוד לומר לך שמסר לו סוד המרכבה ומעשה בראשית:

רש״י

קחנו בדברים אשריך שזכית להנהיג בניו של מקום: לך. את שבדוק לך את זה אתה מכיר: אשר רוח בו. כאשר שאלת שיוכל להלוך כנגד רוחו של כל אחד ואחד: וסמכת את ידך עליו. תן לו מתורגמן שידרוש בחייך. שלא יאמרו עליו לא היה לו להרים ראש בימי משה: (יט) וצויתה אתו. על ישראל דע שטרחנים הם סרבנים הם ע״מ שתקבל עליך: (כ) ונתתה מהודך עליו. זה קירון עור פנים: מהודך. ולא כל הודך נמצינו למדין פני משה כחמה פני יהושע כלבנה: למען ישמעו כל עדת בני

בית יהודא

מען (קחנו בדברים) זאלסט אים נעמען מיט גוטע רייד, זאלסט זאגן צו אים (אשריך שזכית להנהיג בניו של מקום) וואל צו דיר דו האסט זוכה געווען צו פירען די קינדר פון הקב״ה: (לך), זאלסט נעמען צו דיר מיינט מען דו זאלסט נעמען (את שבדוק לך) דעם מענטש וואס דו קענסט אים (את זה אתה מכיר) דעם מענטש יהושע קענסטו: (אשר רוח בו), מיינט מען יהושע איז (כאשר שאלת) ווי דו האסט געבעטן (שיוכל להלוך כנגד רוחו של כל אחד ואחד) ער וועט קענען גיין געגן יעדר מענטשינס ווילן: (וסמכת את ידך עליו). הקב״ה הט געזאגט צו משה (תן לו מתורגמן שידרוש בחייך) דו זאלסט געבן צו יהושע אמתורגמן ער זאל לערנען מיט די יודין תורה ווען דו וועסט לעבן (שלא יאמרו עליו לא היה לו להרים ראש בימי משה) ווארום אז יהושע וועט ניט לערנען מיט די יודין ווען דו וועסט לעבן נאר נאך דיין שטארבען וועט יהושע אנהייבן מיט זיי לערנען תורה וועלן יודין זאגן אויף יהושע ווייל משה איז ניט דא קען יהושע מיט אונז לערנען אבר ווען משה הט געלעבט הט יהושע ניט געקענט אויפהייבן זיין קאפ ווער הט ניט געקענט האבען העזה צו זאגן תורה פר אונז, ווייל ער וואלט זיך געשעמט מיט זיי תורה פאר כ״ש דריבר זאל יהושע זאגן תורה ווען דו משה לעבסט וועלן יודין זעהן אז דו האסט געהערט די תורה פון יהושע איז ריכטיג אונג גוט געלערנט, ודער מנהג איז געווען פר צייטן ווען אדרשן האט געזאגט אדרשה איז געבען אים געשטאנען אמענטש ואלמדן ווענן צווי זאכן, ערשטענס ווייל דר דרשן הט געזאגט די דרשה מיט די לשון קודש שפראכע, אונ ניט אלע מענטשן האבן פארשטאנע, לשון קודש. דריבר הט דער מענטש געזאגט די רייד פון דרשן מיט די שפראכע וואס דס פאלק האבן גערעט אונ פארשטאנען, דריבער האט מען דעם מענטש גערופען „מתורגמן״ „איבערזעצער״, צווייטענס אמאל איז דס פאלק געווען זייער פיל האבן ניט אלע געקענט הערן פון דרשן, איז דר מתורגמן געשטאנען נענטער צום פאלק אונ הט זיי געזאגט וואס דר דרשן הט געלערנט, משה הט ניט געדארפט אמתורגמן. ווייל די שכינה האט גערעט פון זיין האלדז, דריבר איז זיין שטימע געווען גאנץ הויך אונ אלע האבן געהערט אונ פארשטאנען: (יט) וציויתה אותו, זאלסט אים געבאטען (על ישראל) וועגן די יודין, זאלסט אים זאגען (דע שטרחנין הם סרבנים הם על מנת שתקבל עליך) וויס די יודין זענען פיל מטריח די אלצטע, אונג פאלגן ניט. אוף דעם תנאי וועסטו ווערן אאלצטער איף זיי דו זאלסט נעמען אויף זיך דאס אלין צו ליידען: (כ) ונתתה מהודך עליו. דוא זאלסט געבען פון דיין שיינקייט אויף יהושע (זה קירון עור פנים) אביסל פון די ליכטינקייט פון דיין פנים זאלסטו געבן אויף יהושע: (מהודך). פון דיין שיינקייט (ולא כל הודך) אבער ניט דיין גאנצע שיינקייט (נמצינו למדין) פון דאנן לערנען מיר (פני משה כחמה פני יהושע כלבנה) דר פנים פון משה הט געלויכטן ווי די זון, דר פנים פון יהושע הט געלויכטן ווי די לבנה: ולמען ישמעו כל עדת בני ישראל. אלע יודין זאלען

שפתי חכמים

העינוף דואמר יוליאם משמע דכל תפלתו ודבריו היו לטובת ישראל לכן פירש גם טעם האמין ודוק: יש ככר נתבאר זה כ״פ שאין קיחה נופלת בבני אדם ל״פ וכו׳: ת תע״פ שמנהג הכתוב שיאמר מלת לך שלא לצורך כמו עלה לך היערה והדומה להם מ״מ כל היכא דאיכא למדרש דרשי׳ הרא״ם. ול״נ דקשה לרש״י כיון שבקשת משה היה שירשו בניו גדולתו כמו שפירש״י לעיל לא הל״ל לך הנורה כאלו תחלת בקשתו כמחשבתו היה על יהושע וזה ליתא ומהרך הבדוק לך וכו׳: א ר״ל שאלת ואמרת גלוי לפניך דעת כל אחד ואחד כו׳ כך תעשה ותבחור את יהושע שזה אתה מכיר אשר רוח כו כאשר שאלת: ב מדכתיב אחריו למען ישמעו כל עדת בני ישראל וזה ישמעו אלא שתתן לו מתורגמן. ומלאתי: ג דע״כ הסמיכות של הרב לתלמיד הוא ענין רשות להורות ולדון לאסור ולהתיר ואם כן הכא גבי יהושע אי הסמיכות הוא לאחר מית משה למה כתן לו רשות דלאחר מותו אין צריך רשות אלא בחייו של משה. וא״ל דלמא האי וסמכת וגו׳ הוא נתינת ההוד דאם כן היה לו להסמיך מאמר ונתת מהודך עליו למלת וסמכת וגומר אלא ע״כ וסמכת מילתא אחריתא היא והיא נתינת רשות: ד כלומר פנים של משה מאירים יותר משל יהושע וי״מ כמו חמה בגלה אורה מהקב״ה ולבנה נעלה אורה מהחמה כך משה נטל

פירוש לתורת אלהים

גיין נאך זיין גמיט נאך אונ ער איז אזו אמענטש וואס דיא נבואה איז אין אים וסמכת אונ דוא זאלסט אן לעגען דיין האנט אויף אים [פירו רש״י]: (יט) והעמדת אותו אונ זאלסט אים שטעלן פר אלעזר הכהן אונ פר גאר דר עדה וציויתה אותו אונ זאלסט אים גביטן פר זייערע אויגן ער זאל אויף זיך מקבל זיין די משא פון די ישראל ווארום זיי זענען טרחנים אונ ווידר שפעניגערס: (כ) ונתתה אונ דו זאלסט

געבען

בני ישראל: כא ולפני אלעזר הכהן יעמד ושאל לו במשפט האורים לפני יהוה על־פיו יצאו ועל־פיו יבאו הוא וכל־בני־ישראל אתו וכל־העדה: כב ויעש משה כאשר צוה יהוה אתו ויקח את־יהושע ויעמדהו לפני אלעזר הכהן ולפני כל־העדה: כג ויסמך את־ידיו עליו

אונקלוס

כל כנשתא דבני ישראל: כא ולקדם אלעזר כהנא יקום וישאל ליה בדין אוריא קדם יי על מימרה יהון נפקין ועל מימרה יהון עלין הוא וכל בני ישראל עמה וכל כנשתא: כב ועבד משה כמא די פקיד יי יתה ודבר ית יהושע ואקימה קדם אלעזר כהנא וקדם כל כנשתא: כג וסמך ית ידוהי עלוהי ופקדה

תו"א ולפני אלעזר פירוכין סג סנהדרין טז: ושאל לו יומא עג: במשפט האורים יבמות עט: ויסמוך סנהדרין יג קה מנחות לג:

בית יהודא

הערען אז דו אליין האסט גענומען יהושע אויף דיין ארט (שיהיו נוהגין בו כבוד ויראה כדרך שנוהגין בך) וועלן זיי געבן כבוד צו יהושע אונ זיי וועלן מורא האבן פר אים אזו וויא זייא גיבען כבוד אונ האבן מורא פר דיר: (כא) ולפני אלעזר הכהן יעמוד. הקב"ה הט געזאגט צו משה (הרי שאלתך ששאלת) דא האסטו וואס דו האסט געבעטן (שאין הכבוד הזה זז מבית אביך) דר כבוד וועט ניט אוועקגיין פון דיין משפחה (שאף יהושע יהא צריך לאלעזר) אפילו יהושע וועט אויך דארפן קומען פרעגן ביי אלעזר וואס ער וועט ניט וויסען: ושאל לו. (כשיצטרך לצאת למלחמה) ווען יהושע וועט דארפן גיין צו אמלחמה, וועט ער דארפן פרעגען ביי אלעזר ער זאל אים זאגן דורך די אורים ותומים אויב ער זאל גיין צו די מלחמה אדער ניין: ועל פיו. (של אלעזר) אונ וויא דיא מויל פון אלעזר וועט אים זאגן, אזו וועט ער מוזין טאהן: וכל העדה. מיינט מען סנהדרין: (כב) ויקח את יהושע. זאגט רש"י (לקחו בדברים) משה הט גענומען יהושע מיט גוטע רייד (והודיעו מתן שכר פרנסי ישראל לעולם הבא) משה הט געזאגט צו יהושע דעם שכר וואס הקב"ה גיט צו עולם הבא צו די מענטשן וואס בשעפטיגען זיך צו פירען די יודין אין גוטן וועג אונ בשעפטיגען זיך וועגן זיי צו וואס זיי דארפען צו די וועלט: (כג) ויסמוך את ידיו. (בעין יפה) מיט אגוטע אויג הט משה געקוקט אויף יהושע (יותר ויותר ממה שנצטוה) משה הט געגעבן צו יהושע פיל מעהר וויא ער איז געבאטן געווארען ער זאל אים געבן (שהקב"ה אמר לו וסמכת את ידך) הקב"ה האט געזאגט צו משה דו זאלסט לייגן דיין האנט אויף יהושע, מיינט מען נאר איין האנט

רש"י

ישראל. שיהיו נוהגין בו כבוד ה ויראה כדרך שנוהגין בך: (כא) ולפני אלעזר הכהן יעמד. הרי שאלתך ו שאלת שאין הכבוד הזה זז (ס"א נוטל) מבית אביך שאף יהושע יהא צריך לאלעזר: ושאל לו. כשיצטרך לצאת למלחמה: על פיו. של אלעזר: וכל העדה. ז סנהדרין (יומא עג): (כב) ויקח את יהושע. (ספרי) לקחו בדברים ח והודיעו מתן שכר פרנסי ישראל לעולם הבא: (כג) ויסמך את ידיו. בעין יפה יותר ט ויותר ממה שנצטווה. שהקב"ה אמר לו וסמכת את ידך והוא עשה בשתי

שפתי חכמים

קירון עור פניו מהקב"ה ויהושע נטל מנשה: ה פי' למען ישמעו ההוד שנתת לו ויחוייב מזה שינהגו בו כבוד וכו' אבל לא נוכל לפרש דישמעו יקבלו דאם כן יחסר מלת אליו מפני שפירושו היה למען יקבלו דבריו וגזירותיו כל ישראל. הרא"ם: ו ר"ל היאך בא ענין זה לכאן מה שכין אלעזר אצל יהושע. (ג"א) דאל"כ למה לוה זה למשה ה"ל ללוות ליהושע בעצמו: ז מדכתיב לפניו וכל ישראל אתו א"כ וכל העדה ע"ל אלא זו סנהדרין: ח ר"ל הא כתיב ויעש משה כאשר צוה ה' אותו ואם כן ויקח את יהושע למה לי. ומתרץ לקחו וכו' ר"ל שאמר לו יותר ממה שאמר לו הקדוש ברוך הוא דהקדוש ברוך הוא לא צוה לאמר לו אלא אשריך שזכית לכך וכו' והוא הודיעו מתן שכר וכו' והטעם כדי שלא יאמר מה לי ולצרה זו שהרי משה ואהרן נענשו עליהם ולכך הראהו מתן שכרן: ט כאן גם כן

פירוש להורת אלהים

געבען מהודך פון דיין שיינקייט עליו אויף אים למען דרום ישמעו זייא זאלען אים צו הערן גאר די עדה פון ישראל אונ זאלען אים פאלגן [עיין רש"י]: (כא) ולפני אונ פר אלעזר הכהן יעמוד זאל ער שטיין ושאל לו אונ ער זאל אים פרעגן במשפט אין גרעכט פון דיא אורים ותומים אז יהושע וועט דארפען גיין אין דער מלחמה זאל ער פרעגען צו אלעזר הכהן אונ ער זאל אים זאגן דורך די אורים ותומים על פיו דורך דער צווי פון אלעזר יצאו זאלען זייא ארויס גיין אין דער מלחמה ועל פיו אונ דורך זיין צווי יבואו זאלען זייא קומען הוא ער יהושע וכל בני ישראל אונ אלע קינדער ישראל וכל העדה אונ גאר די עדה דאס מיינט מען די סנהדרין [עיין רש"י]: (כב) ויעש משה אונ משה הט גיטאן כאשר צוה יי אותו אזו וויא גאט האט אים געשאפט ויקח את יהושע אונ ער האט גנומען צוא יהושע [עיין רש"י]. ויעמדהו אונ ער הט אים גשטעלט פר אלעזר הכהן אונ פר גאר דר עדה: (כג) ויסמוך אונ משה הט אן גילעהנט זיינע ביידע הענט אויף יהושע [עיין רש"י] ויצוהו אונ ער האט אים נבאטן כאשר דבר יי ביד משה

כמא די מליל יי בידא דמשה: א ומליל יי עם משה למימר: ב פקד ית בני ישראל ותימר להון ית קרבני לחם סדור לקרבני לאתקבלא ברעוא תטרון לקרבא קדמי בזמנה: ג ותימר להון

וַיְצַוֵּהוּ כַּאֲשֶׁר דִּבֶּר יְהוָה בְּיַד־
מֹשֶׁה: פ חמישי כח א וַיְדַבֵּר יְהוָה
אֶל־מֹשֶׁה לֵּאמֹר: ב צַו אֶת־בְּנֵי
יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם אֶת־קָרְבָּנִי
לַחְמִי לְאִשַּׁי רֵיחַ נִיחֹחִי תִּשְׁמְרוּ
לְהַקְרִיב לִי בְּמוֹעֲדוֹ: ג וְאָמַרְתָּ לָהֶם

תו"א לו את בני תענית כו כז מגילה כא
כט מנחות כב ס' הזהר פ' ויחי:
פסחים לו מנחות מט פה ערכין יג תמורה
ט: במועדו פסחים כו:

בעל הטורים

(כג) ויצוהו כאשר דבר ה' ביד משה. לומר שלא לבטל תורה ותמיד מפני המלחמות. ולכך סמך כאן פרשת תמידין: (א) משה לאמר לו את

רש"י

ידיו ועשאו ככלי מלא וגדוש ומלאו חכמתו בעין יפה: כאשר דבר ה'. אף לענין ההוד נתן מהודו עליו: (ב) צו את בני ישראל. מה אמור למעלה י יפקוד ה'. אמר לו הקב"ה עד שאתה מצוני על בני ב צוה את בני עלי. משל לבת מלך שהיתה נפטרת מן העולם והיתה מפקדת לבעלה על בניה וכו' כדאיתא בספרי: קרבני. (ספרי) זה ל הדם: לחמי. אלו אימורין וכן הוא אומר (ויקרא ג) מ והקטירם הכהן המזבחה לחם אשה: לאשי. הנתנין לאשי מזבחי: תשמרו. (ספרי) שיהיו כהנים ולוים וישראלים עומדין על גביו מכאן למדו נ ותקנו מעמדות (תענית כז): במועדו. בכל יום ס הוא מועד התמידים: (ג) ואמרת

בית יהודא

(וְהוּא עָשָׂה בִּשְׁתֵּי יָדָיו) אונ משה הט געלייגט אויף יהושע ביידע הענט (וַעֲשָׂאוֹ כִּכְלִי מָלֵא וְגָדוּשׁ) משה הט געמאכט צו יהושע פוהל מיט חכמה וויא אכלי וואס מען הט אין איר אריינגעלייגט פוהל אונ נאך העכער פון פוהל (וּמִלְּאוֹ חָכְמָתוֹ בְּעַיִן יָפָה) משה הט פוהל געמאכט צו יהושע מיט חכמה מיט אגוטע אויג, ער הט אים פארגונען צו געבן פון זיין חכמה: (כַּאֲשֶׁר דִּבֶּר ה'). זאגט רש"י (אַף לְעִנְיַן הַהוֹד נָתַן מֵהוֹדוֹ עָלָיו) אפילו ווענן די שיינקייט הט אויך משה געטאהן וויא הקב"ה הט אים געבאטן אונ ער הט פון זיין שיינקייט געגעבן צו יהושע: (ב) (צַו אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל). זאגט רש"י (מַה אָמוּר לְמַעְלָה) וואס איז געזאגט פריער (יִפְקֹד ה') משה הט געבעטן ביי הקב"ה ער זאל אויפנעמן אויף יודין אגוטען פירער (אָמַר לוֹ הַקָּבָּ"ה) הט הקב"ה געזאגט צו משה (עַד שֶׁאַתָּה מְצַוֵּנִי עַל בָּנַי) איידער דוא געבויטעסט מיך וועגען מיינע קינדער (צַוֵּה אֶת בָּנַי עָלַי) געביט מיינע קינדער וועגען מיר, זיי זאלן מיך פאלגן אויב זייא וועלן באר מיר פאלגען וועט זייא אן דיין בעטען אויך גוט זיין (מָשָׁל לְבַת מֶלֶךְ שֶׁהָיְתָה נִפְטֶרֶת מִן הָעוֹלָם) למשל אטאכטער פון אמלך איז געווען קראנק אונ זיא הט געזעהן זיא וועט באלד אוועקגיין פון דער וועלט (וְהָיְתָה מְפַקֶּדֶת לְבַעְלָהּ עַל בָּנֶיהָ) האט זיא געבאטען איר מאן ער זאל אכטונג געבען אויף אירע קינדער עס זאל זיי גאר ניט פעלן, הט דר מאן צו איר געזאגט געביט דייניע קינדר זיי זאלן מיך פאלגן. אז זיי וועלן מיך פאלגען וועט זיי געווים גוט זיין (כִּדְאִיתָא בְּסִפְרֵי) וויא עס שטייט אין ספרי: (קָרְבָּנִי). (זֶה הַדָּם) מיין קרבן מיינט מען דס בלוט פון קרבן וואס מען שפריצט אויף דעם מזבח: (לַחְמִי). (אֵלּוּ אֵמוּרִין) מיין ברויט מיינט מען די חלב פון קרבן וואס מען פארברענט אויף דעם מזבח (וְכֵן הוּא אוֹמֵר) אונ אזו זאגט דער פסוק (וְהִקְטִירָם הַכֹּהֵן הַמִּזְבֵּחָה לֶחֶם אִשֶּׁה) דר כהן זאל פארברענען ודי חלבו אויף דעם מזבח, דס ברויט ודי חלבו זאלן ווערן פארברענט אויף דעם פייער: (לְאִשַּׁי). (הַנִּתָּנִין לְאִשֵּׁי מִזְבְּחִי) וואס ווערן געגעבן צום פייער וואס אויף מיין מזבח: (תִּשְׁמְרוּ). מיינט מען (שֶׁיִּהְיוּ כֹּהֲנִים וּלְוִיִּם וְיִשְׂרְאֵלִים עוֹמְדִים עַל גַּבָּיו) כהנים אונ לוים אונ ישראלים זאלן שטיין נעבן קרבן תמיד ווען מען איז אים מקריב (מִכָּאן לָמְדוּ וְתִקְּנוּ מַעֲמָדוֹת) פון דאנען האבען דיא רבנן געלערנט אונ האבען געזאגט יעדער טאג זאל שטיין אביסל פון יודין פריה אונ אבענד ווען מען וועט מקריב זיין דעם קרבן תמיד פריה אונ אבענד: (בְּמוֹעֲדוֹ). אין זיין צייט (בְּכָל יוֹם הוּא מוֹעֵד הַתְּמִידִים) אלע טאג איז דיא צייט צו מקריב זיין די צוויי תמידים איינעם אין דער פריה אונ איינעם פארן נאכט: (ג) (וְאָמַרְתָּ לָהֶם). זאגט רש"י (אַזְהָרָה

שפתי חכמים

קשה ל"ל לנוכח כדפריסית לעיל: י רל"ל מה ענין פ' התמיד לפ' שלמעלה שנאמר יפקוד ה' אלהי הרוחות: כ כדכתיב יפקוד ה' וגו' צוה את בני עלי שישמעו אלי: ל כמו שנאמר ויקריבו בני אהרן את הדם אליו: מ ר"ל והקטירם היינו האימורים שמקטירין אותן וכתיב ביה לחם ש"מ דאימורין מקרי לחם: נ ר"ל דכתיב תשמרו ומשמע דכל זמן הקרבתו בשחר ובין הערבים יעמדו כל ישראל על גביו וזה א"א דכל אחד צריך לעסוק בעסקו כדי להחיות את עצמו עמדו ותקנו והלקו כל ישראל לכ"ד חלקים וכן לוים וכהנים כ"א לכ"ד חלקים והלק אחד מאותן כ"ד משמרות כהנים וכן חלק מלוים וישראלים תקנו שמעמד אחד יעמדו על קרבן תמיד שבוע אחד ובשבוע שניה מעמד אחר והם יהיו שלוחי כל ישראל ושלוחו של אדם כמותו וכן הוא חלילה לעולם נמצא שלא הגיע מעמד אחד כי אם שני פעמים בשנה: ס שהרי פעמים בכל יום הוא נקרב וה"ל למימר במועדו אלא שלא יהא מוכח אף בטומאה והא דלא פי' הכא במועדו אף בטומאה כמו

פירוש לתורת אלהים

אזו ווי גאט הט גרעט דורך משה: (א) וַיְדַבֵּר יְיָ אֶל משה אונ גאט האט גרעט צו משה אזו צו זאגין: (ב) צו את בני ישראל גביט די קינדר ישראל [עיין רש"י] ואמרת אליהם אונ דו זאלסט צו זייא זאגן את קרבני מיין קרבן איז דס בלוט וואס מען שפרענגט אויף דעם מזבח לחמי מיין שפייז דס איז דס פלייש וואס מען איז מקריב אויף דעם מזבח לאשי וואס עס ווערט געגעבן אויף דעם פייער וואס איז אויף דעם מזבח ריח ניחחי צו אנשמאקן ריח תשמרו זאלט איר היטן להקריב לי איר זאלט צו מיר מקריב זיין במועדו אין זיין צייט: (ג) ואמרת להם אונ זאלסט זאגן צו זיי זה האשה דס איז דס פייער אשר תקריבו ליי ווס

איר

ג זֶה הָאִשֶּׁה אֲשֶׁר תַּקְרִיבוּ לַיהוָה
כְּבָשִׂים בְּנֵי־שָׁנָה תְמִימִם שְׁנַיִם
לַיּוֹם עֹלָה תָמִיד: ד אֶת־הַכֶּבֶשׂ
אֶחָד תַּעֲשֶׂה בַבֹּקֶר וְאֵת הַכֶּבֶשׂ
הַשֵּׁנִי תַּעֲשֶׂה בֵּין הָעַרְבָּיִם:
ה וַעֲשִׂירִית הָאֵיפָה סֹלֶת לְמִנְחָה
בְּלוּלָה בְּשֶׁמֶן כָּתִית רְבִיעִת הַהִין:
ו עֹלַת תָּמִיד הָעֲשֻׂיָה בְּהַר סִינַי

דֵּין קֻרְבָּנָא דִּי תְקָרְבוּן
קֳדָם יְיָ אִמְּרִין בְּנֵי שְׁנָא
שַׁלְמִין תְּרֵין לְיוֹמָא
עֲלָתָא תְדִירָא: ד יָת
אִמְּרָא חַד תַּעְבֵּד
בְּצַפְרָא וְיָת אִמְּרָא
תִּנְיָנָא תַּעְבֵּד בֵּין
שִׁמְשַׁיָּא: ה וַחֲדָא מִן
עַשְׂרָא בִּתְלָת סְאִין
סֻלְתָּא לְמִנְחָתָא דְּפִילָא
בִּמְשַׁח כְּתִישָׁא רַבְעוּת
הִינָא: ו עֲלָתָא תְדִירָא
דְּאִתְעֲבִידָא בְּטוּרָא

תו"א שנים ליום יומא סב: את הכבש פסחים נח יומא מב זבחים יב מנחות סה: ואת הכבש מנחות ע: עלת תמיד חגיגה ו:

בעל הטורים

ס"ת תורה לומר שהעוסק בתורה כאילו הקריב קרבן: (ג) זה האשה. ג' תגין על ה"א אתרוג"ש של האשה לומר לך ה' מיני קרבנות נתתי לכם (חטאת. עולה. אשם. שלמים. תודה). והעולה חביבה מכלם ועסקי בה' חומשי תורה ומעלה אני עליכם כאילו הקרבתם ה' מיני קרבנות: תמימם שנים ליום. ר"ת תש"ל לומר לך שחשבון תש"ל תמידין קרבין לשנה: ליום עלה תמיד. קרי ביה עולה (כסגול) לומר לך שעוסקין

בית יהודא

(בית דין) די תורה זאגט צום בית דין זיי זאלן אכטונג געבן מען זאל מקריב זיין די תמידין צו די צייט: ושנים ליום. (כפשוטו) מען מיינט צוויי שעפסען זאל מען מקריב זיין יעדער טאג (ועיקרו בא ללמד שיהיו נשחטין כנגד היום) דר עיקר מיינט דר פסוק צו לערנען די צוויי תמידים זאלען געשאכטן ווערן געגן די זונן (תמיד של שחר במערב) דעם תמיד פון דער פריה שעכט מען אין מערב זייט דס איז געגן די זונן. ווייל די זונן איז אנטקעגען אין מזרח (ושל בין הערבים במזרחן של טבעות) דעם תמיד פון פארן נאכט שעכט מען אין מזרח זייט פון די רינגען, געגן די זונן וואס אין מערב זייט וואוין די ערד זענען געווען פיר און צוואנציג רינגען. ווען מען הט געדארפט שעכטען אקרבן האט מען דעם אקס געלייגט אויף די ערד און מיט ארינג הט מען געלייגט איבער זיין קאפ אויף דעם האלדז ער זאל ניט קענען רירען מיט דעם קאפ: (ד) ואת הכבש אחד. זאגט רש"י (אף על פי שכבר נאמר בפ' ואתה תצוה וזה אשר תעשה) אפילו עס שטייט שוין אין די סדרה וא זה תצוה דר סדר פון די תמידים וויא אזו מען איז זיי מקריב, צו וואס שטייט דא נאך אמאהל, זאגט רש"י (היא היתה אזהרה לימי המלואים) דס איז געווען געבאטען אויף די תמידים וואס מען האט מקריב געווען אין די זיבען טעג פון מלואים (וכאן צוה לדורות) און דא הט הקב"ה געבאטען אויף די תמידים וואס מען וועט שטענדיג מקריב זיין: (ה) וסולת למנחה. מיינט מען (מנחת נסכים) די מנחה מעהל מיט בוימאייל וואס מען איז מקריב צו יעדער קרבן: (ו) והעשויה בהר סיני.

רש"י

להם. אזהרה ע לב"ד: שנים ליום. כפשוטו פ ועיקרו בא ללמד שיהיו נשחטין כנגד היום צ תמיד של שחר במערב ושל בין הערבים במזרחן של ק טבעות (יומא סב): (ד) את הכבש אחד. אע"פ שכבר נאמר בפ' ואתה תצוה (שמות כט) וזה אשר תעשה וגו' היא היתה אזהרה לימי המלואים וכאן צוה לדורות: (ה) סלת למנחה. מנחת ר נסכים: (ו) העשיה בהר סיני. כאותן ש

שפתי חכמים

שפי' גבי קרבן פסח י"ל דהתם אינו בא אלא פעם אחת בשנה נופל בו מלת במועדו כשיגיע מועדו יעשהו אף בשבת אף בטומאה אבל הכא דהתמיד נקרב פעמים בכל יום אינו נופל בו במועדו אלא ע"ד שפי' רש"י ז"ל. רא"ם: ע פי' אזהרה לב"ד שיזהירו לישראל על התמידין דאל"כ ואמרת שניה ל"ל: פ פירוש שנים בכל יום א' בבקר וא' בערב: צ דאל"כ שנים ליום ל"ל הרי כבר כתיב את הכבש האחד תעשה בבוקר מת"ל שנים ליום אלא כנגד היום שפירושו כנגד השמש: ק כלומר אלל הטבעות שהיו במזרח כדי שיהיה כנגד השמש כדי שלא יאמרו לשמש הם עובדין. והטבעות שהזכיר כאן הם הטבעות שקבע יוחנן כ"ג במקום השחיטה בעזרה והיו קבועים בקרקע שאוסרין בהם רגלי הבהמה וידיה בעת השחיטה וכו': ר כלומר היא הסולת שהיא עשירית האיפה הבאה עם הקרבן לאפוקי ממחבת המנחות האמורות בויקרא שהן באות בפני עצמן: ש ר"ל כיון שכתוב העשויה בהר סיני משמע שכבר נעשו בהר סיני וכיון שכבר נעשו למה לריכין לעשות כאן.

פירוש לתורה אלהים

איר זאלט מקריב זיין צו גאט כבשים שאף בני שנה וואס זענען אלט צו יאר תמימים גאנצע אן מומים שנים ליום צוויי אויף איין טאג עולה תמיד זאלט איר מקריב זיין פר איין עולה אלע טאג זאלט איר מקריב זיין צוויי שאף פאר איין עולה: (ד) את הכבש אחד איין שאף פון די צוויי תעשה בבוקר זאלט איר מקריב זיין אין דר פריא ואת הכבש השני און דעם אנדערן כבש תעשה בין הערבים זאלט איר מקריב זיין צווישן דיא אבינטען: (ה) ועשירית האיפה און א צענטל פון א מאס וואס ווערט גרופן איפה סולת פיינע מעל למנחה זאלט איר ברענגן פר א קרבן מנחה בלולה דס פיינע מעל זאל זיין אום גימישט בשמן מיט אייל כתית פון צוא שטויסענע אייל בירטן רביעית ההין דס אייל זאל זיין א פערט חלק פון איין עמר: ו) עולת תמיד גלייך צו

מצות השם

(תא) את הכבש אחד וגו'. דאס איז דיא מצוה אז אלע טאג זאל מען מקריב זיין צוויא שאף זכרים איינס אין דער פריא און דאס אנדערע פאר נאכט און דיא מצוה איז נאר נוהג בזמן הבית:

דְסִינַי לְאִתְקַבָּלָא בְרַעֲוָא
קֻרְבָּנָא קֳדָם יְיָ׃
ז וְנִסְכֵּהּ רַבְעוּת הִינָא
לְאִמְּרָא חַד בְּקוּדְשָׁא
יִתְנְסֵךְ נְסוּךְ דַחֲמַר עַתִּיק
קֳדָם יְיָ׃ ח וְיָת אִמְּרָא
תִּנְיָנָא תַּעְבֵּד בֵּין
שִׁמְשַׁיָּא כְּמִנְחַת צַפְרָא
וּכְנִסְכֵּהּ תַּעְבֵּד קֻרְבַּן
דְּמִתְקַבַּל בְּרַעֲוָא קֳדָם
יְיָ׃ ט וּבְיוֹמָא דְשַׁבְּתָא
תְּרֵין אִמְּרִין בְּנֵי שְׁנָא

לְרֵיחַ נִיחֹחַ אִשֶּׁה לַיהוָה׃ ז וְנִסְכּוֹ
רְבִיעִת הַהִין לַכֶּבֶשׂ הָאֶחָד בַּקֹּדֶשׁ
הַסֵּךְ נֶסֶךְ שֵׁכָר לַיהוָה׃ ח וְאֵת
הַכֶּבֶשׂ הַשֵּׁנִי תַּעֲשֶׂה בֵּין הָעַרְבָּיִם
כְּמִנְחַת הַבֹּקֶר וּכְנִסְכּוֹ תַּעֲשֶׂה
אִשֵּׁה רֵיחַ נִיחֹחַ לַיהוָה׃ פ ט וּבְיוֹם
הַשַּׁבָּת שְׁנֵי־כְבָשִׂים בְּנֵי־שָׁנָה

תו"א ונסכו יומא לד : לכבש האחד שם : בקדש הסך סוכה מט תענית ג מעילה יא : כמנחת הבקר יומא לד : וביום השבת מגילה כא :

בעל הטורים

אותו במקום שהיום עולה. כל עולת הכתוב במועדות כלם חסרים חוץ מעולת העצרת שהוא מלא רמז בשבשה בסיון ניתנה תורה. בכל המועדות נאמר חג חוץ משבועות כי פעמים נדחה אם הוא בשבת לבית שמאי יום טבוח לגזור אבל בפסח ובסוכות יכול בחש"מ אבל שבועות שלשומין שלו אינו בחג. בכלם נאמר לחטאת חוץ מעצרת בשביל שניתנה בו תורה שמכפרת על לומדיה :

רש"י

שנעשו בימי המלואים. ד"א העשויה בהר סיני הקיש עולת תמיד לעולת הר סיני אותה שהקרבה לפני מתן תורה שכתו' בה (שמות כד) ויעש כהגנות תלמד שטעונה כלי : (ז) ונסכו. ת יין : בקדש הסך. (ספרי) על המזבח א יתנסכו : נסך שכר. (כ"ב לו) יין המשכר פרט ליין מגתו : (ח) ריח

בית יהודא

מיינט מען וכאותן שנעשו בימי המלואים) ווי די תמידים וואס מען הט געמאכט אין די זיבען טעג פון מלואים (דבר אחר) נאך אפשט איז „העשויה בהר סיני" מיינט מען (הקיש עולת תמיד לעולת הר סיני) מען זאל גלייכן די עולות תמידין צו די עולות פון הר סיני (אותה שנקרבה לפני מתן תורה) דיא עולה וואס מען הט מקריב געוועזן איידער דיא תורה איז געגעבען געווארן (שכתוב בה) ביי די עולה זאגט דער פסוק (ויעש באגנות) ער האט געטאהן די בלוט אין בעקינס (תלמד) דער פסוק לערונט אונז (שטעונה כלי) די בלוט פון קרבן באדארף מען שעכטן אים זאל מען אין אבלי, אונ פון דיא בלי זאל מען שפריצען אויף דעם מזבח, אונ מען זאל ניט נעמען אין האנט אביסול בלוט פון קרבן באדר נאך דעם שעכטן אונ שפריצען אויף דעם מזבח : (ז) ונסכו. מיינט מען (יין) וויין : ובקודש הסך. מען מיינט (על המזבח יתנסכו) די וויין זאל געגאסן ווערען אויף דעם מזבח : נסך שכר. מיינט מען (יין המשכר) מען זאל גיסען אזעלכע וויין וואס מאכט שכור (פרט ליין מגתו) אבער פרישע וויין וואס מען נעמט ארויס פון די גרוב, טאר מען ניט גיסען אויף דעם מזבח : (ח) וריח ניחח. הקב"ה זאגט (נחת

דעת זקנים מבעלי התוספות

(ט) ביום השבת. איתא בשוחר טוב לכל המוספים לא תמצא מוסף מועט כשבת ועל דבר זה קראה שבת תגר לפני הקדוש ברוך הוא אמר לה הקב"ה הנה שזהו קרבן מוסף הראוי לך לפי שכל מעשיך כפולים שיר כפול שנא' מזמור שיר וליום השבת עונג כפול שנאמר וקראת לשבת עונג ולקדוש ה' מכובד עונשי כפול שנא' מחלליה מות יומת לחם כפול לחם משנה לפיכך ראוי קרבן שלך להיות כפול וזהו שאנו אומרים במוסף של שבת להקריב בה קרבן מוסף שבת כראוי מה שלא נאמר בכל המוספין משל למלך שאמר לעבדיו הכינו סעודה לבני הכינו להם שני מיני מאכלים לאחר שסעדו צוה המלך להכין לו סעודתו אמרו לו עבדיו מה נכין לך אמר להם ולבני מה הכינותם אמרו לו כך וכך אמר להם ולי כמו כן אל תכינו יותר מבני כך הקב"ה נתן לבני ישראל לחם משנה ביום השבת לפיכך צוה להקריב נ"כ לחם משנה וזהו וביום השבת שני כבשים. ואגב גררא אפרש פירוש של תכנת שבת והוא לשון ותכן לבנים כלומר שספרת יום ראשון יום שני וכו' ושבת ביום שביעי שהקב"ה אוהב שביעית לפיכך לקח חנוך שהיה דור שביעי וכן שבת וכן שבעה רקיעים וכן שמטה וכן יובל וכן ארץ שבעה עממין. רצית קרבנותיה

שפתי חכמים

ומתרץ כאותן וכו' כלומר דמגיה הפסוק והוי כאלו כתיב כהעשויה ככ"ף הדמיון : ת פי' ולא שאר משקין שכן כתיב בפ' נסכים יין לנסך רביעית ההין : א אף על גב דכתיב סתם בקודש ולא פירש באיזה

פירוש לתורת אלהים

דער עולת תמיד העשיה וואס מען האט מקריב געווען בשעת די ישראל זענען געווען ביי דעם בארג סיני לריח ניחח צו אגישמאקען ריח ליי צו גאט : (ז) ונסכו אונ זיין גיסונג רביעת ההין איין פערטל חלק פון איין עמר לכבש האחד צו איין שאף בקודש אין הייליגקייט אויף דעם מזבח הסך זאלסט איר גיסען נסך אגיסונג שכר אלטען וויין ליי צו גאט צו אימליכען כבש זאלסט איר אויף דעם מזבח גיסן אלטן וויין איין פערטל חלק פון איין עמער : (ח) ואת הכבש השני אונ דעם אנדערען כבש, תעשה זאלסט איר מקריב זיין צווישן די אבינטן כמנחת הבקר אזו ווי דיא מנחה פון דער פריא וכנסכו אונ אזו וויא זיין גיסונג תעשה זאלסט איר מאכען אשה אפייער אפער ריח ניחח ליי אגישמאקער ריח צו גאט [טייו רש"י] : (ט) וביום השבת אונ אין דעם טאג שבת זאלסט איר מקריב זיין שני כבשים צוויי שאף בני שנה וואס זענען

מצות השם

(חב הג תד) וביום השבת שני כבשים וגו'. דאס איז דיא מצוה אז מען הט מקריב געוועזן איין קרבן מוסף גום שבת אונ ווידער אום ראש חודש הט מען מקריב געוועזן איין מוסף החודש אונ ווידער אום שבועות הם מען אויך מקריב געוועזן איין קרבן מוסף אונ די דריי מצות גייען אן ווען דאס ביתמ"ק איז געשטאנען :

תְּמִימִם וּשְׁנֵי עֶשְׂרֹנִים סֹלֶת מִנְחָה
בְּלוּלָה בַשֶּׁמֶן וְנִסְכּוֹ: י עֹלַת שַׁבַּת
בְּשַׁבַּתּוֹ עַל־עֹלַת הַתָּמִיד וְנִסְכָּהּ:
פ יא וּבְרָאשֵׁי חָדְשֵׁיכֶם תַּקְרִיבוּ עֹלָה
לַיהוָה פָּרִים בְּנֵי־בָקָר שְׁנַיִם וְאַיִל
אֶחָד כְּבָשִׂים בְּנֵי־שָׁנָה שִׁבְעָה

שַׁלְמִין וּתְרֵין עֶשְׂרוֹנִין סֻלְתָּא דְמִנְחֲתָא דְּפִילָא בִמְשַׁח וְנִסְכֵּהּ: י עֲלַת שַׁבְּתָא דְּתִתְעֲבֵד בְּשַׁבַּתָּא עַל עֲלַת תְּדִירָא וְנִסְכַּהּ: יא וּבְרֵישֵׁי יַרְחֵיכוֹן תְּקָרְבוּן עֲלָתָא קֳדָם יְיָ תּוֹרִין בְּנֵי תוֹרֵי תְּרֵין וּדְכַר חַד אִמְּרִין בְּנֵי שְׁנָא שַׁבְעָא שַׁלְמִין:

תו"א עולת שבת בשבתו שבת כד קיד קלג פסחים נט סו ט: וכראתי מגילה כט לא מקידה עמר לו:

בית יהודא

רוּחַ לְפָנַי שֶׁאָמַרְתִּי וְנַעֲשָׂה רְצוֹנִי) עֶס אִיז אַפארגֶענִיגֶען בַּיי מִיר ווייל עֶס אִיז גֶעשֶׁעהֶען גֶעווארֶען וויא אִיךְ הָאבּ גֶעזָאגְט אוּנ גֶעוָואלְט: (י) וְעֹלַת שַׁבַּת בְּשַׁבַּתּוֹ. זָאגְט רַשׁ"י (וְלֹא עוֹלַת שַׁבָּת בְּשַׁבָּת אַחֶרֶת) מֶען טָאר נִיט מַקְרִיב זַיין דִי עוֹלָה פוּן דֶעם שַׁבָּת אִין דֶעם אַנְדֶערֶען שַׁבָּת (וַהֲרֵי שֶׁלֹּא הִקְרִיב בְּשַׁבָּת זֶה שׁוֹמֵעַ אֲנִי יַקְרִיב שְׁתַּיִם לְשַׁבָּת הַבָּאָה) אוֹיבּ עֶר הָט נִיט מַקְרִיב גֶעוֶועזֶען דִי קָרְבָּנוֹת פוּן שַׁבָּת, וָואלְט אִיךְ מֵיינֶען עֶר זָאל דֶעם אַנְדֶערֶען שַׁבָּת מַקְרִיב זַיין צְווייא קָרְבָּנוֹת (תַּלְמוּד לוֹמַר בְּשַׁבַּתּוֹ) זָאגְט דֶר פָּסוּק מֶען זָאל מַקְרִיב זַיין דֶעם קָרְבָּן פוּן שַׁבָּת אִין זַיין שַׁבָּת (מַגִּיד) זָאגְט דֶר פָּסוּק (שֶׁאִם עָבַר יוֹמוֹ בָּטֵל קָרְבָּנוֹ) אַז דֶער טָאג שַׁבָּת אִיז אַוֶועקְגֶעגַאנְגֶען אוּנ מֶען הָאט נִיט מַקְרִיב גֶעוֶועזֶען דֶעם קָרְבָּן מוּסָף פוּן שַׁבָּת. אִיז מֶען נִיט מֶעהְר מַקְרִיב דֶעם קָרְבָּן מוּסָף פוּן דֶעם שַׁבָּת: וְעַל עֹלַת הַתָּמִיד. זָאגְט רַשׁ"י (אֵלּוּ מוּסָפִין לְבַד אוֹתָן שְׁנֵי כְבָשִׂים שֶׁל עוֹלַת הַתָּמִיד) דִיא קָרְבָּנוֹת מוּסָפִין אִיז מֶען מַקְרִיב אוֹיסֶער דִי צְווייא שֶׁעפְּסֶען פוּן דִיא תְּמִידִין (וּמַגִּיד) נָאךְ זָאגְט דֶער פָּסוּק (שֶׁאֵין קָרֵבִין אֶלָּא בֵּין שְׁנֵי הַתְּמִידִין) דִי קָרְבָּנוֹת מוּסָפִין אִיז מֶען נָאר מַקְרִיב צְווִישֶׁען דִי צְווייא תְּמִידִים (וְכֵן בְּכָל הַמּוּסָפִין נֶאֱמַר עַל עֹלַת הַתָּמִיד לְתַלְמוּד זֶה) אוּנ בַּייא אַלֶע

רש"י

ניחח. נחת רוח לפני שאמרתי ונעשה רצוני: (י) עלת שבת בשבתו. ולא עולת שבת בשבת אחרת ב הרי שלא הקריב בשבת זו שומע אני יקריב שתים לשבת הבאה ת"ל בשבתו מגיד שאם עבר יומו בטל קרבנו: על עלת התמיד. (ספרי) אלו מוספין לבד אותן שני כבשים של עולת התמיד ומגיד שאין קרבין אלא בין שני ב התמידין וכן בכל המוספין

שפתי חכמים

ר"ל על המזבח שהוא קודם כלאותה בסוכה דף נ"ו: ב ואם תאמר גבי י"ט למה לא כתב גם כן שאין מביאין עולת י"ט בי"ט אחר. וי"ל דזה לא צריך ללמוד דפשיטא דאסור כיון דיו"ט זה פס כפ"ע וזה פס כפ"ע אבל מסכת לשבת הכל ענין אחד הוא ה"א דשרי קמ"ל דאסור: ג מדכתיב על עולת התמיד משמע אחר עולת התמיד. ומדלא כתיב על עולות התמידים משמע בין שני תמידים. וכזה יתורץ מה שכתב הרא"ם אבל ממה שאמר לבד אותן שני כבשים

דעת זקנים מבעלי התוספות

הקרבנות שראו פני שבת שאמרת ומיום השמיני והלאה ירצה ואי אפשר לשבעה ימים בלא שבת. צוית פירושיה עם סדורי נסכיה צוית פי' ענש שבת עם צווי דנסכים כדפרש"י גבי זכור ושמור בדבור אחד נאמרו. וכן לא יקח איש את אשת אחיו יבמה יבא עליה בדבור אחד נאמרו וכלם נרא' סותר זה לזה אבל זכור ושמור אין נראה סותר זה את זה וי"ל דאיהו נמי דומה סתירה שהרי זכור ושמור דרשי' מיניה זכרהו על היין בכניסתו הרי מצות עשה שהזמן גרמא ונשים פטורות ושמור משמע לא תעשה דכל מקום שנאמר השמר פן ואל אינו אלא לא תעשה ונשים חייבות הרי דומה שבא לסתור הבנין דזכור. פירוש אמת הוא דנשים חייבות בקדוש היום דכל דאיתנהו בשמירה איתנהו בזכירה. ויש להקשות למה אין אנו קורין בכל שבת פרשה זו דביום השבת כמו שאנו קורין בר"ח ובמועדות מוספין שלהם וליכא למימר משום דאין בפ' זו כי אם שני פסוקים ואמרי' במס' מגלה דאין מתחילין בפרשה פחות מג' פסוקים שהי' לנו לקרותה ולהתחיל בפ' דצו את אהרן את קרבני לחמי כמו שאנו מתחילין אף בר"ח שחל להיות שבת וי"ל לפי שכל קריאת הפרשיות הוו משום כפרה כדאמרינן במס' תענית בישנה שאמר אברהם אבינו במה אדע כי אירשנה כלומר באיזה זכות אירשנה ואמר לו הקב"ה קחה לי עגלה משולשת כלו' בזכות הקרבנות והשיב לו אברהם הינח בזמן שבהמ"ק קיים כשאין ביהמ"ק קיים מה תהא עליהם אמר לו הקב"ה שיהו קורין לפני הקרבנות ומעלה אני עליהם כאילו הקריבום לפני ומכפר להם ובכל פרשיות של מועדות ור"ח כתיב בהו כפרה שנא' ושעיר עזים אחד לכפר עליכם אבל פרשת שבת לא כתיב בה כפרה לפיכך אין אנו קורין אותה. ד"א משום דגבי מועדות כתיב אלה מועדי ה' אשר תקראו אותם ואין מקרא יוצא מידי פשוטו דמשמע קריאה בתורה ממש אבל בשבת לא כתיב כן וגם לא איקרי מועד ור"ח איקרי מועד כדכתיב קרא עלי מועד וגומר בר"ח כתיב לחטאת לה' מה שלא נאמר בכל המוספין ובמסכת שבועות דריש ליה אמר הקב"ה הביאו עלי כפרה על שמעטתי את הירח ויש לפרש מן תביאו לדורות בשבילי ולשמי קרבן להיות קרבן כפרה לי ובזה תתנחם הלבנה על שמעטתי אותה והכפרה היא מועלת לתינוקות שלא תפול עליהם אסכרה לפי שהחדש ראשון היה ברביעי כדאמרינן ברביעי נתלו המאורות ואסר טר ברביעי היו

ליקוטי יקרים

(יא) וּבְרָאשֵׁי חָדְשֵׁיכֶם וגו'. מפרשים פְרֶעגֶען דֶר וָואס שְׁטֵייט וּבְרָאשֵׁי חָדְשֵׁיכֶם, אֵייעֶרֶע חֳדָשִׁים, אוּנ עֶס שְׁטֵייט נִיט וּבְרָאשֵׁי חֳדָשִׁים, דֶער תֵּירוּץ אִיז ווייל וֶוען יוּדֶען זֶענֶען גֶעוֶועזֶען אִין מִצְרַיִם הָאבֶּען זֵיי גֶעצֵיילְט דִי חֳדָשִׁים פוּן מִצְרַיִם, טָאמֶער וֶועלֶען יוּדֶען מֵיינֶען זֵיי זָאלֶען מַקְרִיב זַיין קָרְבָּנוֹת דִי רָאשֵׁי חֳדָשִׁים פוּן מִצְרַיִם, דְרִיבֶּער זָאגְט דִי תּוֹרָה וּבְרָאשֵׁי חָדְשֵׁיכֶם, אִין אֵייעֶרֶע רָאשֵׁי חֳדָשִׁים זָאלְט אִיר מַקְרִיב זַיין קָרְבָּנוֹת, נִיט אִין אַנְדֶערֶע רָאשֵׁי חֳדָשִׁים:

פירוש לתורת אלהים

אַלְט צוּ יָארֶען תְּמִימִם זֵיי זָאלֶען זַיין גַאנְץ אָן אַמוּם וּשְׁנֵי אוּנ צְווייא צֶעהְנְטִיל פֵיינְמֶעל זָאלְט אִיר בְּרֶענְגֶען פַאר אַמִנְחָה בְּלוּלָה בַשֶּׁמֶן גֶמִישְׁט מִיט אֵייל וְנִסְכּוֹ אוּנ זַיין גִיסוּנְג: (י) עֹלַת שַׁבַּת בְּשַׁבַּתּוֹ דִי עוֹלָה פוּן שַׁבָּת זָאלְט אִיר מַקְרִיב זַיין אִין זַיין שַׁבָּת אָבֶּער נִיט אִין דֶעם אַנְדֶערֶען שַׁבָּת אַז מֶען הָט אֵיין שַׁבָּת פַּר פֶעלְט אוּנ מֶען הָאט דֶעם קָרְבָּן עוֹלָה נִיט מַקְרִיב גֶעוֶועזֶען הֶעלְפְט נִיט מֶען זָאל דֶעם אַנְדֶערֶען שַׁבָּת מַקְרִיב זַיין צְווייא קָרְבָּן עוֹלוֹת עַל עֹלַת הַתָּמִיד וְנִסְכָּהּ דֶער קָרְבָּן עוֹלָה פוּן שַׁבָּת מִיט אִירֶע נְסָכִים אִיז חוּץ דֶער עוֹלָה וָואס מֶען פְלֶעגְט אַלֶע טָאג מַקְרִיב זַיין מִיט אִירֶע

נסכים

תְּמִימִם׃ יב וּשְׁלֹשָׁה עֶשְׂרֹנִים סֹלֶת
מִנְחָה בְּלוּלָה בַשֶּׁמֶן לַפָּר הָאֶחָד
וּשְׁנֵי עֶשְׂרֹנִים סֹלֶת מִנְחָה בְּלוּלָה
בַשֶּׁמֶן לָאַיִל הָאֶחָד׃ יג וְעִשָּׂרֹן עִשָּׂרוֹן
סֹלֶת מִנְחָה בְּלוּלָה בַשֶּׁמֶן לַכֶּבֶשׂ
הָאֶחָד עֹלָה רֵיחַ נִיחֹחַ אִשֶּׁה לַיהוָה׃
יד וְנִסְכֵּיהֶם חֲצִי הַהִין יִהְיֶה לַפָּר
וּשְׁלִישִׁת הַהִין לָאַיִל וּרְבִיעִת הַהִין
לַכֶּבֶשׂ יָיִן זֹאת עֹלַת חֹדֶשׁ בְּחָדְשׁוֹ
לְחָדְשֵׁי הַשָּׁנָה׃ טו וּשְׂעִיר עִזִּים אֶחָד
לְחַטָּאת לַיהוָה עַל־עֹלַת הַתָּמִיד

אונקלוס

יב וּתְלָתָא עֶשְׂרוֹנִין סֻלְתָּא
מִנְחָתָא דְּפִילָא בִמְשַׁח
לְתוֹרָא חַד וּתְרֵין
עֶשְׂרוֹנִין סֻלְתָּא מִנְחָתָא
דְּפִילָא בִמְשַׁח לְדִכְרָא
חַד׃ יג וְעֶשְׂרוֹנָא עֶשְׂרוֹנָא
סֻלְתָּא מִנְחָתָא דְּפִילָא
בִמְשַׁח לְאִמְּרָא חַד
עֲלָתָא לְאִתְקַבָּלָא בְרַעֲוָא
קֻרְבָּנָא קֳדָם יְיָ׃
יד וְנִסְכֵּיהוֹן פַּלְגוּת הִינָא
יְהֵי לְתוֹרָא וּתְלָתוּת הִינָא
לְדִכְרָא וְרִבְעוּת הִינָא
לְאִמְּרָא חֲמַר דָּא עֲלַת
רֵישׁ יַרְחָא בְּאִתְחֲדָתוּתֵיהּ
בְּכֵן לְכָל רֵישֵׁי יַרְחֵי שַׁתָּא׃
טו וּצְפִיר בַּר עִזֵּי חַד
לְחַטָּאתָא קֳדָם יְיָ עַל

הר"א ועשרון עשרון מנחות נה: ונסכיהם שם פט: לכבש שם נג: זאת עולת יומא סה ר"ה ז מגילה כט: ושעיר יומא טו שבועות ט חולין ס בכורות יז:

רש"י

נאמר על עולת התמיד לתלמוד זה: (יב) **ושלשה עשרונים**. כמשפט נסכי פר שכן הן קצובין בפרשת נסכים: (יד) **זאת עלת חדש בחדשו**. שאם עבר יומו בטל קרבנו ושוב אין לו תשלומין: (טו) **ושעיר עזים וגו'**. כל שעירי המוספין באין לכפר על טומאת מקדש וקדשיו והכל כמו שמפורש במס' שבועו' (דף ט) ונשתנ' שעיר ר"ח שנאמר בו לה' ללמדך שמכפר על שאין בו ידיעה לא בתחילה ולא בסוף שאין מכיר בחטא אלא הקב"ה בלבד ושאר השעירין אין למדין ממנו (חולין ס) ומדרשו באגדה אמר הקב"ה הביאו כפרה עלי על שמעטתי את הירח: על

בית יהודא

קָרְבָּנוֹת מוּסָפִין שְׁטֵיט זֵיי זָעגְן (עַל עוֹלַת הַתָּמִיד) אוֹיסֶער דֶעם עוֹלַת הַתָּמִיד, אִיז נָאךְ דֶעם תָּמִיד פוּן דֶר פְרִיה אוּנ פַאר דֶעם תָּמִיד פוּן פַארִין נַאכְט, דָאס הֵייסְט צְווִישְׁן דִי צְווֵיי תְּמִידִין: (יב) וּשְׁלֹשָׁה עֶשְׂרֹנִים. זָאגְט רַשִׁ"י (כְּמִשְׁפַּט נִסְכֵי פַר) זוֹי דֶער דִין אִיז אַז מֶען אִיז מַקְרִיב אַפַר (שֶׁכֵּן הֵן קְצוּבִין בְּפָרָשַׁת נְסָכִים) וָוארוּם אַזוֹי שְׁטֵייעֶן דִיא דִינִים פוּן נְסָכִים וּפוּן דִי וַויין גִיסִין אוֹיף דֶעם מִזְבֵּחַ) אִין דִיא סֶדְרָה שְׁלַח: (יד) וְזֹאת עֹלַת חֹדֶשׁ בְּחָדְשׁוֹ. זָאגְט רַשִׁ"י (שֶׁאִם עָבַר יוֹמוֹ) אוֹיב דֶער טָאג רֹאשׁ חֹדֶשׁ אִיז אַוֶועקְגֶעגַאנְגֶען אוּנ מֶען הָאט נִיט מַקְרִיב גִיוֶועזְן דֶעם קָרְבָּן מוּסַף רֹאשׁ חֹדֶשׁ (בָּטֵל קָרְבָּנוֹ וְשׁוּב אֵין לוֹ תַּשְׁלוּמִין) אִיז מֶען נִיט מֶעהְר מַקְרִיב דֶעם קָרְבָּן מוּסַף פוּן דֶעם **רֹאשׁ חֹדֶשׁ**: (טו) וּשְׂעִיר עִזִּים וגו'. זָאגְט רַשִׁ"י (כָּל שְׂעִירֵי הַמּוּסָפִין בָּאִין לְכַפֵּר עַל טוּמְאַת מִקְדָּשׁ וְקָדָשָׁיו) אַלֶע שְׂעִירִים וָואס מֶען אִיז מַקְרִיב מִיט דֶעם קָרְבָּן מוּסַף קוּמֶען צוּ מְכַפֵּר זַיין אוֹיף דִיא מֶענְטְשְׁן וָואס זָענֶען גִיוֶועזְן טָמֵא אוּנ זָענֶען אַרַיין גֶעגַאנְגֶען אִין בֵּית הַמִּקְדָּשׁ אָדֶער זֵיי הָאבִּין גִיגֶעסִין קָדָשִׁים, וַוייל זֵייא הָאבִּין פַארְגֶעסִין אַז זֵיי זָענֶען טָמֵא (הַכֹּל כְּמוֹ שֶׁמְּפוֹרָשׁ בְּמַסֶּכֶת שְׁבוּעוֹת) וִויא עֶס אִיז גֶעלֶערְנְט גִיוָוארְן אִין דִי גְמָרָא שְׁבוּעוֹת (וְנִשְׁתַּנָּה שְׂעִיר רֹאשׁ חוֹדֶשׁ שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ לַה') דֶר שָׂעִיר פוּן רֹאשׁ חוֹדֶשׁ אִיז אַנְדֶערְשׁ פוּן אַלֶע שְׂעִירִים בַּייא דֶעם שָׂעִיר פוּן רֹאשׁ חוֹדֶשׁ שְׁטֵייט חַטָּאת לַה' אוּנ בַּייא אַלֶע שְׂעִירִים שְׁטֵייט נִיט דֶר וָוארְט לַה' (לְלַמֶּדְךָ שֶׁמְּכַפֵּר עַל שֶׁאֵין לוֹ יְדִיעָה לֹא בִּתְחִלָּה וְלֹא בְּסוֹף) דֶר פָּסוּק לֶערְנְט אוּנְז דֶר שָׂעִיר פוּן רֹאשׁ חוֹדֶשׁ אִיז מְכַפֵּר אוֹיף דִי מֶענְטְשְׁן וָואס זָענֶען גֶעוֶועזְן טָמֵא אוּנ זָענֶען אַרַיינְגֶעגַאנְגֶען אִין מִשְׁכָּן, אוּנ זֵיי הָאבֶּען נִיט גֶעוְואוּסְט אַז זֵיי זָענֶען טָמֵא, אוּנ זֵיי ווייסְן אִיצְט אוֹיךְ נִיט, דָס הֵייסְט זֵיי וֵוייסֶען נִיט פְרִיעֶר אוּנ נִיט שְׁפֶּעטֶער (שֶׁאֵין מַכִּיר בְּחֵטְא אֶלָּא הַקָּבָּ"ה בִּלְבַד) פוּן דִיא זִינְד ווייסְט נָאר הַקָּבָּ"ה אַלֵיין (וּשְׁאָר הַשְּׂעִירִים לְמֵדִין מִמֶּנוּ) אוּנ דִיא שְׂעִירִים פוּן אַלֶע יָמִים טוֹבִים לֶערְנֶען מִיר פוּן דֶעם שָׂעִיר רֹאשׁ חוֹדֶשׁ, זֵיי זָענֶען מְכַפֵּר וִויא דֶר שָׂעִיר רֹאשׁ חוֹדֶשׁ אִיז מְכַפֵּר (וּמִדְרָשׁוֹ בְּאַגָּדָה) דֶער דְרָשׁ פוּן דִיא גְמָרָא אִיז (אָמַר הַקָּבָּ"ה הָבִיאוּ עָלַי כַּפָּרָה עַל שֶׁמִּעַטְתִּי אֶת הַיָּרֵחַ) הַקָּבָּ"ה הָאט גֶעזָאגְט צוּ דִיא יוּדִין אִיר זָאלְט בְּרֵיינְגֶען פוּן מֵיינֶעטְוֶועגְן אַקָרְבָּן וַוייל אִיךְ הָאבּ

דעת זקנים מבעלי התוספות

מתענין על האסכרה שלא תפול בתינוקות וגם רש"י פי' בפרשת בראשית שלפיכך כתיב יהי מארת חסר לשון מארה וכ"ש ביום חדוש הלבנה שיש לדאג על התינוקות וקרבן זה של ר"ח מכפר עליהם וזהו שאנו אומרי' במוסף של ר"ח. זמן כפרה לכל תולדותם ותולדותיו של אדם אלו **תתינוקות**:

שפתי חכמים

ב ל עולת התמיד ספירש מלת על כמו חוץ לא ידעתי איך יתייב מוס מגיד שאין קרבן אלא בין שני התמידין: ד ר"ל בפרשת שלח לך: ה ר"ל למה מביאין בר"ח שעיר עזים לחטאת על איזה חטא הוא: ו ר"ל אם נכנס אחד בטומאה למקדש וקדשיו ר"ל אם הקריב קרבנות בטומאה: ז כגון גר שנתגייר ותינוק שנשבה לבין העו"ג: ח פי' כל שעירי המוספין דרגלים ילפינן משעיר דראש חדש דכתיב ביה ושעיר

סי"ו מוסיף על מוסף דר"ח מה שעיר **דר"ח** מכפר על טומאת מקדש וקדשיו אף שאר שעירים כן יכולתן שאין בהם וי"ו ילפינן כיון דגלי קרא בחד ילפינן הינך מהם דילפינן סתום מן המפורש: ט אף ע"פ שבהאשון נמי נדרש אלא פירושו הכי ומדרשו לפי אגדה כלומר בפסו דברים

יעשה ונסכו: ס ששי טז ובחדש
הראשון בארבעה עשר יום לחדש
פסח ליהוה: יז ובחמשה עשר יום
לחדש הזה חג שבעת ימים מצות
יאכל: יח ביום הראשון מקרא־
קדש כל־מלאכת עבדה לא
תעשו: יט והקרבתם אשה עלה
ליהוה פרים בני־בקר שנים ואיל
אחד ושבעה כבשים בני שנה
תמימם יהיו לכם: כ ומנחתם סלת
בלולה בשמן שלשה עשרנים
לפר ושני עשרנים לאיל תעשו:
כא עשרון עשרון תעשה לכבש

עלתא תדירא יתעבד
ונסכה: טז ובירחא
קדמאה בארבעת עשרא
יומא לירחא פסחא קדם
יי: יז ובחמשת עשרא
יומא לירחא הדין חגא
שבעא יומין פטיר
יתאכל: יח ביומא
קדמאה מערע קדיש
כל עבידת פלחן לא
תעבדון: יט ותקרבון
קרבנא עלתא קדם יי
תורין בני תורי תרין
ודכר חד ושבעא אמרין
בני שנא שלמין יהון
לכון: כ ומנחתהון
סלתא דפילא במשח
תלתא עשרונין לתורא
ותרין עשרונין לדכרא
תעבדון: כא עשרונא
עשרונא תעבד לאמרא

בית יהודא

קלענר געמאכט די לבנה וגמרא חולין ס) . על עלת התמיד יעשה) . (כל הקרבן הזה) דר גאנצער קרבן פון ראש חודש זאל געמאכט ווערן נאך דעם קרבן תמיד פון דער פריה: ונסכו) . זאגט רש"י (אין ונסכו מוסב על השעיר) דר ווארט ונסכו גייט ניט אויף דעם שעיר (שאין נסכים לחטאת) ווארום ווען מען איז מקריב אקרבן חטאת. גיסט מען ניט וויין אויף דעם מזבח נאר ונסכו גייט אויף דעם קרבן עולה וואס שטייט פסוק יא) : (יח) וכל מלאכת עבודה וגו׳) זאגט רש"י דריבער שטייט כל מלאכת עבודה, אלע מלאכות טאר מען ניט (אפילו מלאכה הצריכה לכם) אפילו אזו איין ארבעט וואס איר דארפט זיא נייטיג (כגון דבר האבד המותרת בחול המועד אסורה ביום טוב) דהיינו אויב מען וועט דיא ארבעט ניט טאהן יום טוב וועט זיין שאדען, אום חול המועד מעג מען טאהן אזו איין ארבעט, אבער יום טוב טאר מען ניט טאהן אפילו אזו איין ארבעט: (יט) ופרים) . איז מען מקריב (כנגד אברהם) געגען אברהם אבינו (שנאמר) וויא עס שטייט אין פסוק (ואל הבקר רץ אברהם) צו די אקסען איז געלאפען אברהם: ואילים) . איז מען מקריב (כנגד אילו של יצחק) געגען דעם איל פון יצחק: וכבשים) . שעפסען איז מען מקריב (כנגד יעקב) געגען יעקב אבינו (והכשבים הפריד יעקב) דיא שעפסען האט יעקב אפגעשייד, זאגט רש"י (ביסודו של ר׳ משה הדרשן ראיתי זאת) דס האב איך געזעהן אין די דרשות פון

רש"י

עלת התמיד יעשה. כל הקרבן הזה: ונסכו. אין ונסכו מוסב על השעיר שאין נסכים לחטאת: (יח) כל מלאכת עבודה. אפי׳ מלאכה הצריכה לכם, כגון דבר האבד המותרת בחוה"מ אסורה בי"ט: (יט) פרים כנגד אברהם שנא׳ (בראשית יח) ואל הבקר רץ אברהם: אילים. כנגד אילו של יצחק: כבשים. כנגד יעקב (בראשית ל) והכשבים הפריד יעקב. ביסודו של רבי משה

שפתי חכמים

דברים אגדיים והראשון מדרשו על פי הכרייתות של ת"כ שהם הלכות ודינים: י (ג"א) פי׳ דלא קאי על השעיר בלבד דלמה יכתוב זה בשעיר ולא אלא אפרים ואילים וכבשים ועיד שהרי ונסכו לא קאי על השעיר כלל שאין נסכים לחטאת אלא על הקרבן: כ פי׳ רק מוסב על

פירוש לתורת אלהים

נסכים: (טז) ובחודש אונ אין דעם ערשטין חודש דס איז דר חודש ניסן בארבעה עשר אין דעם פערצטין טאג אין חודש פסח ליי׳ זאלט איר מקריב זיין אקרבן פסח צו גאט: (יז) ובחמשה עשר אונ אין דעם פופצעטן טאג אין דעם חודש חג זאלט איר מאכען יום טוב שבעת ימים זיבען טאג זאל ווערען געגעסען מצות: (יח) ביום הראשון אין דעם ערשטן טאג פון די זיבען טאג מקרא קודש זאל גרופען ווערן הייליג כל מלאכת עבודה קיין שום מלאכה זאלט איר ניט טאן [פייערטאג]: (יט) והקרבתם אונ איר זאלט מקריב זיין אפייער

אפער

הָאֶחָד לְשִׁבְעַת הַכְּבָשִׂים: כב וּשְׂעִיר
חַטָּאת אֶחָד לְכַפֵּר עֲלֵיכֶם:
כג מִלְּבַד עֹלַת הַבֹּקֶר אֲשֶׁר לְעֹלַת
הַתָּמִיד תַּעֲשׂוּ אֶת־־־אֵלֶּה:
כד כָּאֵלֶּה תַּעֲשׂוּ לַיּוֹם שִׁבְעַת יָמִים
לֶחֶם אִשֵּׁה רֵיחַ־נִיחֹחַ לַיהוָה עַל־־
עוֹלַת הַתָּמִיד יֵעָשֶׂה וְנִסְכּוֹ:
כה וּבַיּוֹם הַשְּׁבִיעִי מִקְרָא־קֹדֶשׁ יִהְיֶה
לָכֶם כָּל־מְלֶאכֶת עֲבֹדָה לֹא תַעֲשׂוּ:
ס כו וּבְיוֹם הַבִּכּוּרִים בְּהַקְרִיבְכֶם
מִנְחָה חֲדָשָׁה לַיהוָה בְּשָׁבֻעֹתֵיכֶם
מִקְרָא־קֹדֶשׁ יִהְיֶה לָכֶם כָּל־־
מְלֶאכֶת עֲבֹדָה לֹא תַעֲשׂוּ:
כז וְהִקְרַבְתֶּם עוֹלָה לְרֵיחַ נִיחֹחַ

חַד לְשִׁבְעָא אִמְּרִין: כב וּצְפִירָא דְחַטָּאתָא חַד לְכַפָּרָא עֲלֵיכוֹן: כג בַּר מֵעֲלַת צַפְרָא דְהִיא עֲלַת תְּדִירָא תַּעְבְּדוּן יָת אִלֵּין: כד כְּאִלֵּין תַּעְבְּדוּן לְיוֹמָא שִׁבְעָא יוֹמִין לְחֵם קֻרְבַּן דְּמִתְקַבַּל בְּרַעֲוָא קֳדָם יְיָ עַל עֲלָתָא תְדִירָא יִתְעֲבֵד וְנִסְכֵּהּ: כה וּבְיוֹמָא שְׁבִיעָאָה מְעָרַע קַדִּישׁ יְהֵי לְכוֹן כָּל עֲבִידַת פָּלְחָן לָא תַעְבְּדוּן: כו וּבְיוֹמָא דְבִכּוּרַיָּא בְּקָרוֹבֵיכוֹן מִנְחָתָא חֲדַתָּא קֳדָם יְיָ בַּעֲצְרָתֵיכוֹן מְעָרַע קַדִּישׁ יְהֵי לְכוֹן כָּל עֲבִידַת פָּלְחָן לָא תַעְבְּדוּן: כז וּתְקָרְבוּן עֲלָתָא

תולדות אהרן

זכעיר שבועות ס׳ י׳ : מלבד עולת יומא ע
קמא קיח הוריות יג זבחים כח : כאלה תעשו
זבחים שם : בהקריבכם מנחות מו פד :

רש"י

הדרשן רליתי זאת: (כד) כאלה תעשו ליום. שלא יהיו פוחתין והולכין כפרי החג: (כו) וביום הבכורים. חג השבועות קרוי בכורי קציר חטים ע"ש שתי הלחם שהם

בית יהודא

רַבִּי מֹשֶׁה הַדַּרְשָׁן: (כד) כָּאֵלֶּה תַּעֲשׂוּ לַיּוֹם, אַזוֹ פִיל קָרְבָּנוֹת זאָלט איר מַקְרִיב זיין אַלֶע טאָג וְשֶׁלֹּא יִהְיוּ פּוֹחֲתִין וְהוֹלְכִין כְּפָרֵי הֶחָג) די קָרְבָּנוֹת זאָלען ניט ווערן אַלֶע טאָג ווייניגער וויא עס ווערן אַלֶע טאָג ווייניגער די אָקסען וואס מען איז מַקְרִיב סֻכּוֹת: (כו) וּבְיוֹם הַבִּכּוּרִים). זאָגט רש"י (חַג הַשָּׁבוּעוֹת קְרוּי בִּכּוּרֵי קְצִיר חִטִּים) דער יום טוב שבועות ווערט גערופען בִּכּוּרֵי קְצִיר חִטִּים, ווייל דאמאלס הייבט מען אן שניידן ווייץ (עַל שֵׁם שְׁתֵּי הַלֶּחֶם שֶׁהֵם רִאשׁוֹנִים לְמִנְחַת

דעת זקנים מבעלי התוספות

(כה) וביום השביעי. מצאתי שבז׳ של פסח שאומר בקרבנות של מוסף פסוק זה ביום השביעי וגו׳ כתיב גבי שבועות שעיר עזים לכפר עליכם ולא כתיב לחטאת מפני כבוד התורה שנתנה בו ביום וזהו אשר יסד הפייט דיום הבכורים חטאת לא נזכר למען יהי דבר המלך למנוחה. ד"א לפי שהיו אז ישראל נקיים מכל חטאת כדאיתא במדרש משקבלתם עליכם עול תורה והמצות מעלה אני עליכם כאלו לא חטאתם מעולם וזהו שייסד הפייט בוולת של שבועות קבלו מלכותי ולא תאשמו ועוד כתיב גביה מלבד עולת התמיד מאי טעמא לא כתיב בהדיה ומלבד שתי הלחם ופר ושני אילים ושני כבשים הקריבים באותו יום כמו שכתוב בר"ה מלבד עלת החדש ומלבד עולת התמיד וכן ביום הכפורים מלבד חטאת הכפורים ועולת התמיד וי"ל שהם נזכרים בכלל מה שכתוב וביום הבכורים בהקריבכם מנחה בשבועותיכם בכלל המנחה כל אלו באין ולא במוסף. נ"כ גבי ר"ה כתיב ועשיתם עולה מאי שנא מכולהו דכתיב בהו והקרבתם. וי"ל לפי שהוא יום הדין ומשנכנסו לדין הם נעשים בריאה חדשה וזהו שייסד הפייט הבוראים בריאה חדשה וצריך לאמרו אזר האותז דמיירי בדין ולפי המדרש נראה שאין לאומרו כי אם ביום הכפורים דכתיב בספר תהלים ועם נברא יהלל יה ומסיק על מי נאמר פסוק זה רב ור׳ יוחנן חד אמר על דור מרדכי ואסתר וחד אמר על כל דור ודור נאמר שהם מתים בכל שנה במעשיהם הרעים והקב"ה מחיה אותם ביום הכפורים שמוחל להם עונותיהם וקוראים בריא׳ חדש׳ וזהו ועם נברא יהלל יה ועוד גבי מלבד עלת החדש אמאי לא כתי׳ גבי׳ מלבד חטאת החדש שהוא שעיר אחד לחטאת דכתו שמוכי׳

שפתי חכמים

עולת התמיד הסמוך לו כאלו אמר על עולת התמיד ונסכו יעשה כל

פירוש לתורת אלהים

אָפֶּר פון אֵיין עוֹלָה צוּ גָאנץ: (כד) כָּאֵלֶּה אַזוֹ וויא דִי קָרְבָּנוֹת ווִי אִיך הַיּוֹם אייך מַקְרִיב זיין דעם ערשטען טאָג פון פֶּסַח תַּעֲשׂוּ זאָלְט איר אַזְעלְכֶע קָרְבָּנוֹת מַקְרִיב זיין, איטְלִיכֶען טאָג פון דיא זִיבֶּען טאָג פֶּסַח: (כו) וּבְיוֹם הַבִּכּוּרִים אונ אין דעם טאָג פון דער צייטיגונג דאס מיינט מען שבועות [עיין רש"י] בְּהַקְרִיבְכֶם אַז איר וועט מַקְרִיב זיין דיא נייעֶ מִנְחָה פון דעם נייעם ווייץ צוא גאנץ בְּשָׁבֻעֹתֵיכֶם אין

אייער

לַיהוָה פָּרִים בְּנֵי־בָקָר שְׁנַיִם אַיִל
אֶחָד שִׁבְעָה כְבָשִׂים בְּנֵי שָׁנָה׃
כח וּמִנְחָתָם סֹלֶת בְּלוּלָה בַשָּׁמֶן
שְׁלֹשָׁה עֶשְׂרֹנִים לַפָּר הָאֶחָד שְׁנֵי
עֶשְׂרֹנִים לָאַיִל הָאֶחָד׃ כט עִשָּׂרוֹן
עִשָּׂרוֹן לַכֶּבֶשׂ הָאֶחָד לְשִׁבְעַת
הַכְּבָשִׂים׃ ל שְׂעִיר עִזִּים אֶחָד לְכַפֵּר
עֲלֵיכֶם׃ לא מִלְּבַד עֹלַת הַתָּמִיד
וּמִנְחָתוֹ תַּעֲשׂוּ תְּמִימִם יִהְיוּ־לָכֶם
וְנִסְכֵּיהֶם׃ פ כט א וּבַחֹדֶשׁ הַשְּׁבִיעִי
בְּאֶחָד לַחֹדֶשׁ מִקְרָא־קֹדֶשׁ יִהְיֶה
לָכֶם כָּל־מְלֶאכֶת עֲבֹדָה לֹא תַעֲשׂוּ
יוֹם תְּרוּעָה יִהְיֶה לָכֶם׃ ב וַעֲשִׂיתֶם

אונקלוס

לְאִתְקַבָּלָא בְרַעֲוָא קֳדָם
יְיָ תּוֹרִין בְּנֵי תּוֹרֵי תְּרֵין
וּדְכַר חַד שִׁבְעָא אִמְּרִין
בְּנֵי שְׁנָא: כח וּמִנְחַתְהוֹן
סֻלְתָּא דְּפִילָא בִמְשַׁח
תְּלָתָא עֶשְׂרוֹנִין לְתוֹרָא
חַד תְּרֵין עֶשְׂרוֹנִין
לְדִכְרָא חָד: כט עֶשְׂרוֹנָא
עֶשְׂרוֹנָא לְאִמְּרָא חַד
לְשַׁבְעָא אִמְּרִין: ל צְפִיר
בַּר עִזִּין חַד לְכַפָּרָא
עֲלֵיכוֹן: לא בַּר מֵעֲלַת
תְּדִירָא וּמִנְחָתֵהּ תַּעְבְּדוּן
שַׁלְמִין יְהוֹן לְכוֹן
וְנִסְכֵּיהוֹן: א וּבְיַרְחָא
שְׁבִיעָאָה בְּחַד לְיַרְחָא
מְעָרַע קַדִּישׁ יְהֵי לְכוֹן כָּל
עֲבִידַת פָּלְחָן לָא
תַעְבְּדוּן יוֹם יַבָּבָא יְהֵי
לְכוֹן: ב וְתַעְבְּדוּן עֲלָתָא

תו"א עשרון עשרון שם מז: ובחדש ר"ה לב: כל מלאכת עבדה קלא: יום תרועה שם ר"ה כט לב לד מגילה כ ערכין ג:

בעל הטורים

(ב) בר"ה השנה כתיב ועשיתם עולה לריח ניחח לה' כו' לומר עשו תשובה ואני מעלה עליכם כאילו הקרבתם כל הקרבנות. ובפסיקתא

בית יהודא

חִטִּים הַבָּאִים מִן הֶחָדָשׁ) וועגן די צוויי חלות וואס מען ברייננט שבועות אין בית המקדש, די צוויי חלות זענען די ערשטע ופריערו פר אלע מנחות וואס מען וועט ברייננען פון דיא נייע ווייץ: (לא) תְּמִימִים יִהְיוּ לָכֶם וְנִסְכֵּיהֶם. זאגט רש"י (אַף הַנְּסָכִים יִהְיוּ תְּמִימִים) דיא ווין זאל אויך זיין גאנץ אין די ווין זאל קיין פעלער זיין (לָמְדוּ רַבּוֹתֵינוּ כָּאן) פון דאנען האבן די רבנן געלערנט (שֶׁהַיַּיִן שֶׁהֶעֱלָה קְמָחִין פָּסוּל לִנְסָכִים) דיא ווין וואס הויבן אויף די ווין איז דא ווייסע

רש"י

ראשונים ל למנחת החטים הבאה מן החדש: (לא) תמימים יהיו לכם ונסכיהם. אף הנסכים יהיו בני תמימים. למדו רבותינו (מנחות פז) מכאן שהיין שהעלה קמחין פסול לנסכים:

שפתי חכמים

כי קרבן הוא: ל אף ע"פ שהעומר מתיר כל מיני חדש של חיטין ושל שעורין ושאר מיני דגן ה"מ לאכילה אבל למנחה לאישים אין רשאי להביא מן החדש אלא אחר מנחת שתי הלחם שהיא באה מן החטין של שנה זו: מ פי' דהל"ל למעלה ושעיר עזים אחד לכפר עליכם תמימים יהיו לכם וסמיך ליה אל ונסכיהם ל"ל בגם נסכיהם יהיו

דעת זקנים מבעלי התוספות

הציל' הי' לו להזכיר החטאת כי גם ביום הכפורים מצינו כתוב מלבד חטאת הכפורים. וי"ל דלא הזכיר העולה אלא לפי שכפרתה שוה קצת לעולה דר"ה דעולת ר"ח מכפרת על שאין בה ידיעה לא בתחלה ולא בסוף ושל ר"ה על שאין בה ידיעה בתחלה ויש בה ידיעה בסוף ומיהו אמת הדבר שיש בראש השנה שני שעירי מוספין אחד של ר"ה ואחד של ר"ח ולפי שלא פירש הכתוב שעיר ר"ח בפי' קורא התלמוד ר"ה חג שהחדש מתכסה בו כי השעיר הזה בא לכפרה ותנחומין ללבנה שנתמעטה ולפי שאמת הוא דשני שעירים קריבין למוסף של ר"ה תיקנו לזכור במוסף של ר"ה ושני שעירים לכפר ושני תמידים כהלכתן. וגם נכון לומר מלבד עולת החדש ומנחתה שהרי גם היא קריבה במוסף. ובשם הרב נתנאל מצאתי שאין צריך לומר ושני שעירים כי מאחר שהכתוב מכסהו אין לפרסמו. ויש מקשים למה אין אומרין בתפלת מוסף של שבועות כמו כן ושני שעירים שהרי בזבחים מסיק שני שעירי עצרת למה הן באין על טומאה שאירע בין זה לזה. וכן מוכיחין הפסוקי' בפ' אמור דכתיב ועשיתם שעיר עזים לחטאת ופרש"י יכול שעיר האמור כאן הוא שעיר האמור בחומש הפקודים כשאתה מגיע אצל הפרים ואילים אינו כן. ועוד נוכל לומר שיש להוכיח שאינו הוא מדכתיב שם לחטאת והכא לא כתיב לחטאת וא"כ מאחר שקריבין שני שעירים בעצרת וכפרת' שוה לכפר על טומאת מקדש וקדשיו כשאר שעירי המוספין דין הוא להזכירם בתפלה. וי"ל דלא דמי שהרי תפלת מוסף תחת קרבן מוסף היא באה ואחד מן

פירוש לתורת אלהים

אייער שָׁבוּעוֹת: (א) וּבַחֹדֶשׁ הַשְּׁבִיעִי אונ אין דעם זיבעטן חודש דם הייסט תִּשְׁרֵי בְּאֶחָד לַחֹדֶשׁ אין איין טאג אין חודש דם איז ראש הַשָּׁנָה יוֹם תְּרוּעָה איין טאג פון שאלונג יִהְיֶה לָכֶם זאל דער טאג צו אייך זיין

מצות השם

(תה) יום תְּרוּעָה יִהְיֶה לָכֶם. דאס איז דיא מִצְוָה אז יעדער יוד דארף הערן אום ראש הַשָּׁנָה שׁוֹפָר בלאזין אונ דיא מִצְוָה גייט אן אויף יעדער ארט אונ אין יעדער צייט:

עֹלָה לְרֵיחַ נִיחֹחַ לַיהוָה פַּר בֶּן־בָּקָר
אֶחָד אַיִל אֶחָד כְּבָשִׂים בְּנֵי־שָׁנָה
שִׁבְעָה תְּמִימִם׃ ג וּמִנְחָתָם סֹלֶת
בְּלוּלָה בַשָּׁמֶן שְׁלֹשָׁה עֶשְׂרֹנִים לַפָּר
שְׁנֵי עֶשְׂרֹנִים לָאָיִל׃ ד וְעִשָּׂרוֹן אֶחָד
לַכֶּבֶשׂ הָאֶחָד לְשִׁבְעַת הַכְּבָשִׂים׃
ה וּשְׂעִיר־עִזִּים אֶחָד חַטָּאת לְכַפֵּר
עֲלֵיכֶם׃ ו מִלְּבַד עֹלַת הַחֹדֶשׁ
וּמִנְחָתָהּ וְעֹלַת הַתָּמִיד וּמִנְחָתָהּ
וְנִסְכֵּיהֶם כְּמִשְׁפָּטָם לְרֵיחַ נִיחֹחַ
אִשֶּׁה לַיהוָה׃ ס ז וּבֶעָשׂוֹר לַחֹדֶשׁ
הַשְּׁבִיעִי הַזֶּה מִקְרָא־קֹדֶשׁ יִהְיֶה
לָכֶם וְעִנִּיתֶם אֶת־נַפְשֹׁתֵיכֶם כָּל־
מְלָאכָה לֹא תַעֲשׂוּ׃ ח וְהִקְרַבְתֶּם
עֹלָה לַיהוָה רֵיחַ נִיחֹחַ פַּר בֶּן־בָּקָר
אֶחָד אַיִל אֶחָד כְּבָשִׂים בְּנֵי־שָׁנָה
שִׁבְעָה תְּמִימִם יִהְיוּ לָכֶם׃
ט וּמִנְחָתָם סֹלֶת בְּלוּלָה בַשָּׁמֶן
שְׁלֹשָׁה עֶשְׂרֹנִים לַפָּר שְׁנֵי עֶשְׂרֹנִים

לְאִתְקַבָּלָא בְרַעֲוָא קֳדָם
יְיָ תּוֹר בַּר תּוֹרֵי חַד דְּכַר
חַד אִמְּרִין בְּנֵי שְׁנָא
שַׁבְעָא שַׁלְמִין׃
ג וּמִנְחַתְהוֹן סֻלְתָּא
דְּפִילָא בִמְשַׁח תְּלָתָא
עֶשְׂרוֹנִין לְתוֹרָא תְּרֵין
עֶשְׂרוֹנִין לְדִכְרָא׃
ד וְעֶשְׂרוֹנָא חַד לְאִמְּרָא
חַד לְשַׁבְעָא אִמְּרִין׃
ה וּצְפִיר בַּר עִזֵּי חַד
לְחַטָּאתָא לְכַפָּרָא עֲלֵיכוֹן׃
ו בַּר מֵעֲלַת יַרְחָא
וּמִנְחָתַהּ וַעֲלַת תְּדִירָא
וּמִנְחָתַהּ וְנִסְכֵּיהוֹן כִּדְחָזֵי
לְהוֹן לְאִתְקַבָּלָא בְרַעֲוָא
קֻרְבָּנָא קֳדָם יְיָ׃
ז וּבְעַשְׂרָא לְיַרְחָא
שְׁבִיעָאָה הָדֵין מְעָרַע
קַדִּישׁ יְהֵי לְכוֹן וּתְעַנּוֹן
יָת נַפְשָׁתֵיכוֹן כָּל
עֲבִידְתָּא לָא תַעְבְּדוּן׃
ח וּתְקָרְבוּן עֲלָתָא קֳדָם
יְיָ לְאִתְקַבָּלָא בְרַעֲוָא
תּוֹר בַּר תּוֹרֵי חַד דְּכַר
חַד אִמְּרִין בְּנֵי שְׁנָא
שַׁבְעָא שַׁלְמִין יְהוֹן לְכוֹן׃
ט וּמִנְחַתְהוֹן סֻלְתָּא
דְּפִילָא בִמְשַׁח תְּלָתָא
עֶשְׂרוֹנִין לְתוֹרָא תְּרֵין

תו"א ומעשרון מנחות פז: ובעשור יומא סג
סוטה מ: כל מלאכה שבת קיד:
תמימם יהיו מנחות פו:

רש"י

(ו) מלבד עלת החדש. מוספי ר"ח שהוא ביום ר"ה:

בית יהודא

אזו וויא מעה"ל, טאר מען ניט גיסען די נויין אויף דעם מזבח: (ו) ומלבד עולת החודש. מיינט מען (מוספי ראש חודש) אויסער די עולות וואס מען איז מקריב ווערען קרבן מוסף פון ראש חודש (שהוא בראש השנה) ראש חודש איז

דעת זקנים מבעלי התוספות

השעירים הללו לא היה קרב במוסף כי אם בשחר וכן נמי פרש"י בפרשת אמור מעתה אלו לעצמן ואלו לעצמן הללו קריבין בגלל הלחם והללו למוספין. בסוכות כתיב פרים בני בקר שלשה עשר אלים שנים כבשים ארבעה עשר ולפי שיש בכוכות תוספת שמחת כדפרש"י לעיל שבו תוספת קרבן והפרים מתמעטין והולכין כדי שיבאו לחשבון ע' כנגד ע' אומות והכבשים עומדין במקומן בכ"ל יום י"ד כדי שיעלו לחשבון צ"ח כדי לבטל צ"ח תוכחות שבמשנה תורה. ואומר הרב בכור שור שצריך פי' למה הן עומדין בכל יום אילם שנים ולפי שבכל ימי החג קרבן מוסף משתנה משא"כ במוסף פסה לפיכך אנו גומרין את ההלל בכל ימי רח:. וביטי

פירוש לתורת אלהים

איר זאלט אין דעם טאג בלאזען שופר: (ז) ובעשור דעם זיבעטען חודש דאס איז יום כפור ועניתם את נפשותיכם אונ איר זאלט פייניגען אייערע לייבר כל לחודש השביעי הזה אונ אין דעם צעהנטען טאג פון מלאכה

לָאַיִל הָאֶחָד׃ י עִשָּׂרוֹן עִשָּׂרוֹן
לַכֶּבֶשׂ הָאֶחָד לְשִׁבְעַת הַכְּבָשִׂים׃
יא שְׂעִיר־עִזִּים אֶחָד חַטָּאת מִלְּבַד
חַטַּאת הַכִּפֻּרִים וְעֹלַת הַתָּמִיד
וּמִנְחָתָהּ וְנִסְכֵּיהֶם׃ ס שביעי
יב וּבַחֲמִשָּׁה עָשָׂר יוֹם לַחֹדֶשׁ
הַשְּׁבִיעִי מִקְרָא־קֹדֶשׁ יִהְיֶה לָכֶם
כָּל־מְלֶאכֶת עֲבֹדָה לֹא תַעֲשׂוּ
וְחַגֹּתֶם חַג לַיהוָה שִׁבְעַת יָמִים׃
יג וְהִקְרַבְתֶּם עֹלָה אִשֵּׁה רֵיחַ נִיחֹחַ

תו״א שעיר עזים יופה ט שבועות י׃

אונקלוס

עִשְׂרוֹנִין לְדִכְרָא חַד׃
י עִשְׂרוֹנָא עִשְׂרוֹנָא
לְאִמְּרָא חַד לְשַׁבְעָא
אִמְּרִין׃ יא צְפִיר בַּר
עִזִּין חַד חַטָּאתָא בַּר
מֵחַטָּאתָא דְכִפּוּרַיָּא וַעֲלַת
תְּדִירָא וּמִנְחָתַהּ
וְנִסְכֵּיהוֹן׃ יב וּבַחֲמִשַּׁת
עַשְׂרָא יוֹמָא לְיַרְחָא
שְׁבִיעָאָה מְעָרַע קַדִּישׁ
יְהֵי לְכוֹן כָּל עֲבִידַת
פָּלְחָנָא לָא תַעַבְדוּן
וּתְחַגּוּן חַגָּא קֳדָם יְיָ
שַׁבְעָא יוֹמִין׃ יג וּתְקָרְבוּן
עֲלָתָא קֻרְבַּן דְּמִתְקַבַּל

בעל הטורים

דור״ס כאילו נעשה בריה חדשה׃ (יא) ביוה״כ כתיב שעיר עזים אי חטאת ולא כתיב לכפר לפי שיוה״כ מכפר׃

בית יהודא

אין ראש הַשָּׁנָה׃ (יא) וּמִלְּבַד חַטַּאת הַכִּפֻּרִים). אויסער דעם חַטָּאת פון יום כִּפּוּר, דָס מיינט מען (שְׂעִיר הַנַּעֲשֶׂה בִּפְנִים הָאָמוּר בְּאַחֲרֵי מוֹת) דעם שְׂעִיר וואס זיין בְּלוּט ווערט געשפריצט אין בֵּית הַמִּקְדָּשׁ וויא עס שטייט אין די סֶדְרָה אַחֲרֵי מוֹת (שֶׁגַּם הוּא חַטָּאת) דער שְׂעִיר איז אויך א חַטָּאת׃ וְעֹלַת הַתָּמִיד). (וּמִלְּבַד עֹלַת הַתָּמִיד תַּעֲשׂוּ עוֹלוֹת הַלָּלוּ) אויסער דיא עוֹלוֹת פון תָּמִיד זאלט איר מאכען דיא עוֹלוֹת׃ וְנִסְכֵּיהֶם). זאגט רש״י וּמוּסָב עַל הַמּוּסָפִים הַכְּתוּבִים וְעַל תַּעֲשׂוּ) דער ווארט וְנִסְכֵּיהֶם זייער גיסונג, גייט אויף די קָרְבָּנוֹת מוּסָפִים וואס איז פריער געשריבן, די וויין וואס מען האט געגאסן אויף דעם מִזְבֵּחַ ווען מען האט מַקְרִיב געווען די קָרְבָּנוֹת מוּסָפִים, דר ווארט „וְנִסְכֵּיהֶם" גייט אויך אויף דעם ווארט תַּעֲשׂוּ, איר זאלט מאכען זייער גיסונג ועיין ש״ח) (וְהוּא לְשׁוֹן צִוּוּי) הקב״ה האט געבאטן מען זאל גיסען וויין אויף דעם מִזְבֵּחַ ווען מען וועט מַקְרִיב זיין די עוֹלוֹת פון מוּסָף, אונ אזוי מיינט דר פָּסוּק (מִלְּבַד עֹלַת הַתָּמִיד וּמִנְחָתָהּ) אויסער די עוֹלָה כּוּן תָּמִיד מיט איר מִנְחָה (תַּעֲשׂוּ אֶת אֵלֶּה וְנִסְכֵּיהֶם) זאלט איר מאכען די קָרְבָּנוֹת מוּסָפִין מיט זייערע וויין גיסונג (וְכֵן כָּל נִסְכֵּיהֶם הָאֲמוּרִים בְּכָל הַמּוֹעֲדוֹת) אונ אזוי איז ביי אַלֶע „נִסְכֵּיהֶם" וואס איז געשריבען ביי אלע יָמִים טוֹבִים, מיינט מען נִסְכֵּיהֶם, די וויינגיסונג וואס געהער צו די קָרְבָּנוֹת מוּסָפִים (חוּץ מִשֶּׁל קָרְבְּנוֹת הֶחָג שֶׁכָּל וְנִסְכָּהּ וְנִסְכֵּיהֶם וּנְסָכֶיהָ שֶׁבָּהֶם מוּסַבִּים עַל הַתָּמִיד) נאר ביי די קָרְבָּנוֹת פון סוכות די אַלֶע ווערטער וְנִסְכָּהּ אונ וְנִסְכֵּיהֶם אונ וּנְסָכֶיהָ גייט דאס אויף דעם תָּמִיד (וְאֵינָן לְשׁוֹן צִוּוּי) די ווערטער וְנִסְכָּהּ וְנִסְכֵּיהֶם וּנְסָכֶיהָ, זענען ניט איצט געבאטען געווארן אויף די גיסונג, ווארום ביי דעם תָּמִיד איז שוין לאנג געשריבן מען זאל גיסן וויין, פון וואנען ווייסן מיר אז די ווערטער וְנִסְכָּהּ וְנִסְכֵּיהֶם וּנְסָכֶיהָ גייט אויף דעם תָּמִיד (שֶׁהֲרֵי נִסְכֵּיהֶם שֶׁל מוּסָפִין כְּתוּבִין בִּפְנֵי עַצְמָן בְּכָל יוֹם וָיוֹם) ווארום די נְסָכִים ודי וויינגיסונגו פון די מוּסָפִין איז

רש״י

(יא) מלבד חטאת הכפרים. שעיר הנעשה בפנים האמור באחרי מות שגם הוא חטאת: ועלת התמיד. ומלבד עולת התמיד תעשו ג׳ עולות הללו: ונסכיהם. מוסב על המוספין הכתובים ועל תעשו ס והוא לשון ציווי ע מלבד עולת התמיד ומנחתה תעשו את אלה ונסכיהם. וכן כל ונסכיהם האמורים בכל המועדות חוץ משל קרבנות החג שכל ונסכה ונסכיהם ונסכיה שבהם מוסבים על התמיד ואינן ל׳ ציווי. שהרי נסכיהם של מוספין כתובין לעצמן בכל יום ויום:

שפתי חכמים

תמימים: נ ר״ל דעולת לתמיד לא קאי אשעיר עזים לחטאת אלא אוהקרבתם עולה דלמעלה וה״ק קרא שעיר עזים אחד לחטאת מלבד חטאת הכפורים ועולה של י״כ מלבד עולת התמיד ומנחתה והוה כאלו כתיב ב׳ פעמים מלבד דוי״ו של ועולת קאי אמלבד חטאת הכפורים: ס דא״ל דקאי על ועולת התמיד דאם כן הל״ל ונסכה לשון יחיד כדכתיב ומנחתה וגם א״ל דקאי אשעיר עזים אחד לחטאת שאין נסכים לחטאת עכל״ל דקאי אעולות המוספין וזהו שנקט מוסב על המוספים הכתובים ועל תעשו ואף ע״פ שאין כתיב תעשו בקרא מ״מ כיון שפרש״י לפני זה ועולת התמיד שפירושו ומלבד עולת התמיד תעשו עולות הללו ור״ל דהוי כאלו כתיב בהדיא בקרא תעשו והאי ונסכיהם קאי עליו: ע ר״ל עכשיו מלוה על הנסכים של עולות המוספין דהא

דעת זקנים מבעלי התוספות

הפסח אין אנו גומרין אותו אלא שני ימים ראשונים בלבד ובפרק שני דערכין פריך שבת דחלוקה בקרבנותיה לימא ומשני שבת לא איקרי מועד וביום ר״ה ויום הכפורים שהם יום הדין אין אומרין אותו ובחנוכה גומרין משום ניסא ובפורים דליכא למימר הללויה הללו עבדי וכו׳ ואכתי עבדי אחשורוש אנן. בשמיני חג עצרת פר אחד איל אחד להראות שאין הקב״ה צריך לצורך

פירוש לתורת אלהים

מְלָאכָה לֹא תַעֲשׂוּ. קיין שום מְלָאכָה זאלט איר ניט טאן: (יב) וּבַחֲמִשָּׁה עָשָׂר יוֹם לַחֹדֶשׁ אונ אין דעם פופצעהנטין טאג אין זיבעטען חודש דאס מיינט מען סוכות וְחַגֹּתֶם אונ איר זאלט פייער טאגין חַג לַיְיָ, אפייער טאג צו גאט שִׁבְעַת יָמִים זיבן טעג, איר זאלט מאכן זיבן טעג יום טוב דאס מיינט מען די זיבן טאג פון סוכות׃

לַיהוָה פָּרִים בְּנֵי־בָקָר שְׁלֹשָׁה עָשָׂר
אֵילִם שְׁנָיִם כְּבָשִׂים בְּנֵי־שָׁנָה
אַרְבָּעָה עָשָׂר תְּמִימִם יִהְיוּ׃
יד וּמִנְחָתָם סֹלֶת בְּלוּלָה בַשָּׁמֶן
שְׁלֹשָׁה עֶשְׂרֹנִים לַפָּר הָאֶחָד
לִשְׁלֹשָׁה עָשָׂר פָּרִים שְׁנֵי עֶשְׂרֹנִים
לָאַיִל הָאֶחָד לִשְׁנֵי הָאֵילִם׃ טו וְעִשָּׂרוֹן
עִשָּׂרוֹן לַכֶּבֶשׂ הָאֶחָד נקוד על ו׳ בתרא
לְאַרְבָּעָה עָשָׂר כְּבָשִׂים׃ טז וּשְׂעִיר־
עִזִּים אֶחָד חַטָּאת מִלְּבַד עֹלַת
הַתָּמִיד מִנְחָתָהּ וְנִסְכָּהּ׃ ס יז וּבַיּוֹם
הַשֵּׁנִי פָּרִים בְּנֵי־בָקָר שְׁנֵים עָשָׂר
אֵילִם שְׁנָיִם כְּבָשִׂים בְּנֵי־שָׁנָה
אַרְבָּעָה עָשָׂר תְּמִימִם׃ יח וּמִנְחָתָם
וְנִסְכֵּיהֶם לַפָּרִים לָאֵילִם וְלַכְּבָשִׂים
בְּמִסְפָּרָם כַּמִּשְׁפָּט׃ יט וּשְׂעִיר־עִזִּים
אֶחָד חַטָּאת מִלְּבַד עֹלַת הַתָּמִיד
וּמִנְחָתָהּ וְנִסְכֵּיהֶם׃ ס כ וּבַיּוֹם
הַשְּׁלִישִׁי פָּרִים עַשְׁתֵּי־עָשָׂר אֵילִם

ברעוא קדם יי תורין בני
תורי תלת עשר דכרין
תרין אמרין בני שנא
ארבעא עשר שלמין
יהון׃ יד ומנחתהון
סלתא דפילא במשח
תלתא עשרונין לתורא
חד לתלתא עשר תורין
תרין עשרונין לדכרא חד
לתרין דכרין׃ טו ועשרונא
עשרונא לאמרא חד
לארבעת עשר אמרין׃
טז וצפיר בר עזין חד
חטאתא בר מעלת
תדירא מנחתה ונסכה׃
יז וביומא תנינא תורין
בני תורי תרי עשר דכרין
תרין אמרין בני שנא
ארבעא עשר שלמין׃
יח ומנחתהין ונסכיהון
לתורין לדכרין ולאמרין
במניניהון כדחזי׃
יט וצפיר בר עזין חד
חטאתא בר מעלת
תדירא ומנחתה
ונסכיהון׃ כ וביומא
תליתאה תורין חד עשר

הו"א וביום סוכה מז : ומנחתם תענית ג
זבחים ת עד מנחות מד נג תמורה
יד : ונסכיהם שבת קג תענית ג :

דעת זקנים מבעלי התוספות

עצמו כי אם להראות כבודן של ישראל. ומן הראוי היה להיות חג העצרת חמשי׳ יום אחר סוכות כמו ששבועות חמשים יום אחר הפסח אלא שאחר הפסח באין ימי הקיץ ואין טורח לעלות לרגל אבל אחר סוכות באין ימי הגשמים והיה טורח לעלות לפיכך קבעו ית׳ מיד אחר סוכות משל למלך שנושא שתי נשים אחת ממקום קרוב ואחת ממקום רחוק לאותה שהיא ממקום קרוב אומר לה עכשיו נעשה השידוכין ולאחר שלשה

רש"י

(יח) ומנחתם ונסכיהם לפרים. (סוכה נה) פרי החג ע׳ הם. כנגד ע׳ אומות שמתמעטים והולכים סימן כליה להם וכימי המקדש היו מגינין עליהם מן היסורין: ולכבשים. כנגד ישראל שנקראו (ירמיה נ) שה פזורה והם קבועים ומניינם תשעים ושמונה לכלות מהם תשעים ושמונה

בית יהודא

געשריבן בעזונדר געבן יעדר טאג יום טוב : (יח) ומנחתם ונסכיהם לפרים. זאגט רש"י (פרי החג שבעים הם) די פרים וואס מען הט מקריב געוועזן סוכות זענען געוועזן זיבעציג (כנגד שבעים אומות שמתמעטים והולכים) געגן די זיבעציג פעלקר געצן דינר וואס ווערן אלע מאל וויינגער (ובימי המקדש היו מגינים עליהם מן היסורין) אונ ווען דר מקדש איז געווען האבן די זיבעציג פרים וואס מען הט מקריב געווען סוכות אויף זיי בעשיצט עס זאל אויף זיי קיין יסורים קומען : ולכבשים. די שעפסן האט מען מקריב געווען סוכות (כנגד ישראל) געגן די יודין (שנקראו שה פזורה) וואס זיי ווערן גערופן א שעפס וואס איז פארשטרייט אויף די גאנצע וועלט (והם קבועים) די שעפסן זענען געווען אלע טאג גלייך ומניינם תשעים ושמונה) זיי זענען געציילט אכט אונ ניינציג שעפסן (לכלות מהם תשעים ושמונה קללות שבמשנה תורה) צו פאר־

שְׁנַיִם כְּבָשִׂים בְּנֵי־שָׁנָה אַרְבָּעָה
עָשָׂר תְּמִימִם׃ כא וּמִנְחָתָם וְנִסְכֵּיהֶם
לַפָּרִים לָאֵילִם וְלַכְּבָשִׂים בְּמִסְפָּרָם
כַּמִּשְׁפָּט׃ כב וּשְׂעִיר חַטָּאת אֶחָד
מִלְּבַד עֹלַת הַתָּמִיד וּמִנְחָתָהּ
וְנִסְכָּהּ׃ ס כג וּבַיּוֹם הָרְבִיעִי פָּרִים
עֲשָׂרָה אֵילִם שְׁנָיִם כְּבָשִׂים בְּנֵי־
שָׁנָה אַרְבָּעָה עָשָׂר תְּמִימִם׃
כד מִנְחָתָם וְנִסְכֵּיהֶם לַפָּרִים לָאֵילִם
וְלַכְּבָשִׂים בְּמִסְפָּרָם כַּמִּשְׁפָּט׃
כה וּשְׂעִיר־עִזִּים אֶחָד חַטָּאת מִלְּבַד
עֹלַת הַתָּמִיד מִנְחָתָהּ וְנִסְכָּהּ׃
ס כו וּבַיּוֹם הַחֲמִישִׁי פָּרִים תִּשְׁעָה
אֵילִם שְׁנָיִם כְּבָשִׂים בְּנֵי־שָׁנָה
אַרְבָּעָה עָשָׂר תְּמִימִם׃ כז וּמִנְחָתָם
וְנִסְכֵּיהֶם לַפָּרִים לָאֵילִם וְלַכְּבָשִׂים
בְּמִסְפָּרָם כַּמִּשְׁפָּט׃ כח וּשְׂעִיר
חַטָּאת אֶחָד מִלְּבַד עֹלַת הַתָּמִיד
וּמִנְחָתָהּ וְנִסְכָּהּ׃ ס כט וּבַיּוֹם הַשִּׁשִּׁי
פָּרִים שְׁמֹנָה אֵילִם שְׁנָיִם כְּבָשִׂים
בְּנֵי־שָׁנָה אַרְבָּעָה עָשָׂר תְּמִימִם׃

דִּכְרִין תְּרֵין אִמְּרִין בְּנֵי
שְׁנָא אַרְבְּעָא עֲשַׂר
שַׁלְמִין׃ כא וּמִנְחָתְהוֹן
וְנִסְכֵּיהוֹן לְתוֹרִין לְדִכְרִין
וּלְאִמְּרִין בְּמִנְיָנֵיהוֹן
כִּדְחָזֵי׃ כב וּצְפִירָא
דְּחַטָּאתָא חַד בַּר מֵעֲלַת
תְּדִירָא וּמִנְחָתַהּ וְנִסְכַּהּ׃
כג וּבְיוֹמָא רְבִיעָאָה
תּוֹרִין עַשְׂרָא דִּכְרִין תְּרֵין
אִמְּרִין בְּנֵי שְׁנָא אַרְבְּעָא
עֲשַׂר שַׁלְמִין׃ כד מִנְחָתְהוֹן
וְנִסְכֵּיהוֹן לְתוֹרִין לְדִכְרִין
וּלְאִמְּרִין בְּמִנְיָנֵיהוֹן
כִּדְחָזֵי׃ כה וּצְפִיר בַּר עִזִּין
חַד חַטָּאתָא בַּר מֵעֲלַת
תְּדִירָא מִנְחָתַהּ וְנִסְכַּהּ׃
כו וּבְיוֹמָא חֲמִישָׁאָה
תּוֹרִין תְּשַׁע דִּכְרִין תְּרֵין
אִמְּרִין בְּנֵי שְׁנָא אַרְבְּעָא
עֲשַׂר שַׁלְמִין׃
כז וּמִנְחָתְהוֹן וְנִסְכֵּיהוֹן
לְתוֹרִין לְדִכְרִין וּלְאִמְּרִין
בְּמִנְיָנֵיהוֹן כִּדְחָזֵי׃
כח וּצְפִירָא דְּחַטָּאתָא חַד
בַּר מֵעֲלַת תְּדִירָא
וּמִנְחָתַהּ וְנִסְכַּהּ׃
כט וּבְיוֹמָא שְׁתִיתָאָה
תּוֹרִין תְּמַנְיָא דִּכְרִין תְּרֵין
אִמְּרִין בְּנֵי שְׁנָא
אַרְבְּעָא עֲשַׂר שַׁלְמִין׃

דעת זקנים מבעלי התוספות

חדש"ם אחוור הגה ונגשה הנשואין כי קיוב אלי המקום ולאותה שהיא מבקים רחוק אומר לה נגשה עכשיו השידוכין והנשואים ביחד כי

בית יהודא

מיידן פון די יודין די אבט אונ ניינציג קללות וואס זענען געשריבן אין משנה תורה (בשני נאמר ונסכיהם) ביי דעם אנדערן טאג סוכות שטייט ונסכיהם, אונ זייער וויינגיסונג (ועל שני תמידי היום) אויף די צוויי תמידים וואס מען איז מקריב דעם טאג (ולא שינה הלשון אלא לדרוש) די תורה האט געענדערט דעם לשון, אונ האט ניט געשריבן „ונסכה" ווי עס שטייט אלע מאל, נאר זיא האט געשריבן ונסכיהם. צו לערנן אויף דעם אדרשה (כמו שאמרו רבותינו ז"ל) ווי דיא רבנן האבן געזאגט (בשני ונסכיהם בששי ונסכיה בשביעי כמשפטם) ביי דעם אנדערן טאג סוכות שטייט ונסכיהם, איז איבעריג דער מ"ם, ביי דעם זעכסטן טאג סוכות שטייט

רש"י

קללות שבמשנה תורה. בשני נאמר ונסכיהם על שני תמידי היום ולא שינה הלשון אלא לדרוש כמו שאמרו רז"ל בשני

ל וּמִנְחָתָם וְנִסְכֵּיהֶם לַפָּרִים לָאֵלִם
וְלַכְּבָשִׂים בְּמִסְפָּרָם כַּמִּשְׁפָּט׃
לא וּשְׂעִיר חַטָּאת אֶחָד מִלְּבַד עֹלַת
הַתָּמִיד מִנְחָתָהּ וּנְסָכֶיהָ׃ ס לב וּבַיּוֹם
הַשְּׁבִיעִי פָּרִים שִׁבְעָה אֵילִם שְׁנָיִם
כְּבָשִׂים בְּנֵי־שָׁנָה אַרְבָּעָה עָשָׂר
תְּמִימִם׃ לג וּמִנְחָתָם וְנִסְכֵּהֶם
לַפָּרִים לָאֵילִם וְלַכְּבָשִׂים בְּמִסְפָּרָם
כְּמִשְׁפָּטָם׃ לד וּשְׂעִיר חַטָּאת אֶחָד
מִלְּבַד עֹלַת הַתָּמִיד מִנְחָתָהּ
וְנִסְכָּהּ׃ ס מפטיר לה בַּיּוֹם הַשְּׁמִינִי עֲצֶרֶת
תִּהְיֶה לָכֶם כָּל־מְלֶאכֶת עֲבֹדָה לֹא

ל וּמִנְחַתְהוֹן וְנִסְכֵּיהוֹן
לְתוֹרִין לְדִכְרִין וּלְאִמְּרִין
בְּמִנְיָנֵיהוֹן כִּדְחָזֵי׃
לא וּצְפִירָא דְחַטָּאתָא חַד
בַּר מֵעֲלַת תְּדִירָא מִנְחָתַהּ
וְנִסְכַּהּ׃ לב וּבְיוֹמָא
שְׁבִיעָאָה תּוֹרִין שַׁבְעָא
דִּכְרִין תְּרֵין אִמְּרִין בְּנֵי
שְׁנָא אַרְבְּעָא עֲשַׂר
שַׁלְמִין׃ לג וּמִנְחַתְהוֹן
וְנִסְכֵּיהוֹן לְתוֹרִין לְדִכְרִין
וּלְאִמְּרִין בְּמִנְיָנֵיהוֹן
כִּדְחָזֵי לְהוֹן׃ לד וּצְפִירָא
דְחַטָּאתָא חַד בַּר מֵעֲלַת
תְּדִירָא מִנְחָתַהּ וְנִסְכַּהּ׃
לה בְּיוֹמָא תְמִינָאָה כְּנִישִׁין
יְהֵי לְכוֹן כָּל עֲבִידַת
פָּלְחָן לָא תַעְבְּדוּן׃

תו"א כמשפטם שבת קג סוכה מז תענית ב מנחתם מד: ביום סוכה מז: ביום שמיני ס' כזוכר פבשת בראשים: עלרם פסחים סח בילה סו חגיגה ס:

רש"י

ונסכיהם בששי ונסכיה בשביעי כמשפטם מ"ם יו"ד מ"ם הרי כאן מים רמז לנסוך המים מן התורה בחג: (לה) **עצרת תהיה לכם.** עצורים בעשיית פ מלאכה. (ספרי) ד"א עצרת עצרו צ מללכת. מלמד שטעון לינה. ומדרשו באגדה **לפי** שכל ימות הרגל ק הקריבו כנגד ע' אומות וכשבאין

בית יהודא

וּנְסָכֶיהָ, איז איבעריג דר יו"ד, ביי דעם זיבעטן טאג סוכות שטייט כְּמִשְׁפָּטָם, איז אויך איבעריג די מ"ם, מ' י' מ' (הֲרֵי כָּאן מַיִם) מאכט מַיִ"ם (רֶמֶז לְנִסּוּךְ הַמַּיִם מִן הַתּוֹרָה בֶּחָג) פון דאנן ווייסן מיר אז די תורה הייסט מען זאל סוכות גיסן וואסר אויף דעם מִזְבֵּחַ ווען מען איז מַקְרִיב דעם קָרְבָּן תָּמִיד: (לה) וַעֲצֶרֶת תִּהְיֶה לָכֶם. (עֲצוּרִים בַּעֲשִׂיַּת מְלָאכָה) מען זאל זיין אופגעהאלטן פון צו טאן אמְלָאכָה (דָּבָר אַחֵר) נאך אפשט איז (עֲצֶרֶת עִצְרוּ מִלָּצֵאת) עֲצֶרֶת מיינט מען איר זאלט זיין אופגעהאלטען פון ארוס צו גיין פון יְרוּשָׁלַיִם ביז נאך דעם אכטן טאג (מְלַמֵּד שֶׁטָּעוּן לִינָה) דר פסוק לערונט דיך מען הט געדארפט נעכטיגן אין יְרוּשָׁלַיִם דעם טאג וואס נאך יום טוב (וּמִדְרָשׁוֹ בְּאַגָּדָה) דער מדרש זאגט (לְפִי שֶׁכָּל יְמוֹת הָרֶגֶל הִקְרִיבוּ כְּנֶגֶד שִׁבְעִים אוּמּוֹת) ווייל אלע טאג סוכות הט מען מקריב געווען זיבעציג פָּרִים פר די זיבעציג פעלקר

דעת זקנים מבעלי התוספות

רחוק המקום ולא אוכל למרוח לשוב פה פעם אחרת וזהו שייסד הפייט בשמיני חג העצרת חקר לאספו עד שבעה מפני טורח יולדת השבעה וישראל נקראו כן שנאמר אומללה יולדת השבעה על שם שילדה שבעה מלכים לגיהנם:

שפתי חכמים

לפי זה לא כתיב שום נסכים בעולות סלנו: פ והא דכתיב בתריס כל מלאכת עבודה לא תעשו הוא תוספת ביאור שהכ' עלמו מפרש לענין מה תהיו עלורים: צ דלטעם ראשון דחוק הוא שהכתוב עלמו יפרש מהו העלרת שהוא עשית מלאכה ל"פ ד"א ולפי' ד"א קשה כיון דקאי על ישראל מהו דכתיב עלרת תהיה לכם לא הו"ל אלא עלורים תהיו. לכן פי' טעם ראשון: ק אע"פ שגם הראשון הוא מדרש. מפני שהראשון מדרשו על פי הבריתות שבת"כ שהם כלם הלכות

פירוש להורת אלהים

(לה) בַּיּוֹם הַשְּׁמִינִי אין דעם אכטן טאג עֲצֶרֶת תִּהְיֶה לָכֶם איין אופהאלטונג זאל זיין צו אייך פון איין מְלָאכָה

ליקוטי יהודא

(לה) בַּיּוֹם הַשְּׁמִינִי עֲצֶרֶת תִּהְיֶה לָכֶם וגו'. עס זענען דא צווייערליי שִׂמְחוֹת, איין שִׂמְחָה פר דעם גוף אונ איין שִׂמְחָה פר די נְשָׁמָה, דר גוף הט אשִׂמְחָה פון גוט עסין אונ גוט טרונקן, די שִׂמְחָה הט אנרענעץ, דר מענטש הט אשִׂמְחָה פון גוט עסען נאר ווען ער איז הונגעריג, קוים איז ער זאט געווארען, נים געניג, ער הט מער קיין פערגעניגען פון דעם עסען, דס עסן ווערט ביי אים פארמיאוסט, דס זעלביגע בייא דעם טרינקען, ווען דר מענטש איז דארשטיג, טרינקט ער דס ביאחער ביז ער נעדען, אז ער הט זאט געטרונקען, איז אים דס וואכער פארמיאוסט, אונ אפילו דס בעסטע ווין אז ער הט פיל געטרונקען, ווערט ער אים פארמיאוסט. אבער דאס פארגעניגען פון די נְשָׁמָה פון תורה לערנען אונ מִצְוֹת טאהן הט קיין ענדע, ווס מער תורה דר מענטש לערנט אונ מער מִצְוֹת דר מענטש טוהט מער פערגעניגן הט די נְשָׁמָה, ווי דר תנא זאגט מִצְוָה גוֹרֶרֶת מִצְוָה, איין מִצְוָה שלעפט דעם מענטש ער זאל טאהן נאך אמִצְוָה, אונ נים גענוג עס ווערט אים נים פארמיאוסט. נאר פארקערט ער לערנט מיט מער פערגעניגען, עס איז אבער אמאהל דא ווס די פערגעניגען פון דעם גוף טים

תַּעֲשׂוּ: לו וְהִקְרַבְתֶּם עֹלָה אִשֵּׁה רֵיחַ
נִיחֹחַ לַיהוָה פַּר אֶחָד אַיִל אֶחָד
כְּבָשִׂים בְּנֵי־שָׁנָה שִׁבְעָה תְּמִימִם:
לז מִנְחָתָם וְנִסְכֵּיהֶם לַפָּר לָאַיִל
וְלַכְּבָשִׂים בְּמִסְפָּרָם כַּמִּשְׁפָּט:
לח וּשְׂעִיר חַטָּאת אֶחָד מִלְּבַד עֹלַת
הַתָּמִיד וּמִנְחָתָהּ וְנִסְכָּהּ: לט אֵלֶּה

לו וּתְקָרְבוּן עֲלָתָא קֻרְבַּן
דְּמִתְקַבַּל בְּרַעֲוָא קֳדָם
יְיָ תּוֹר חַד דְּכַר חַד
אִמְּרִין בְּנֵי שְׁנָא שִׁבְעָא
שַׁלְמִין: לז מִנְחַתְהוֹן
וְנִסְכֵּיהוֹן לְתוֹרָא לְדִכְרָא
וּלְאִמְּרִין בְּמִנְיָנֵיהוֹן
כִּדְחָזֵי: לח וּצְפִירָא
דְחַטָּאתָא חַד בַּר מֵעֲלַת
תְּדִירָא וּמִנְחָתַהּ וְנִסְכַּהּ:
לט אִלֵּין תַּעְבְּדוּן קֳדָם יְיָ

תו"א פר אחד סוכה מו: כמשפט שם: אלה תעשו פסחים עו ר"ה ד שבועות י מנחות עב תמורה יד: לנדריכם מנחות קד: ולנסכיכם תמורה יד:

בית יהודא

(כשבאין ללכת) ווען די יודין האבן געוואלט אוועק גיין פון ירושלים (אמר להם המקום) האט הקב"ה געזאגט צו די יודין (בבקשה מכם) איך בעט פון אייך (עשו לי סעודה קטנה) מאכט פון מיינעטוועגן אקליינע סעודה (כדי שאהנה מכם) איך זאל הנאה האבן פון אייך: (לו) (פר אחד איל אחד), זאגט רש"י (אלו כנגד ישראל) די צוויי קרבנות זענען געגען די יודין (התעכבו לי מעט עוד) פארהאלט אייך פון מיינעטוועגן נאך אביסל (ולשון חבה הוא זה) דס איז אבעוועיזונג אויף ליבשאפט (כבנים הנפטרים מאביהם) ווי קינדר ווס ווילן אוועק גיין פון זייער פאטער (והוא אומר להם קשה עלי פרידתכם עכבו עוד יום אחד) אונ דר פאטער זאגט צו זיי עס איז מיר שווער אייער אפשיידונג פון מיר פארהאלט אייך ביי מיר נאך אטאג (משל למלך שאמר לעבדיו עשו לי סעודה גדולה) למשל אמלך הט געזאגט צו זיינע קנעכט מאכט פר מיר אגרויסע סעודה (ליום אחרון אמר לאוהבו עשה לי סעודה קטנה כדי שאהנה ממך) צום לעצטען טאג הט ער געזאגט צו זיין גוטען פריינד איך בעט דיך דו זאלסט מאכן פון מיינעטוועגן אקליינע סעודה איך זאל האבן הנאה פון דיר אליין (כדאיתא במסכת סוכה) וויא עס שטייט אין גמרא סוכה (ובמדרש רבי תנחומא) דער מדרש רבי תנחומא זאגט (למדה תורה דרך ארץ) די תורה לערנט דיך דרך ארץ (שמי שיש לו אכסנאי) דר וואס הט ביי זיך אגאסט (יום ראשון מאכילו פטומות) דעם ערשטען טאג גיט ער אים עסן פעטע הינער (למחר מאכילו דגים) אויף מארגען גיט ער אים עסן פיש (למחר מאכילו בשר בהמה) דעם דריטען טאג גיט ער אים עסן רינד פלייש (למחר מאכילו קטניות) דעם פערדן טאג גיט ער אים עסן ארבעס (למחר מאכילו ירק) דעם פינפטן טאג גיט ער אים עסן קארטאפליס, נאך אזעלכע עסן (פוחת והולך) אלע טאג גיט ער אים וויניגער עסן (כפרי החג) ווי די פרים ווס מען איז מקריב סוכות אלע טאג וויניגער: (לט) (אלה תעשו לה' במועדיכם), די קרבנות ווס דא זענען געשריבען

רש"י

ללכת אמר להם המקום בבקשה מכם עשו לי סעודה קטנה כדי שאהנה מכם: (לו) פר אחד איל אחד. איל (אלו) כנגד ישראל ר התעכבו לי מעט עוד. ולשון חבה הוא זה כבנים הנפטרים מאביהם והוא אומר להם קשה עלי פרידתכם עכבו עוד יום אחד. משל למלך שעשה סעודה וכו' כדאיתא במס' סוכה (דף נ"ה) ובמדרש רבי תנחומא למדה תורה דרך ארץ ש שמי שיש לו אכסנאי יום ראשון מאכילו פטומות למחר מאכילו דגים למחר מאכילו בשר בהמה למחר מאכילו קטניות למחר מאכילו ירק פוחת והולך כפרי החג: (לט) אלה תעשו לה' במועדיכם. דבר הקצוב ת

שפתי חכמים

ודינים אלא זה הם דברי אגדיים: ר שהם עם אחד באר׳ן: ש ר"ל קאי אדלעיל אפרי חג מה שמתמעטין והולכים כזה למדה תורה דרך ארץ כו': ת ר"ל כתיב אלה תעשו לה' במועדיכם לבד מנדריכם וגו' הותיל וגם הנדרים ונדבות צריך לעשות למה לא כללן בכלל אחד.

פירוש לתורת אלהים

איר זאלט אין דעם אכטען טאג קיין מלאכה ניט טאן: (לט) אלה די קרבנות ווס פריער איז געשטאנען תעשו לה' במועדיכם די קרבנות זענען אחיוב איר זאלט זייא מקריב זיין אין אייערע ימים טובים לבד חוץ

ליקוטי יהודא

די נשמה זענען צוזאמען, דס איז יום טוב, אונ נאך מער דר יום טוב סוכות, ווס דר מענטש פלעגט איין זאמלען פר סוכות אלע מינים עס גיווארן פר דעם גוף אויף אגאנץ יאהר, איז די שמחה געוועזן זייער גרויס, עס איז אבער אשמחה פר די נשמה אויך געוועזן, מיט די מצות ווס געהערען צו דעם יום טוב, די שמחה פון דעם גוף איז גאר גרויס דיא ערשטע נאכט יום טוב, ווייל ער ווייס ער הט זיך צופרייען מיט דעם יום טוב אכט טאג, ער וועט גוט עסען גוט טריקען אונ ווס אטאג עס גייט אוועק פון יום טוב איז די שמחה קלענער, אז עס קומט שמיני עצרת דער לעצטער טאג יום טוב, איז געוויס דער גוף מיט וויניג שמחה. ביי די נשמה איז פארקערט יעדער טאג יום טוב ווס גייט אוועק איז די נשמה פרייליכער מיט די מצות ווס זיא הט פארזאמלט יום טוב, דריבער אז עס קומט שמיני עצרת, דר לעצטער טאג יום טוב, די נשמה בדעכט ווי פיל מצות זיא הט געקויפט דעם יום טוב גייט זיא אוועק גאנץ פרייליך פון דעם יום טוב, דריבער הט די תורה געבאטען שמיני עצרת זאל מען זיין פרייליך, ווייל דר מענטש דארף ניט בעזארגט זיין אויף די פריערדיגי טעג, אונ זענען גאר געוועזן מיט תורה אונ מצות, דריבער ווען די זיבן טעג סוכות געגען די זיבעציג יאהר פון מענטשענס לעבן, דר אכטער טאג שמיני עצרת, איז געגען ווי דוד המלך זאגט ואם בגבורות שמונים שנה, אמאהל לעבט דר מענטש אכציג יאהר, נאר ער זאל זעהן ער זאל קענען אוועקגיין פון דר וועלט מיט שמחה, מיט די תורה אונ מצות ווס ער הט איינגעקויפט אויף דער וועלט:

אונקלוס

בְּמוֹעֲדֵיכוֹן בַּר מִנִּדְרֵיכוֹן
וְנִדְבַתְכוֹן לַעֲלָוָתְכוֹן
וּלְמִנְחָתְכוֹן וּלְנִסְכֵּיכוֹן
וּלְנִכְסַת קוּדְשֵׁיכוֹן:
א וַאֲמַר מֹשֶׁה לִבְנֵי
יִשְׂרָאֵל כְּכֹל דִּי פַקֵּיד יְיָ
יָת מֹשֶׁה: פ פ פ

תַּעֲשׂוּ לַיהוָה בְּמוֹעֲדֵיכֶם לְבַד
מִנִּדְרֵיכֶם וְנִדְבֹתֵיכֶם לְעֹלֹתֵיכֶם
וּלְמִנְחֹתֵיכֶם וּלְנִסְכֵּיכֶם וּלְשַׁלְמֵיכֶם:
ל א וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל כְּכֹל
אֲשֶׁר־צִוָּה יְהוָה אֶת־מֹשֶׁה: פ פ פ

קס"ח . לחלק סי' . וחלי פלה"ו סי' . ומפטירין ויד ה' היתה אל אליהו . (במלכים א' סימן י"ח וסימן י"ט):

רש"י

לחובה: לבד מנדריכם. אם באתם לידור קרבנות ברגל מלוה היא בידכם או נדרים או נדבות שנדרתם כל השנה תקריבום ברגל שמא יקשה לו להזור ולעלות לירושלים ולהקריב נדריו ונמצא עובר בבל תאחר: (א) ויאמר משה אל בני ישראל. להפסיק העניין דברי רבי ישמעאל לפי שעד כאן דבריו א של מקום ופרשת נדרים מתחלת בדבורו של משה הוצרך להפסיק תחלה ולומר שחזר משה ואמר פרשה זו לישראל שאם לא כן יש במשמע שלא אמר להם זו אלא בפרשת נדרים התחיל דבריו:
חסלה פרשת פינחס

בית יהודא

(דָּבָר הַקָּצִיב לְחוֹבָה) איז אוֹסְגֶעזֶעצְט צוּ אַחוֹב, דָם מוּז מֶען מַקְרִיב זַיין יוֹם טוֹב (לְבַד מִנִּדְרֵיכֶם) אוֹיסֶער נְדָרִים (אִם בָּאתֶם לִידוֹר קָרְבָּנוֹת בָּרֶגֶל מִצְוָה הִיא בְּיֶדְכֶם) אוֹב אִיר וֶועט קוּמֶען אִין יְרוּשָׁלַיִם אוֹיף יוֹם טוֹב אוּנ אִיר וֶועט טָאן אַנֶדֶר צוּ בְּרֵיינְגֶען נָאךְ קָרְבָּנוֹת אִין בֵּית הַמִּקְדָּשׁ אִיז אַמִצְוָה (אוֹ נְדָרִים אוֹ נְדָבוֹת שֶׁנְּדַרְתֶּם כָּל הַשָּׁנָה תַּקְרִיבוּם בָּרֶגֶל) דִי נְדָרִים אוּנ נְדָבוֹת וָוס אִיר הָט צוּ גֶעזָאגְט אַגַאנְץ יָאר זָאלְט אִיר מַקְרִיב זַיין יוֹם טוֹב (שֶׁמָּא יִקְשֶׁה לוֹ לַחֲזוֹר וְלַעֲלוֹת בִּירוּשָׁלַיִם וּלְהַקְרִיב נְדָרָיו) טָאמֶר נָאךְ יוֹם טוֹב וֶועט אִים שְׁוֶוער זַיין צוּ גֵיין נָאךְ אַמָאל אִין יְרוּשָׁלַיִם בְּצָאלֶען דִי נְדָרִים (וְנִמְצָא עוֹבֵר בְּבַל תְּאַחֵר) וֶועט עֶר הָאבֶּן אַעֲבֵירָה וָוס עֶר הָט פַארְשְׁפֶּעטִיגְט צוּ בְּצָאהְלֶען דֶעם נֶדֶר, וָוארוּם דִי תּוֹרָה הָט גֶעבָּאטֶען מֶען זָאל נִיט פַארְשְׁפֶּעטִיגֶען צוּ בְּצָאהְלֶען דֶעם נֶדֶר: (א) וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל), זָאגְט רַשִׁ"י (לְהַפְסִיק הָעִנְיָן) דֶער פָּסוּק קוּמְט אָפְּטֵיילֶען דִיא צְוֵויי סֶדְרוֹת אֵיינֶע פוּן דִיא אַנְדֶערֶע (דִּבְרֵי רַבִּי יִשְׁמָעֵאל) אַזוֹי זָאגְט רַבִּי יִשְׁמָעֵאל (לְפִי שֶׁעַד כָּאן דְּבָרָיו שֶׁל מָקוֹם) וַוייל בִּיז פָּסוּק א זֶענֶען דִי רֵייד פוּן הקב"ה (וּפָרָשַׁת נְדָרִים מַתְחֶלֶת בְּדִבּוּרוֹ שֶׁל מֹשֶׁה) דִיא פַּרְשָׁה פוּן נְדָרִים הֵייבְּט זִיךְ אָן מִיט דִי רֵייד פוּן מֹשֶׁה (הוּצְרַךְ לְהַפְסִיק תְּחִלָּה וְלוֹמַר שֶׁחָזַר מֹשֶׁה וְאָמַר פָּרָשָׁה זוּ לְיִשְׂרָאֵל) דְרִיבֶּער זָאגְט פְרִיעֶר דֶער פָּסוּק מֹשֶׁה הָאט גֶעזָאגְט צוּ דִי יוּדִין דִי פַּרְשָׁה וָוס הקב"ה הָט צוּ אִים גֶעזָאגְט, אוּנ פוּן וַוייטֶער הֵייבְּט זִיךְ אָן דִי רֵייד פוּן מֹשֶׁה (שֶׁאִם לֹא כֵן) אוֹיבּ דֶר פָּסוּק וָואלְט נִיט גֶעשְׁטַאנֶען (יֵשׁ בְּמַשְׁמַע שֶׁלֹּא אָמַר לָהֶם זוּ) וָואלְטֶען מִיר מֵיינֶען מֹשֶׁה הָט דִיא פַּרְשָׁה נִיט גֶעזָאגְט צוּ דִיא יוּדִין (אֶלָּא בְּפָרָשַׁת נְדָרִים הִתְחִיל דְּבָרָיו) עֶר הָט גָאר אָנְגֶעהוֹיבֶּן רֵיידֶען מִיט דִיא יוּדִין פוּן דִיא פַּרְשָׁה נְדָרִים, דְרִיבֶּער זָאגְט דֶער פָּסוּק: (א) וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה וגו':

שפתי חכמים

ומתרץ דאלו הכתובים נמעלה דבר קצוב לחובה לבד מנדריכם שהם רשות: א דק"ל פשיטא הוא דאמר מה שלוה לו הקב"ה ועוד בכל התורה נאמר הלוויו לבד ולמה נאמר כאן הלוויו וגם דברי משה לישראל ומתרץ לפי וכו': חסלת פרשת פינחס

פירוש לתורת אלהים

מִנִּדְרֵיכֶם פוּן אַייעֶרֶע נְדָרִים וְנִדְבֹתֵיכֶם אוּנ אַייעֶרֶע נְדָבוֹת לְעֹלֹתֵיכֶם צוּ אַייעֶרֶע עוֹלוֹת וּלְמִנְחֹתֵיכֶם אוּנ צוּ אַייעֶרֶע מְנָחוֹת וּלְשַׁלְמֵיכֶם אוּנ צוּ אַייעֶרִי קָרְבָּן שְׁלָמִים חוּץ דִי קָרְבָּנוֹת וָואס אִיז אַיין חִיּוּב צוּ בְּרֶענְגֶען יוֹם טוֹב אִיז אַמִצְוָה אִיר זָאלְט מְנַדֵּר זַיין אוּנ מְנַדֵּב זַיין נָאךְ עוֹלוֹת אוּנ מְנָחוֹת אוּנ שְׁלָמִים פוּן יו"ט וֶועגִין אוּנ אִיר זָאלְט זֵייא בְּרֶענְגֶען אִין בֵּיהמ"ק [עיין רמ"ן]: (א) וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה הָט מֹשֶׁה גֶזָאגְט צוּ דִי קִינְדֶער פוּן יִשְׂרָאֵל כְּכֹל אַזוֹי וִוי גָאט ב"ה גֶבָּאטֶען צוּ מֹשֶׁה מֹשֶׁה הָט גֶזָאגְט דִיא פַּרְשָׁה פוּן קָרְבָּנוֹת צוּ דִי יִשְׂרָאֵל:

הפטרת פינחס (במלכים א סימן יח וסימן יט)

וכשמטות ומסעי מחוברין אז מפטירין לפינחס דברי ירמיהו שהיא הפטרת מטות

וְיַד יְהוָה הָיְתָה אֶל־אֵלִיָּהוּ וַיְשַׁנֵּס מָתְנָיו וַיָּרָץ לִפְנֵי אַחְאָב עַד־בֹּאֲכָה יִזְרְעֶאלָה:
וַיַּגֵּד אַחְאָב לְאִיזֶבֶל אֵת כָּל־אֲשֶׁר עָשָׂה אֵלִיָּהוּ וְאֵת כָּל־אֲשֶׁר הָרַג אֶת־כָּל־

פירוש ע"ט

וְיַד יְיָ אוּנ דִיא גְבוּרָה פוּן גָאט אִיז גֶוֶועזֶען צוּ אֵלִיָּהוּ גָאט הָט אִים גֶגֶעבֶּען כֹּחַ אוּנ עֶר הָאט אָן גֶגוּרְט זַיינֶע לֶענְדֶען אוּנ עֶר אִיז גֶלָאפֶען פַאר אַחְאָב הַמֶּלֶךְ פַאר זַיין מֶרְכָּבָה וָוארוּם עֶר הָט חוֹלֵק כָּבוֹד גֶוֶועזֶען צוּם מֶלֶךְ אַחְאָב עֶר זָאל נִיט אַלֵיין גֵיין בִּיז מֶען קוּמְט אִין יִזְרְעֶאל: וַיַּגֵּד אַחְאָב אוּנ אַחְאָב הָט דֶער צֵיילְט צוּ זַיין וַוייבּ אִיזֶבֶל וָוס אֵלִיָּהוּ הָאט גֶטָאן עֶר הָט אִיר דֶר צֵיילְט וָואס אֵלִיָּהוּ הָאט גֶהַרְגֶעט

הנביאים בחרב: ותשלח איזבל מלאך אל־אליהו לאמר כה־יעשון אלהים וכה
יוספון כי־כעת מחר אשים את־נפשך כנפש אחד מהם: וירא ויקם וילך אל־נפשו
ויבא באר שבע אשר ליהודה וינח את־נערו שם: והוא־הלך במדבר דרך יום ויבא
וישב תחת רתם אחת אחד קרי וישאל את־נפשו למות ויאמר ׀ רב עתה יהוה קח
נפשי כי לא־טוב אנכי מאבתי: וישכב ויישן פתח בז"ק תחת רתם אחד והנה־זה
מלאך נגע בו ויאמר לו קום אכול: ויבט והנה מראשתיו עגת רצפים וצפחת מים
ויאכל וישת וישב וישכב: וישב מלאך יהוה ׀ שנית ויגע־בו ויאמר קום אכל כי
רב ממך הדרך: ויקם ויאכל וישתה וילך ׀ בכח ׀ האכילה ההיא ארבעים יום
וארבעים לילה עד הר האלהים חרב: ויבא־שם אל־המערה וילן שם והנה דבר־
יהוה אליו ויאמר לו מה־לך פה אליהו: ויאמר קנא קנאתי ליהוה ׀ אלהי צבאות
כי־עזבו בריתך בני ישראל את־מזבחתיך הרסו ואת־נביאיך הרגו בחרב ואותר
אני לבדי ויבקשו את־נפשי לקחתה: ויאמר צא ועמדת בהר לפני יהוה והנה יהוה

ליקוטי מרדכי

ותשלח איזבל מלאך וגו'. איזבל דאס ווייב פון אחאב האט געשיקט צו אליהו, דו זאלסט ניט מיינען יודען וועלן ניט דינען עבודת זרה, ווייל דו האסט געהרגעט די אלע נביאים, ניין, כה יעשון אלהים, יודען וועלן נאך געטער מאכען, וכה יוסיפון זיי וועלן איצט מאכען געטער נאך מעהר פון פריער, ווייל זיי וועלן זעהן אז ביז מארגען אין די צייט וועסטו אויך זיין נהרגת ווי זיי זענען נהרגת געווארען, אונ ווייל אלץ וואס אליהו האט געטאהן ביי דעם בארג כרמל, האט ער געטאהן פון זיך אליין, ער האט ניט געהאט א נבואה פון הקב"ה ער זאל אזוי טאהן, אונ איצט איז אויך ניט געקומען צו אים א נבואה פון הקב"ה וואס ער זאל טאהן, אויב ער זאל ניט מורא האבען פאר איזבל אונ זיין אויף זיין ארט. אדער ער זאל אנטלויפען, דריבער איז ער אנטלאפען, אונ איז אנטלאפען ביז אין דער מדבר, אונ ווייל מיר הייסען אז פנחס איז אליהו הנביא, האט ער ביז איצט גאנץ לאנג געלעבט, דריבער האט ער געבעטען ער וויל שטארבען, אונ ווייל פנחס־אליהו האט ניט געקענט זעהן מען זאל זינדיגען געגען הקב"ה, ווי עס שטייט אין די סדרה בלק, אונ אין דעם קאפיטל, אונ ער האט ניט געהאט א נבואה פון הקב"ה ווי אלע נביאים האבען געהאט וואס ער זאל זאגען צו די יודען מוסר, נאר ער האט זמרי בן סלוא געשטאכען, פיר הונדערט פופציג נביאים געשאכטען, האט הקב"ה געזעהן אליהו קען ניט זיין צווישען מענטשען, ווייל די וועלט מוז געפירט ווערען מיט רחמנות ניט מיט מדת הדין, אונ שטארבען האט ער ניט געקענט ווייל הקב"ה האט אים צו געזאגט ער וועט אייביג לעבען, דריבער האט הקב"ה אים גענומען לעבעדיג אין הימעל:

פירוש ע"ט

אלע נביאי הבעל מיט אשווערד: ותשלח האט איזבל געשיקט אשליח צו אליהו אזוי צו זאגען אזוי זאלען מיר טאן די אפ געטער אזוי ווי דו האסט געטאן צו דיא נביאי הבעל אונ אזוי זאלען זיי מערין אונ עס וועט ניט זיין אמת כי כעת מחר אז מארגען אין דער צייט וועל איך טאן דיין לייב אזוי ווי דעם לייב פון איינם פון זייא איך וועל דיך הרגנען אזוי וויא דו האסט געהרגעט דיא נביאי הבעל: וירא אונ ער האט זיך געפארכטען אונ ער איז אוועק געגאנגען ער זאל קומען אין באר שבע וואס דיא שטאט גיהערט צו שבט יהודה וינח אונ ער האט דארטען גילאזט זיין יונג: והוא אונ אליהו הלך במדבר איז גיגאנגען אין דער מדבר איין טאג רייז אונ ער איז געקומען אונ האט זיך געזעצט אונטער איין באקסער בוים אונ ער האט געבעטען צו השי"ת אויף זיך ער זאל שטארבען אונ ער האט געזאגט רב עס איז גנוג מיר צוא לעבען אצונד גאט נעם מיין לייב ווארום איך בין ניט בעסער פון מיינע עלטערן: וישכב אונ ער האט זיך געלייגט אונ ער איז אנטשלאפען געווארען אונטער איין באקסער בוים והנה זה מלאך אונ אמלאך האט אים אן גערירט אונ האט צו אים געזאגט שטיי אויף אונ עס: ויבט אונ אליהו האט אבליק געטאן אונ ביי זיין צו קאפען ליגט אקוכין וואס ער איז געבאקען געווארען אויף קולין אונ איין קריגל וואסער אונ ער האט גיגעסין אונ ער האט גטרונקען וישב וישכב אונ ער האט זיך ווידער געלייגט: וישב אונ דער מלאך פון גאט איז געקומען דאס אנדערע מאל אונ ער האט אים אן גערירט אונ ער האט צו אים געזאגט שטיי אויף אונ עס ווארום עס איז ווייט פון דיר דער וועג דו האסט זייער פיל צו גיין: ויקם איז אליהו אויף גישטאנען אונ האט געגעסען אונ גטרונקען וילך אונ ער איז געגאנגען מיט דעם כח פון דער אכילה פערציג טעג אונ פערציג נעכט ביז דעם בארג חורב דאס איז דער בארג סיני: ויבא שם אל המערה אונ ער איז דארטען געקומען צו דער היל אונ אליהו האט דארטען גענעכטיגט והנה דבר יי' אליו די רייד פון גאט איז געווען צו אים אונ האט צו אים אזו געזאגט מה לך וואס טוסטו דא אליהו: ויאמר האט אליהו געזאגט קנא קנאתי איך האב מיך גנוקם געווען פון וועגן גאט וואס ער הערשט איבער אלע הערשאפט ווארום דיא קינדער ישראל האבען פאר לאזט דיין זיכערהייט דיינע מזבחות האבען זיי צו פירט אונ דיינע נביאים האבען זיי דר שלאגען מיט אשווערד אונ איך בין איינער אליין געבליבען פון די נביאים וויל מען אוועק נעמען מיין לעבען מען וויל

עבר ורוח גדולה וחזק מפרק הרים ומשבר סלעים לפני יהוה לא ברוח יהוה ואחר
הרוח רעש לא ברעש יהוה: ואחר הרעש אש לא באש יהוה ואחר האש קול
דממה דקה: ויהי | כשמע אליהו וילט פניו באדרתו ויצא ויעמד פתח המערה
והנה אליו קול ויאמר מה־לך פה אליהו: ויאמר קנא קנאתי ליהוה | אלהי צבאות
כי־עזבו בריתך בני ישראל את־מזבחתיך הרסו ואת־נביאיך הרגו בחרב ואותר
אני לבדי ויבקשו את־נפשי לקחתה: ויאמר יהוה אליו לך שוב לדרכך מדברה
הבי"ת בפתח דמשק ובאת ומשחת את־חזאל למלך על־ארם: ואת יהוא בן־נמשי
תמשח למלך על־ישראל ואת־אלישע בן־שפט מאבל מחולה תמשח לנביא
תחתיך: והיה הנמלט מחרב חזאל ימית יהוא והנמלט מחרב יהוא ימית אלישע:
והשארתי בישראל שבעת אלפים כל־הברכים אשר לא־כרעו לבעל וכל־הפה
אשר לא־נשק מלרע לו: וילך משם וימצא את־אלישע בן־שפט והוא חרש שנים
עשר צמדים לפניו והוא בשנים העשר ויעבר אליהו אליו וישלך אדרתו אליו:
ויעזב את־הבקר וירץ אחרי אליהו ויאמר אשקה־השי"ן בה"ק נא לאבי ולאמי ואלכה
אחריך ויאמר לו לך שוב כי מה־עשיתי לך: וישב מאחריו ויקח את־צמד הבקר
ויזבחהו ובכלי הבקר בשלם הבשר ויתן לעם ויאכלו ויקם וילך אחרי אליהו וישרתהו:

פירוש ע"ט

מיך אויך הרגן: ויאמר אונ ער הט גזאגט צא גייא ארום אונ זאלסט שטיין אויף דעם בארג פר גאט והנה יי עובר גאט וועט איבר פארן ורוח אונ אגרוסר ווינט וואס ער צו רייסט בערג אונ ער צו ברעכט שטיינר לפני יי וועט איבר פארן פר גאט אבר ניט אין דר מחנה איז גאט ואחר אונ דר נאך וועט זיין איין רעש אונ ניט אין דעם רעש איז גאט: ואחר הרעש אונ נאך דעם רעש אש וועט זיין פייער אבר ניט אין דעם פייער איז גאט ואחר האש אונ נאך דעם פייער וועט זיין קול דממה דקה אשטילע שטימע: ויהי אונ עס איז גוועזן או אליהו הט דס גהערט האט ער ארום גהילט זיין פנים מיט זיין מאנטיל אונ ער איז ארום גנאנגן אונ ער הט זיך געשטעלט אויף דר טיר פון דר הייל והנה אונ עס איז גקומן צו אים אקול אונ עס האט גזאגט וואס טוסטו דא אליהו: ויאמר הט אליהו גזאגט קנא וגו': ויאמר הט גאט גזאגט צו אים גייא קער דיך אום צו דיין וועג אין דר מדבר דמשק אונ דו זאלסט קומען אונ דו זאלסט זאלבן צו חזאל ער זאל זיין אמלך איבר ארם: ואת אונ יהוא דר זוהן פון נמשי תמשח זאלסטו זאלבן ער זאל זיין אמלך איבער די ישראל אונ אלישע דר זוהן פון שפט פון דר שטאט אבל מחולה זאלסט זאלבען ער זאל זיין אנביא אויף דיין ארט ווארום איך גאט קען ניט ליידן דיין נביאות מחמת דו ביסט מקטרג אויף די ישראל: והיה אונ ווער עס וועט אנטרונען ווערין פון דער שווערד פון חזאל ימית וועט יהוא הרגן אונ דר וואס וועט אנטרונגן ווערן פון דר שווערד פון יהוא וועט אלישע טייטן דורך די דרייא וועלען אום גבראכט ווערן אלע די מענטשן וואס האבן אקעגין מיר גזינדיגט: והשארתי אונ איך וועל לאזן אין די ישראל זיבן טויזנט כל הברכים אלע די קניען וואס זיי האבן ניט גקניעט צו דר עבודת כוכבים וואס הייסט בעל אונ איטליכם מויל וואס הט דעם בעל ניט גקושט די מענטשן וועל איך לאזען: וילך משם איז אליהו פון דארטן אוועק גגאנגן אונ ער האט גפונען צו אלישע דער זוהן פון שפט אונ ער האט גאקערט מיט צוועלף פאר אקסין פר אים אונ דר אלישע איז גוועזן אין דר צוועלפטער פאר ויעבור אונ אליהו איז איבער גפארען צו אים אונ האט גווארפן זיין מאנטיל צו אים: ויעזב האט ער פאר לאזט די רינדר וואס ער הט מיט זייא גאקערט וירץ אונ ער איז גלאפען נאך אליהו ויאמר אונ אלישע האט גזאגט איך וועל נאר קושען מיין פאטר אונ מיין מוטר ואלכה אונ איך וועל גיין נאך דיר ויאמר לו הט אליהו גזאגט צו אלישע לך שוב קער ווידר פון מיר ווארום וואס האב איך דיר גטאן וואס דו ווילסט גיין נאך מיר: וישב מאחריו הט זיך אלישע ווידר גקערט פון אים אונ ער הט גנומן איין פאר רינדר אונ הט זיי גשאכטן אונ מיט די כלים פון די רינדר הט ער גקאכט זייער פלייש ויתן אונ הט געגעבן דם פלייש צום פאלק אונ זיי האבן געגעסן אונ ער איז אויף גשטאנען אונ איז גנאנגען נאך אליהו אונ האט אים באדינט:

מנין המצות בפ' מטות יש בה ב' מצות א' עשה וא' ל"ת.

(תי) (עשה קפט) לדון הפרת נדרים ענא' איש כי ידור נדר לה' וגו'
(תו) (לאו רלח) שלא לעבור על הנדר שנאמר לא יחל דברו:

וידבר